

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง ทางเลือกของภรรยาหลวง ในการจัดการปัญหาความรุนแรงของครอบครัว กรณีสามีนอกใจภรรยา ผู้ศึกษาได้ทำการค้นคว้ารวบรวมแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

- 1.1 ทฤษฎีทางจิตวิทยา (Psychological Approach)
- 1.2 ทฤษฎีสตรีนิยม (Feminist Approach)
 - 1.2.1 แนวคิดระบบชายเป็นใหญ่ (Patriarchal Theory)
 - 1.2.2 ทฤษฎีสตรีนิยมแนวก้าวหน้า (Radical Feminist Theory)
- 1.3 ทฤษฎีทางสังคมวิทยา (Sociological Approach)
- 1.4 ทฤษฎีระบบครอบครัว (Family System Theory)
- 1.5 แนวคิดเรื่องค่านิยมเชิงซ้อน (Double Standard)
- 1.6 แนวคิดเรื่องการนอกใจ (Adultery)
- 1.7 แนวคิดเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence)
 - 1.7.1 ความรุนแรงที่ภรรยาหลวงได้รับจากการที่สามีนอกใจภรรยา
 - 1.7.2 การที่สามีนอกใจภรรยา ส่งผลกระทบต่อสถานภาพของภรรยาหลวง
- 1.8 ทฤษฎีการแก้ไขปัญหา (Problem Solving Theory)
- 1.9 แนวคิดเกี่ยวกับทางเลือกในการจัดการปัญหาสามีนอกใจ

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. กรอบแนวคิดในการศึกษา

1. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.1. ทฤษฎีทางจิตวิทยา

แนวคิดนี้มองว่าปัญหาความรุนแรงในคู่สมรสนั้น เกิดจากความผิดปกติของทางจิต (Psychopathological) ของบุคคล เป็นลักษณะนิสัยที่มีความสัมพันธ์กับการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง เช่น สามีที่นอกใจภรรยา ชอบมีผู้หญิงหลายคน เปลี่ยนคู่ไปเรื่อยๆ หรือผู้ที่มีความสุขทางเพศด้วยการทำให้ผู้อื่นเจ็บปวด มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ต่ำ ขาดความสามารถในการควบคุมอารมณ์ มีความอดทนต่อความขัดแย้งต่ำ ขาดความภาคภูมิใจในตนเอง เมื่อบุคคลที่มีบุคลิกภาพเช่นนี้ มีความเครียด โกรธ หรือผิดหวัง มักแสดงออกโดยการใช้ความรุนแรง ปัญหาจิตใจที่ผิดปกตินี้อาจเกิดจากการเลี้ยงดูในวัยเด็ก ทำให้เด็กขาดความรักความอบอุ่น และแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ และนำมาซึ่งการใช้ความรุนแรงในชีวิตคู่

แนวคิดนี้พยายามศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ ดังนี้ : (ศรีเรือน แก้วกังสดาล, 2544, น. 3)

1. บุคคลได้รับผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมที่เป็นกายภาพ สังคม และวัฒนธรรม
2. ประสบการณ์ในอดีตมีผลต่อพฤติกรรมปัจจุบันและอนาคต โดยเน้นว่าประสบการณ์วัยเด็กมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในวัยผู้ใหญ่ทั้งทางบวกและทางลบยากที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้
3. ประสบการณ์จิตใต้สำนึก ควบคุมและบงการพฤติกรรมของบุคคลในรูปแบบต่างๆ
4. พัฒนาการของมนุษย์มีขั้นตอนการพัฒนา มีความสำคัญและมีผลกระทบต่อพัฒนาการลำดับขั้นต่อไป หากพัฒนาการบางลักษณะไม่เกิดขึ้นในระยะที่ควรพัฒนา (Critical Period) จะส่งผลในแง่ลบต่อพัฒนาการและบุคลิกภาพในช่วงวัยนั้น ซึ่งจะทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไร้เหตุผล และที่เบี่ยงเบนจากปกติได้ค่อนข้างชัดเจน

Helen (1985) ในหนังสือเรื่อง "Anatomy of Love" (กายวิภาคแห่งความรัก) ชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยพันธุกรรม จากการสังเกต การจับคู่ของสัตว์โลกชนิดต่างๆ พบว่ามักจะเป็นช่วงเวลาเลี้ยงลูกอ่อนเท่านั้น แต่สำหรับมนุษย์ปีที่ 4 จึงเป็นจุดเริ่มต้นของแรงขับเคลื่อนภายในที่ดึงดูดผู้ชายกับผู้หญิงให้อยู่ร่วมกันเป็นคู่ครอง และแยกคู่ครองออกจากกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานบางอย่างของธรรมชาติมนุษย์ คู่สมรสส่วนใหญ่มักผ่านช่วงวิกฤต 4 ปี ไปได้ จึงเกิดคำถามว่าอะไรคือหัวใจที่เชื่อมโยงสามีภรรยาเข้าด้วยกัน

สรุปได้ว่าพลังอันซับซ้อน เรียกกันว่า ความรัก แต่ "ความต้องการทางเพศไม่ใช่ความรักเป็นความรู้สึกแบบตรงไปตรงมาที่เกิดจากปฏิกิริยาทางสมอง" ทั้งความรักแบบโรแมนติกและความหลงใหล ล้วนเกี่ยวข้องกับสารเคมีหลายชนิดในร่างกายของคนเรา ความรักแบบโรแมนติก

ทำให้ร่างกายสร้างสารโดปามีน ซึ่งส่งผลให้เกิดความรู้สึกผูกพันกับคู่รัก หากพิจารณาในมุมมองเชิงวัฒนาการ จะพบว่าความผูกพันตามธรรมชาติเช่นนี้ ช่วยให้ทั้งคู่ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันและช่วยเหลือกันตลอดระยะเวลาของการตั้งครรภ์ ส่วนผู้ที่อยู่ในภาวะหลงใหลคิดถึงคนรักตลอดเวลาในแต่ละวัน จึงไม่น่าแปลกเลยว่าผู้ที่กำลังตกหลุมรัก มักมีชีวิตที่สับสนวุ่นวาย ขณะที่คู่รักกำลังหวานชื่นอยู่กับความรักแบบโรแมนติคนั้น ความรู้สึกกลับค่อยๆ จืดจางลง อาจเป็นเพราะเซลล์ประสาทในสมอง เกิดความเคยชินกับการกระตุ้นสารเคมีธรรมชาติหรือระดับสารเคมีเริ่มลดต่ำลงไม่ว่าเหตุผลใดก็ตามความรู้สึกดังกล่าวมักเกิดขึ้นภายใน 2-3 ปี จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการสิ้นสุดในบางคู่ แต่สำหรับผู้หญิงความรักแบ่งย่อยเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน 3 ประการ คือ เพศสัมพันธ์ ความโรแมนติกและความผูกพัน ฉะนั้นความรักที่ยืนยาวจึงใช้ความพยายามไม่น้อยในการรักษาองค์ประกอบทั้ง 3 ประการนี้ไว้ ความรักแบบไม่ลืมนวลืมตาอาจทำให้คนเรามีความสุขสั้นเหลือ แต่ขาดเหตุผล จึงเจ็บปวดอย่างแสนสาหัสเมื่อถูกทอดทิ้งขึ้น

ซิกมันด์ ฟรอยด์ อธิบายว่า จิตใจมนุษย์มีสภาพคล้ายภูเขาน้ำแข็งที่ลอยอยู่ในมหาสมุทร ส่วนที่อยู่เหนือผิวน้ำมีเป็นส่วนน้อย ส่วนอยู่ใต้ผิวน้ำมีเป็นส่วนมาก ภาวะจิตระดับสำนึกคือส่วนของน้ำแข็งที่อยู่เหนือผิวน้ำ ภาวะจิตระดับได้สำนึกคือส่วนที่อยู่ใต้ผิวน้ำ เป็นที่สะสมองค์ประกอบของจิตไว้มากมาย จิตระดับได้สำนึกมีกลไกทางจิตหลายประเภท เช่น แรงจูงใจ อารมณ์ที่ถูกเก็บกด ความรู้สึกนึกคิด ความฝันและความจำ ฯลฯ พลังจิตได้สำนึกมีอิทธิพลเหนือจิตสำนึก กระตุ้นให้มีพฤติกรรมต่างๆ ไป เป็นแรงจูงใจให้เกิดพฤติกรรมไร้เหตุผลและผิดปกติในลักษณะต่างๆ จิตได้สำนึกตามแนวคิดนี้มักหมายถึงความคิด ความรู้สึกด้านลบเป็นส่วนใหญ่จะเห็นได้จากปัญหาในชีวิตคู่เกิดจากการที่ฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายมีปัญหาบุคลิกภาพขาดความเป็นตัวของตัวเอง ขาดความรักและนับถือตนเอง รวมทั้งมีความคาดหวังจากกันสูงเกินไป หรือไม่อยู่กับความเป็น

Gelles and Loseke (1993) มองว่า การนอกใจ เป็นลักษณะที่ทำให้บุคคลเกิดความตื่นเต้น ไร้ใจ กับการไปยุ่งกับของต้องห้าม การหลบๆ ซ่อนๆ มักทำให้ของต้องห้ามนั้นดูน่าลึกลับ ของต้องห้ามทุกอย่างจะมีลักษณะที่กระตุ้นความอยากรู้อยากลองของมนุษย์ด้วยกันทั้งนั้น แต่ของต้องห้ามไม่ใช่ของวิเศษ ความรู้สึกดึงดูดมักจะเป็นภาพลวงตามากกว่าเป็นความรักที่แท้จริง ความรักที่แท้จริงมาจากพื้นฐานความเข้าใจ การยอมรับในทุกๆ ส่วนของผู้เป็นที่รัก

นักจิตวิทยามองว่าคนที่กระทำเรื่องนอกใจนั้นมีความผิดปกติทางจิตใจ สาเหตุของการก่อเรื่องนอกใจก็เป็นเช่นเดียวกันกับสาเหตุของคนที่ติดเหล้าหรือติดยา นั่นคือคนผู้นั้นมีความฝังใจอยู่กับความซึมเศร้าหรือความทุกข์ในวัยเด็ก เมื่อโตขึ้นจึงหาทางระบายออกโดยการทำให้คู่ของตนเจ็บปวด หรือเสียใจโดยที่การกระทำของเขาอาจจะจงใจหรือไม่จงใจให้อีกฝ่ายหนึ่งเจ็บ

หรือเป็นอาการของคน “ป่วย” ทางจิตใจ เป็นพวก “หลงตัวเอง” เป็นการกระทำของคนที่มี “ผิดปกติ” อาจสังเกตได้ว่า การที่มีผิวเดียวเมียวเดียวนั้นจะทำให้สามีหรือภรรยาพึงพอใจในคู่ของตนตลอดไป แม้ว่าคู่ผัวตัวเมียที่จะต้องการอยู่ต่อไปจนกระทั่งถือไม้เท้ายอดทอง ตรีบองยอดเพชรก็ตาม แต่ส่วนลึกๆ ของแต่ละฝ่ายมักจะมีความต้องการ “คนอื่น” เพื่อมาเติมส่วนที่อีกฝ่ายหนึ่งขาดไป และเพื่อทำให้เขามีชีวิตชีวาอยู่เสมอ ซึ่งคนบางคนยังเห็นว่า “ผู้รัก” ของเขานั้นเป็นเรื่องของพรหมลิขิต ที่จะทำให้เขามีทั้งความสุขและความระทมปนเปกัน ดังนั้น เมื่อเป็นเรื่องของพรหมลิขิตแล้ว เรื่องนอกใจจึงเป็นเรื่องชอบธรรมเป็นเรื่องที่ธรรมชาติส่งมา

แต่นักจิตวิทยา (ลลิตา ธีระสิริ, 2530, น. 14-15) เชื่อว่าคนส่วนมากที่กระทำเรื่องนอกใจนั้น ไม่ได้มีปัญหาทางอารมณ์ การกระทำดังกล่าวเป็นเรื่องของจิตใจที่ต้องการความเป็นอิสระมากกว่า การนอกใจที่เกิดขึ้นมักจะทำให้คู่กรณีเจ็บปวด และเป็นสิ่งบั่นทอนความมั่นคงของชีวิตแต่งงานเป็นเรื่องของจิตใจที่เรียกร้องความต้องการอิสระเสรี ในทุกวันนี้ที่คนเราไม่ยึดติดกับขนบประเพณี ไม่ยึดติดกับข้อห้ามของสังคม การกระทำเรื่องนอกใจจึงเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกโอกาสและเกิดขึ้นบ่อยกว่าแต่ก่อนนี้ด้วยเรียกได้ว่าประมาทเมื่อใดก็มีหวังได้ประสบกับเรื่องนอกใจเมื่อนั้น

1.2. ทฤษฎีสตรีนิยม

แนวคิดนี้มองว่าความรุนแรงต่อคู่สมรสเป็นผลมาจากสภาพสังคมที่ผู้ชายมีอำนาจทางสังคมและวัฒนธรรม มีส่วนสนับสนุนให้ผู้ชายแสดงความก้าวร้าวรุนแรงต่อเด็กและผู้หญิงในปกครองของตนได้ ความรุนแรงที่สามีกระทำต่อภรรยาเป็นเครื่องมือในการอ้างไว้ซึ่งอำนาจ (Gelles and Loseke, 1982, p.54 อ้างถึงใน ปัญชลี โชติคุต, 2541, น. 49) และการแสดงความรุนแรงต่อเพศหญิง เช่น การใช้ความรุนแรงต่อภรรยา (Wife Violence) มากกว่าจะเป็นการใช้ความรุนแรงต่อสามี (Husband Violence) ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงแบ่งเป็น ความรุนแรงทางตรง (ส่วนบุคคล) และเป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้าง เป็นความรุนแรงที่มองเห็นได้ชัด ว่ามีผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ เช่น กรณีสามีนอกใจภรรยาไปมีผู้หญิงอื่น โดยพาออกสังคมให้บุคคลสาธารณะรับรู้ว่าเป็นภรรยาอีกคนหนึ่ง

ความรุนแรงนี้ถูกกำหนดโดยเพศสภาพและอำนาจ เป็นผลมาจากความไม่เสมอภาคในชีวิตแต่งงาน จึงเป็นพฤติกรรมหนึ่งที่ผู้ชายใช้กระทำในความสัมพันธ์ระหว่างลูกและภรรยา เพื่อคงความมีอำนาจเหนือผู้หญิง เป็นวิธีการของผู้ชายในการรักษาอำนาจของเขาในชีวิตแต่งงาน จึงกลายเป็นความชอบธรรมที่ถูกยกมาอ้างถึงการทำร้ายร่างกายภรรยา รวมไปถึงการทารุณทางจิตใจ การข่มขู่ การแก้แค้น และการบังคับด้วย

ความรุนแรงระหว่างคู่สมรสเป็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจและการควบคุม ผู้ชายแสดงอาการก้าวร้าวต่อผู้หญิง เพราะผู้ชายเป็นผู้ปกครองสังคม ในสังคมทั่วไป ผู้ชายมีอำนาจมากกว่า และควบคุมผู้หญิงด้วยวิธีการหลายอย่าง ความก้าวร้าวก็เป็นวิธีหนึ่งที่สามีพยายามควบคุมภรรยา การศึกษาพบว่าในครอบครัวที่สามีกุมอำนาจ ภรรยาจะถูกทุบตีในอัตราที่สูงกว่าครอบครัวที่สามีและภรรยามีอำนาจเท่าเทียมกัน ผู้ชายที่ทุบตีภรรยามักมีความคิดว่าผู้ชายต้องมีอำนาจมากกว่าผู้หญิง และคิดว่าสามีสามารถกระทำรุนแรงต่อภรรยาได้

ในความเป็นจริง สังคมส่วนใหญ่ทั่วโลก ผู้ชายเป็นผู้ที่มีอำนาจมากกว่าผู้หญิง (The Johns Hopkins School of Public Health, 1998, pp.413) ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้หญิงและผู้ชายเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิทางเพศ และสิทธิการเจริญพันธุ์ของผู้หญิง ก่อให้เกิดผลกระทบต่อนสุขภาพการเจริญพันธุ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ความไม่เท่าเทียมกันของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย แสดงออกให้เห็นอย่างเด่นชัดในเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ เช่น สังคมไทยมองการมีเพศสัมพันธ์ว่าเป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพ และผู้ชายเป็นฝ่ายรุก ผู้หญิงเป็นฝ่ายรับ ต้องพร้อมที่จะมีเพศสัมพันธ์ทุกครั้งที่มีความต้องการ แต่ภายใต้กรอบการเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนที่กำหนดให้ผู้หญิงเป็นผู้ดูแลปรนนิบัติเอาใจสามี มีกิริยาสงบเสงี่ยม ผู้หญิงจึงไม่มีโอกาสและไม่มีอำนาจต่อรองในเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยได้ นั่นคือผู้หญิงถูกละเมิดสิทธิทางเพศและสิทธิการเจริญพันธุ์ การที่ผู้หญิงมีอำนาจการต่อรองทางเพศต่ำกว่าผู้ชาย เช่น ผู้หญิงเป็นเพศที่อ่อนแอ ไม่อดทน ไม่มีความสามารถในการเป็นผู้นำ เป็นวัตถุทางเพศ ในขณะที่ผู้ชายเป็นผู้ที่มีความสามารถ มีส่วนร่วมในทางการเมืองและสังคมเป็นผู้กระทำ จากการศึกษาของ พิมพวลย์(2542) พบว่าผู้หญิงส่วนหนึ่งไม่สามารถต่อรองทางเพศกับสามีได้ โดยพบความแตกต่างในระดับอำนาจการต่อรองทางเพศ แบ่งได้เป็น 3 ระดับ ได้แก่

ระดับแรก เป็นกลุ่มผู้หญิงที่มีอำนาจในการต่อรองทางเพศต่ำ ไม่สามารถปฏิเสธการมีเพศสัมพันธ์กับสามี และต้องยอมสามีเป็นส่วนใหญ่

ระดับที่สอง เป็นผู้หญิงมีอำนาจการต่อรองระดับปานกลาง ผู้หญิงเหล่านี้จะคอยซักถามสามีเรื่องการนอกใจ แต่มักเชื่อตามที่สามีบอกกับตนเองว่าไม่เคยนอกใจหรือไม่เคยไปมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่น

ระดับที่สาม เป็นผู้หญิงที่มีอำนาจการต่อรองทางเพศสูง ถ้าปฏิเสธการมีเพศสัมพันธ์กับสามี ถ้าซักถามความจริงจากสามีเมื่อสงสัยว่าสามีไปมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่น และมักรู้เท่าทันสามีโดยไม่เชื่อตามที่สามีบอก

ส่วนใหญ่วิธีที่ผู้หญิงที่เป็นแม่บ้านใช้สำหรับปฏิเสธการมีเพศสัมพันธ์กับสามี คือ การพูดตรงๆ ว่ากลัวติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ หรือกล่าวอ้างถึงปัญหาด้านร่างกายของตนเอง เช่น อ้างว่าเหนื่อย ง่วงนอน ไม่มีอารมณ์ มีประจำเดือน อ้างเรื่องลูกหรือการตั้งครรภ์ เป็นต้น

สรุปได้ว่า ความรุนแรงที่เกิดขึ้นต่อภรรยา มีรากเหง้ามาจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย โดยสังคมเป็นผู้กำหนดความไม่เท่าเทียมกันนี้และสังคมสร้างมาตรฐานที่แตกต่างกันระหว่างผู้หญิงกับผู้ชายอย่างชัดเจน สังคมกำหนดให้ผู้ชายเป็นผู้นำ เป็นหัวหน้าครอบครัว มีความเข้มแข็ง มีเกียรติ ส่วนผู้หญิงเป็นผู้ตาม เป็นสมบัติของสามี ต้องยกย่องดูแลสามี เอาอกเอาใจและเชื่อฟังสามี การที่สังคมกำหนดเช่นนี้ทำให้ผู้ชายมีสิทธิพิเศษมีอำนาจผูกขาดทั้งในบ้านและในสังคม ผู้ชายจึงแสดงอำนาจโดยการควบคุมและใช้ความรุนแรงต่อผู้หญิงได้ โดยที่ผู้หญิงต้องยอมจำนนต่อผู้ชาย เพราะต้องพึ่งพาผู้ชายหลายด้าน กลัวผู้ชายแค้นหรือใช้ความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น และกลัวถูกผู้ชายทอดทิ้ง และถ้าผู้หญิงได้รับผลกระทบด้านสุขภาพการเจริญพันธุ์จนไม่สามารถมีลูกได้ สามีจะนำมาเป็นข้ออ้างในการมีภรรยาใหม่ ในขณะที่สังคมยอมให้ผู้ชายมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงขายบริการทางเพศโดยไม่ถือเป็นเรื่องเสื่อมเสีย จะเห็นได้จากการศึกษาในผู้ชายไทยที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม (Ford & Kittisuksathit, 1996, p.211) พบว่า ร้อยละ 44 ของผู้ชายทั้งหมด และร้อยละ 60 ของผู้ชายในกลุ่มที่มีอายุ 21-22 ปี เคยมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่นที่ไม่ใช่ภรรยาของตนเอง ผู้หญิงจึงต้องเผชิญกับความรุนแรงทั้งทางด้าน ร่างกาย จิตใจ และการมีเพศสัมพันธ์กับสามีของตนเอง เพราะความเป็นหญิงเป็นชายหล่อหลอมให้ผู้ชายมีอำนาจและมีอิทธิพลในการมีเพศสัมพันธ์ โดยเริ่มตั้งแต่ผู้ชายเกิดมาพร้อมกับการมีพันธกรรมที่พร้อมจะแสดงความก้าวร้าว ความรุนแรงต่อภรรยา เมื่อถูกกระตุ้นจากสถานการณ์ที่ทำให้รู้สึกตัวตนเองไร้ค่า หรือไม่มีศักดิ์ศรีความเป็นลูกผู้ชาย ผู้ชายเริ่มเรียนรู้ว่าตนเองมีอำนาจมากกว่า และต้องเป็นผู้ควบคุมผู้หญิง โดยเฉพาะควบคุมพฤติกรรมทางเพศของภรรยาถูกถ่ายทอดมายาวนานหลายชั่วอายุคน จนดูเหมือนว่าการกระทำรุนแรงต่อภรรยาเป็นเหตุการณ์ปกติในสังคมไปแล้ว

1.2.1 แนวคิดระบบชายเป็นใหญ่

แนวคิดทฤษฎีสตรีนิยมมองว่าความรุนแรงต่อคู่สมรสเป็นผลมาจากแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชายหญิงใน "ระบบชายเป็นใหญ่" (Patriarchy) หมายถึงการปกครองโดยบิดาหรือผู้ชาย (the rule of the father or the "patriarchy") คือลักษณะที่ฝ่ายชายมีอำนาจครอบงำฝ่ายหญิง (male domination) เป็นลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ฝ่ายชายอยู่เหนือฝ่ายหญิงและตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบฝ่ายชายในแทบทุกด้าน เช่น การไม่เห็นความสำคัญของผู้หญิง การถูกดูถูกเหยียดหยาม การเอาวัดเอาเปรียบ การกดขี่ การใช้ความรุนแรง

ในรูปแบบต่างๆ ทั้งในระดับครอบครัวและสังคม อาจมีผลถึงการขาดความทะเยอทะยาน ความเหลื่อมล้ำต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากระบบที่ไม่เป็นธรรมมาทุกยุคทุกสมัย (ชัชณะ รุ่งปัจฉิม, 2543, น. 67-68)

ค่านิยมชายเป็นใหญ่ (จิตรียา ชาญวารินทร์, 2548, น. 45) ทำให้สังคมยอมรับบทบาทของผู้ชายมากกว่าผู้หญิง พ่อแม่จะมีบทบาทเชิงอำนาจมากกว่าแม่ ค่านิยมนี้ยังสืบเนื่องมาสู่บทบาทหน้าที่ทางสังคม ผู้ชายมักมีบทบาทหน้าที่การงานมากกว่าผู้หญิง และมักจะได้รับผลประโยชน์มากกว่า แม้ปัจจุบันผู้หญิงจะมีบทบาทที่ออกมาทำงานนอกบ้านมากกว่าแต่ก่อน แต่บทบาทของการทำงานหาเลี้ยงครอบครัวนั้นอยู่ที่ผู้ชายมากกว่าผู้หญิง การเป็นเพศรองของผู้หญิงทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ และการเอารัดเอาเปรียบทางเพศ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากวัฒนธรรมที่เป็นตัวหล่อหลอมและสืบทอดค่านิยมทางเพศและวัฒนธรรมมีส่วนทำให้บทบาทและสถานภาพทางเพศของผู้หญิงและผู้ชายไม่เท่าเทียมกัน ในวัฒนธรรมที่ผู้ชายเป็นใหญ่เช่นวัฒนธรรมไทย ผู้หญิงต้องเผชิญกับข้อจำกัดในเรื่องของการมีเพศสัมพันธ์ สำหรับผู้หญิงการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานเป็นสิ่งไม่ถูกต้อง และการมีเพศสัมพันธ์กับชายอื่นที่ไม่ใช่คู่สมรสของตนเป็นสิ่งต้องห้าม เพราะเป็นบาปและถูกสังคมประณามว่าเป็นผู้หญิงไม่ดี ในขณะที่ผู้ชายมีอิสระที่จะมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน โดยทั้งผู้หญิงและผู้ชายส่วนใหญ่มีความคิดเห็นพ้องต้องกันว่าผู้หญิงต้องมีความบริสุทธิ์ ส่วนผู้ชายควรมีประสบการณ์การมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาสำหรับผู้ชาย การมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงขายบริการทางเพศเป็นพฤติกรรมปกติของทั้งผู้ชายโสดและผู้ชายที่แต่งงานแล้ว ทำให้ผู้ชายสามารถไปมีเพศสัมพันธ์กับหญิงอื่นที่ไม่ใช่คู่สมรสของตนได้ โดยไม่ถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องหรือเป็นสิ่งที่น่าละอาย แต่สำหรับผู้หญิง การกระทำตนเป็นภรรยาที่ดีทางหนึ่งก็คืออนุญาตให้สามีหรือผู้ชายไปมีเพศสัมพันธ์กับหญิงอื่นได้ ทั้งนี้ พฤติกรรมทางเพศของผู้ชายส่งผลกระทบโดยตรงต่อสิทธิทางเพศ สิทธิการเจริญพันธุ์ และสุขภาพการเจริญพันธุ์ของผู้หญิงด้วย (Chayovan, Ruffolo & Wongsith and Havanon, 1996, p.67)

การที่ผู้ชายมีหลายบ้าน มีทั้งเมียหลวง เมียน้อย เมียเก็บ ตลอดจนคุณหนูๆ ดูจะเป็นเรื่องที่ปกติธรรมดาไปแล้วสำหรับสังคมไทย นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประจวบที่หยิ่งลึกติดแน่น นับแต่ยุคเจ้าขุนมูลนาย ที่การมีภรรยาเป็นเครื่องแสดงถึงอำนาจบารมี ความมีหน้ามีตากล่าวในสมัยปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคที่สังคมเปิดกว้าง เต็มไปด้วยสิ่งยั่วยวนกิเลสมากมาย ซึ่งดูเหมือนว่าการที่ผู้ชายสักคนที่แต่งงานแล้วจะไม่เคยแตกแถวนอกใจภรรยา ก็ยังคงเป็นเรื่องแปลกประหลาดมหัศจรรย์ที่เป็นไปได้ยาก (อรสม สุทธิสาคร, 2546, น. 242)

เอนเกลส์ (Angel, 1972 อ้างใน โชติมา กาญจนกุล, 2540, น. 36-37) ได้กล่าวถึง มุมมองสังคมแบบชายเป็นใหญ่ว่าเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมยุคก่อนซึ่งเป็นสังคมที่อยู่ร่วมกัน ระหว่างหญิงและชาย มีสิทธิเท่าเทียมกันทั้งในทางเพศและการผลิต ต่อมาเมื่อมีลักษณะการใช้ ชีวิตอยู่อย่างครอบครัวเข้ามาแทนที่ สถานภาพของผู้หญิงจึงมีฐานะตกต่ำลงเรื่อยๆ เพราะ ระบบครอบครัวมาพร้อมกับการที่ฝ่ายชายมีอำนาจครอบงำฝ่ายหญิงในลักษณะความสัมพันธ์ เชิงอำนาจที่ฝ่ายชายอยู่เหนือฝ่ายหญิง

ในปัจจุบัน ความสัมพันธ์ที่สะท้อนถึงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศภายใต้ ระบบความสัมพันธ์นี้ ได้เกิดรูปแบบความรุนแรงทางเพศทั้งโดยทางตรงเช่น การข่มขืน การทุบตี ทารุณกรรม การนอกใจกรรม และทางอ้อม เช่น กฎหมาย จารีตประเพณี หรือสถาบันการ แต่งงาน เกิดขึ้นเพื่อควบคุมผู้หญิงให้อยู่ในอำนาจด้วยวิธีการเหยียบย่ำศักดิ์ศรีของผู้หญิง (Humiliation) ในทุกด้าน และผู้หญิงเป็นผู้ถูกกระทำมักจะเก็บไว้เป็นความลับ เพราะ ความรู้สึกอับอาย และเป็นตราบาป กล่าวกันว่าไม่มีความอดทนต่อชีวิตคู่ บางคนเป็นเพียง แม่บ้าน ดูแลลูกและสามี ซื่อสัตย์ต่อครอบครัว เมื่อเกิดปัญหาไม่มีที่พึ่ง ยอมทนต่อความรุนแรง เอาไว้ไม่กล้าที่จะเปิดเผย หรือให้ใครมาช่วยเหลือได้

1.2.2 ทฤษฎีสตรีนิยมแนวก้าวหน้า

แนวคิดทฤษฎีนี้ มองว่าระบบสังคมที่มีอยู่เป็นระบบสังคมของชายเป็นใหญ่ สตรีจะถูก กดขี่จากเพศชายในทุกด้านของรัฐ ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ แต่อย่างไรก็ตาม ก็ไม่รับประกันว่าสตรีจะไม่ถูกกดขี่จากเพศชายอีก ในสังคมเช่นนี้เพศหญิงจะมี ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ลดน้อยลง เนื่องจากจากความเชื่อของระบบสังคมชายเป็นใหญ่

เคต มิลล์เลต (Kate Millet, 1970 อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, 2545, น. 60-68) ได้ อธิบายภาวะระบบสังคมชายเป็นใหญ่ว่าเป็นความสัมพันธ์ระหว่างการมีอิทธิพลและการอยู่ใต้ อิทธิพล มี 2 ประเด็น คือ อำนาจของผู้ชายที่ควบคุมผู้หญิงในเรื่องเพศ และศักยภาพในการ สืบพันธุ์ของผู้หญิง ทั้งนี้การที่จะขจัดระบบปิตาธิปไตยให้หมดไปได้นั้น นักทฤษฎีแนวก้าวหน้า เห็นว่าจำเป็นต้องปรับจิตสำนึกของสตรีให้ตระหนักถึงคุณค่า และการสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) ของตนเองว่าเราก็มีศักดิ์ศรีและมีคุณค่าเทียบเท่ากับผู้ชาย เพราะระบบ ปิตาธิปไตย (Patriarchy) ได้ทำให้สตรีมองว่าตนเองอ่อนแอ ต้องพึ่งพาอาศัย และเป็นบุคคลชั้น สอง ถึงแม้ว่าจะมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และสังคม ก็ไม่รับประกันว่าผู้หญิงจะ ไม่ถูกกดขี่ ซึ่งหากจะมองถึงประเด็นที่สตรีถูกทำร้ายนั้น ยังคงต้องมองในเรื่องระบบความเชื่อ เรื่องบทบาทระหว่างเพศ (Gender) เป็นสำคัญ

เกลและสตัล (Gelles and Straus, 1979 อ้างถึงใน ปัญชลี ไซติคิต, 2541, น. 6) ที่ว่า ความรุนแรงต่อคู่สมรสเป็นการตั้งใจกระทำ หรือรับรู้ว่าการทำให้ผู้อื่นรู้สึกเจ็บปวดและบาดเจ็บทางร่างกาย ตั้งแต่บาดเจ็บเล็กน้อยไปจนถึงการทำอันตรายจนถึงแก่ชีวิต ในระยะแรก ความรุนแรงในครอบครัวของสามีที่มีต่อภรรยาไม่ได้อยู่ในความสนใจของนักวิชาการทั้งหลาย เนื่องจากจารีต ประเพณีของครอบครัวถูกมองในฐานะจุดรวมของความรัก ความสงบ และความราบรื่น ความรุนแรงในครอบครัวจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยาก ต่อมาเมื่อปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเริ่มถูกเปิดเผยสู่สาธารณชน สังคมเริ่มตระหนักว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องที่รุนแรง มากกว่าการที่คนในสังคมใช้ความรุนแรงกับบุคคลอื่นที่ไม่ใช่สมาชิกในครอบครัว

นักสตรีนิยมแนวก้าวหน้าจึง เป็นผู้ที่ยืนยันความมีคุณค่าของสตรี เพื่อล้มล้างระบบสากลที่ลดคุณค่าของสตรีให้ด้อยค่าลง โดยเห็นว่าสังคมที่ถูกกำหนดโดยการกดขี่ในทุกสถาบันจะเป็นระบบที่มีคนกลุ่มหนึ่งมีอำนาจครอบงำคนอีกกลุ่มหนึ่งเสมอ ดังจะเห็นได้จากการกำหนดมาตรฐานต่อสตรี เช่น การเป็นผู้หญิงจะต้องมีคู่ครองเพียงคนเดียว การที่ครอบครัวไม่สมบูรณ์นั้นเกิดจากความบกพร่องของภรรยา ถือว่าเป็นประโยชน์แก่บุรุษเพียงฝ่ายเดียว ยิ่งไปกว่านั้น ผู้ชายยังมองว่าผู้หญิงเป็นเครื่องประดับสถานภาพอำนาจของผู้ชายหรือสามีอีกด้วย

1.3. ทฤษฎีทางสังคมวิทยา

แนวคิดนี้มองว่าโครงสร้างของสังคมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล มองว่าผู้ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงในครอบครัวเป็นได้ทั้งเพศหญิงและชาย ซึ่งคล้ายกับแนวคิดจิตวิทยา แต่แตกต่างจากแนวสตรีนิยมซึ่งมองว่าผู้ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงต่อคู่สมรสคือเพศหญิง และแนวคิดทางสังคมวิทยามองว่าโครงสร้างของสังคม วัฒนธรรม ค่านิยม และบรรทัดฐานของสังคมต่างก็มีอิทธิพลต่อการเกิดความรุนแรงในครอบครัวทั้งสิ้น

แนวคิดสายสังคมวิทยา เน้นการให้ความสำคัญกับเรื่องครอบครัวและเรื่องสาธารณะเป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งหมายความว่าปัญหาครอบครัวไม่ใช่เรื่องส่วนตัวของใครคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นปัญหาของคนทั้งสังคม เช่น ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาการนอกใจของคู่สมรส อาจกล่าวได้ว่า “ชีวิตผู้หญิง ถูกพันธนาการไว้กับครอบครัวอย่างเหนียวแน่น ด้วยบทบาท และความเป็นเมียเป็นแม่ ยังยึดติดกับความเชื่อที่ว่า ผู้หญิงต้องยกครอบครัวเป็นหลัก ถ้าผู้หญิงอยู่โดดเดี่ยวโดยปราศจากผู้ชายและครอบครัว ก็จะไม่มีความหมาย ผู้หญิงจึงยอมอดทนรับต่อบทบาทที่ด้อยกว่าผู้ชายและความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้หญิง ในบริบทครอบครัวจึงถูกมองว่าเป็นไปตามธรรมชาติ เป็นปรากฏการณ์ปกติของครอบครัวที่ผู้หญิงต้องยอมรับและอดทนต่อความรุนแรงใน

รูปแบบต่างๆ จากผู้ที่เป็นสามีมองว่าเป็นเรื่องธรรมดาของชีวิตคู่” (Bograd, 1998, p.18 อ้างถึงใน วีรพล ไญญอรุณ, 2542, น. 47)

1.4 ทฤษฎีระบบครอบครัว

ทฤษฎีนี้เชื่อว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นต่อภรรยาเกิดจากระบบครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันที่มีลักษณะเป็นพลวัต (Dynamic) คือสมาชิกในครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันตลอดเวลา ดังนั้นความก้าวร้าวรุนแรงที่ผู้ชายกระทำต่อภรรยา เป็นผลมาจากปฏิกิริยาของสมาชิกในครอบครัว ผู้ชายกระทำรุนแรงเพื่อเป็นการคงไว้ซึ่งบทบาทหน้าที่และปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว เป็นการควบคุม และทำให้ระบบครอบครัวมีความมั่นคง และสัมพันธ์ภาพระหว่างสามีภรรยาก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความรุนแรง ลูกที่ร่วมรับรู้สถานการณ์ความรุนแรงระหว่างพ่อแม่ มีโอกาสเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่กระทำรุนแรงและถูกกระทำรุนแรง และถ้าสมาชิกในครอบครัวยอมรับพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง พฤติกรรมเช่นนี้จะดำเนินต่อไปในระบบคู่สมรส ตัวอย่างของระบบที่ใกล้เคียงที่สุด คือระบบครอบครัว (Family System) ซึ่งประกอบด้วยหลายระบบย่อยคือ ระบบย่อยแห่งบุคคล (Individual Subsystem) ระบบย่อยของสามีภรรยา (Spousal Subsystem) ระบบย่อยของพ่อแม่ (Parental Subsystem) และระบบย่อยของพี่น้อง (Sibling Subsystem) เป็นต้น

ระบบคู่สมรสมีคุณสมบัติคล้ายคลึงกับระบบครอบครัวดังนี้

1. เป็นระบบเปิดทางสังคมและวัฒนธรรม ระบบคู่สมรสที่ปกติจะมีการติดต่อสื่อสารกับระบบภายนอกอยู่เสมอ นอกจากนี้ ระบบคู่สมรสยังได้รับแรงกระทบจากระบบภายนอกตลอดเวลา เช่น จากที่ทำงาน และจากระบบเศรษฐกิจของประเทศ เป็นต้น
2. มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผ่านวงจรชีวิตระยะหนึ่งไปอีกระยะหนึ่ง เช่น จากระยะที่เพิ่งแต่งงานไปสู่ระยะที่มีลูก และระยะที่ลูกเติบโตเป็นผู้ใหญ่ แยกครัวเรือนออกไปในที่สุด
3. มีการจัดระบบภายใน เช่น มีการจัดลำดับอำนาจและกำหนดบทบาทหน้าที่ที่แต่ละคนต้องปฏิบัติ เพื่อให้ชีวิตคู่ดำรงอยู่ได้อย่างสมดุลและมีความต่อเนื่อง มีกฎที่ต้องถือปฏิบัติและกฎจะควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาและการปฏิบัติหน้าที่ภายในระบบให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
4. มีการสื่อสาร ทั้งภายในระบบคือระหว่างสามีภรรยา และกับระบบอื่น เช่น ระบบลูก และระบบเครือญาติ

5. มีขอบเขต คือขอบเขตส่วนบุคคลระหว่างสามีภรรยาด้วยกันเอง และขอบเขตระหว่างคู่สมรสกับระบบอื่น เช่น ระบบลูก และระบบเครือญาติ ถ้าขอบเขตไม่ชัดเจนก็จะส่งผลกระทบถึงเสถียรภาพของชีวิตสมรสได้

ทฤษฎีระบบ มองว่าการใช้ชีวิตร่วมกันในฐานะสามีภรณานั้นมีลักษณะเป็น “ระบบ” ในระบบแห่งคู่สมรสนี้มีกลไกหลายอย่างเกิดขึ้น เช่น การสร้างกฎเกณฑ์เพื่อควบคุมความสัมพันธ์ให้เป็นไปอย่างเหมาะสม การจัดลำดับอำนาจและความเป็นผู้นำในระบบ เป็นต้น

นอกจากนี้ ระบบแห่งคู่สมรสยังมีการติดต่อสื่อสารกับระบบอื่น เช่น ระบบลูก และระบบเครือญาติ ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สมรสจึงมีลักษณะเป็นลูกโซ่และเป็นวงกลม โดยต่างฝ่ายต่างจะมีอิทธิพลต่อกัน ทฤษฎีระบบ เป็นแนวคิดที่สำคัญในการบำบัดและให้คำปรึกษาคู่สมรสในปัจจุบัน และปัญหาชีวิตคู่สมรสจึงเปลี่ยนไป โดยมองว่าปัญหาไม่ได้อยู่ที่สามีหรือภรรยาคนใดคนหนึ่ง แต่ทั้งสองฝ่ายต่างก็มีส่วนในการทำให้เกิดปัญหาด้วยกันทั้งคู่ ดังนั้นการแก้ปัญหาจึงต้องมุ่งไปที่ทั้งสองคน ไม่ใช่ที่คนใดคนหนึ่ง ปัญหามักเกิดจากการที่ขอบเขตของระบบคู่สมรสไม่เหมาะสม เช่น ขอบเขตระหว่างสามีภรรยาไม่ชัดเจน โดยแต่ละคนไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง หรือขอบเขตระหว่างระบบคู่สมรสกับครอบครัวเดิมเข้ามายุ่งกับคู่สมรสมากเกินไป นอกจากนี้ การปฏิบัติหน้าที่บางอย่างภายในระบบอาจไม่ดี เช่น การแก้ไขปัญหา การสื่อสาร การจัดการกับความขัดแย้ง เป็นต้น บางครั้งคู่สมรสจัดการกับความขัดแย้งโดยดึงเอาบุคคลที่สามเข้ามาเพื่อลดความตึงเครียดระหว่างกัน แม้วิธีนี้จะทำให้ความอึดอัดลดลงก็ตาม แต่ความขัดแย้งก็ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง

ชีวิตสมรสมีลักษณะเป็นระบบคู่สมรสซึ่งจะพยายามคงไว้ซึ่งความสมดุลเพื่อให้ระบบดำเนินไปด้วยดี การเปลี่ยนแปลงในตัวสามีหรือภรรยาคนใดคนหนึ่งจะมีผลกระทบต่อกับอีกคนหนึ่ง ดังนั้น การทำความเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตสมรสจะต้องมองทั้งสามีและภรรยารวมทั้งระบบอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย การมองความเกี่ยวข้องและปฏิสัมพันธ์ของหน่วยย่อย ทุกหน่วยในระบบเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น กรณีของคู่สมรสที่มีการทะเลาะได้เถียงกันบ่อยๆ การมองเฉพาะภรรยาว่าเป็นคนเจ้าอารมณ์ หรือมองเฉพาะสามีว่าเป็นคนเมาสุราแต่เพียงด้านเดียวนั้น ไม่อาจทำให้เข้าใจปัญหาได้ครบถ้วน สามีภรรยาจะต้องมองภาพทั้งหมด คือมองทั้งที่ตัวภรรยาและที่ตัวสามีเองด้วย รวมทั้งมองที่ความสัมพันธ์ของคนทั้งสอง เมื่อมองในภาพรวม จะเห็นว่าทั้งสามีและภรรยาต่างก็มีส่วนในการทำให้เกิดปัญหา และการแก้ปัญหาให้ได้ผลดีจะต้องแก้ที่บุคคลทั้งสองเป็นสำคัญ หากมองที่ภรรยาเพียงด้านเดียวก็อาจเข้าใจว่าการที่ภรรยามีอารมณ์หงุดหงิดนั้นเป็นสาเหตุของการทะเลาะกัน ซึ่งก็จะได้ผล หากสามียังคงดื่มสุราทุกวัน และหากมองที่สามีเพียงด้านเดียวก็จะเข้าใจว่าการติดสุราเป็น

ต้นเหตุของปัญหา และพยายามบำบัดรักษาอาการติดสุราเพียงอย่างเดียว ซึ่งก็จะได้ผล หากภรรยายังคงเจ้าอารมณ์และคอยตำหนิติเตียนสามีอยู่เสมอ ดังเช่น กรณีสามีนอกใจภรรยา ก็เช่นเดียวกัน ก็ต้องกลับมามองว่า สามีนอกใจเพราะอะไร เพราะภรรยาบกพร่องในหน้าที่หรือ จุกจิกจู้จี้ หรือเปล่าหรือด้วยเหตุผลใดๆ แต่ก็ต้องมองย้อนกลับไปที่ตัวสามี ถ้าภรรยาไม่บกพร่องในความเป็นภรรยา ดูแลครอบครัว แต่ก็ยังคงนอกใจภรรยาอยู่แสดงว่าสามีเป็นคนที่ไม่มี ความรับผิดชอบ ไม่ซื่อสัตย์ เห็นแก่ตัว บกพร่องในความเป็นสามี พ่อของลูก ผิดต่อครอบครัว เป็นต้น

ในความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งและใกล้ชิดกันเช่นชีวิตคู่ ปัญหาไม่ได้เกิดขึ้นจากคนๆ เดียว แต่เกิดจากทั้งสองคน (แต่ทั้งสองคนอาจมีส่วนมากน้อยต่างกัน) และการแก้ปัญหาจะบรรลุผลสำเร็จต่อเมื่อทั้งสองเปลี่ยนแปลงไปพร้อมๆ กัน ตามทฤษฎีระบบถ้าหากความรุนแรงเกิดจากปฏิสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสม ทั้งสามีภรรยาต่างมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในเชิงลบ ทำให้ความตึงเครียดทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ และเกิดการทำร้ายร่างกายกันตามมุมมองนี้ความรุนแรงเป็นปัญหาความสัมพันธ์ที่ต้องมองแบบวงกลม (Circular Causality) ไม่ใช่เส้นตรง (Linear Causality) ทั้งสองฝ่ายต่างก็มีส่วนทำให้เกิดความขัดแย้ง ความตึงเครียดและความรุนแรงด้วยกันทั้งคู่ เช่นความสัมพันธ์นอกสมรสเกิดขึ้นด้วยเหตุผลหลายอย่าง แต่ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม ก่อให้เกิดผลกระทบทางอารมณ์อย่างรุนแรง ทั้งความรู้สึกเจ็บปวด รู้สึกถูกทรยศและรู้สึกด้อยคุณค่า ความสัมพันธ์ดังกล่าวมักนำไปสู่การสิ้นสุดของชีวิตคู่และการแตกสลายของครอบครัวลงในที่สุด

1.5.แนวคิดเรื่องค่านิยมเชิงซ้อน

แนวคิดนี้เป็นค่านิยมในความไม่เสมอภาคระหว่างเพศ ได้แก่ การที่ผู้ชายประพฤติปฏิบัติอย่างหนึ่ง สังคมไม่ตำหนิ ถ้าผู้หญิงประพฤติปฏิบัติในสิ่งเดียวกัน สังคมจะตำหนิ เช่น การนอกใจคู่สมรส การมีความสัมพันธ์ทางเพศก่อนสมรส เป็นต้น การให้ความสำคัญกับเพศชายในสังคมไทยมีมานานแล้ว ไม่ว่าจะปรากฏอยู่ในวรรณกรรม ในคำสั่งสอน สุภาษิต กาพย์กลอนต่าง ๆ เช่น “ผู้ชายเป็นช้างเท้าหน้า ผู้หญิงเป็นช้างเท้าหลัง” ซึ่งแสดงถึงสถานภาพของผู้หญิงที่เป็นรองผู้ชาย เช่นเดียวกัน ในวรรณคดีไทยให้ความสำคัญกับเพศชายในการนอกใจภรรยา เช่น เรื่องขุนช้างขุนแผน พระอภัยมณี เป็นต้น หรือแม้แต่คติที่ว่า “อันสตรีชั่วดึกก็ชั่ว” หรือ “สามีเป็นฉัตรแก้วกันแดด งามหน้างามเนตรทุกเวลา” ซึ่งหมายความว่าผู้หญิงจะดีหรือไม่ จะมีความสุขหรือไม่ ขึ้นอยู่กับสามีหรือการมีชีวิตคู่ ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น เกิดขึ้นจากค่านิยมของมนุษย์ ที่ยกย่องให้ผู้ชายมีอำนาจเหนือกว่าผู้หญิงจึงมักแสดงออกมาทางพฤติกรรมข่มเหงเพื่อให้ผู้หญิงยอมอยู่ได้อำนาจของตนเอง และเกิดจากความไม่เสมอภาคระหว่างเพศ ในลักษณะของ

ค่านิยมเชิงซ้อน เช่น การที่ผู้หญิงถูกทารุณจากสามีถือว่าเป็นเรื่องภายในครอบครัวบุคคลอื่นไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว หรือถ้าสามีนอกใจภรรยาและไม่รับผิดชอบของสามีก็ถือว่าเป็นความบกพร่องของภรรยาเอง และประณามภรรยาที่นอกใจสามีมากกว่าที่สามีนอกใจภรรยา เพราะผู้ชายได้รับการเลี้ยงดูให้เป็นใหญ่กว่าผู้หญิงเกิดเป็นปัญหาครอบครัวและปัญหาสังคม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (วันทนี วาสิกะสิน และ สุณีย์ เหมาะประสิทธิ์, 2539, น. 28) เรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาครอบครัวและสังคมไทย ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า ค่านิยมความไม่เสมอภาคระหว่างเพศ ก่อให้เกิดปัญหาครอบครัว เช่น การหย่าร้างมีผลต่อพฤติกรรม อารมณ์ และจิตใจของลูก คิดเป็น 76.6% และการแยกกันอยู่ของสามีภรรยาซึ่งเกิดจากการนอกใจ และการไม่รับผิดชอบของสามี คิดเป็น 61.5 % และการนอกใจภรณานั้น สาเหตุหนึ่งมาจากความเชื่อที่ว่าเป็นเรื่องที่ไม่ร้ายแรง หรือไม่เสียหายสำหรับผู้ชาย คิดเป็น 55.1% และ ความไม่รับผิดชอบครอบครัวของสามี เพราะผู้ชายได้รับการเลี้ยงดูให้เป็นใหญ่กว่าผู้หญิง คิดเป็น 76.6% เป็นต้น

สังคมไทยยังมีความคาดหวังต่อรูปแบบของครอบครัว เช่น ครอบครัวจะดีถ้าสามีเป็นผู้นำ โดยให้ความสำคัญกับผู้ชายเป็นอันดับแรกการเป็นผู้ชายจะมีเมียสักกี่คนก็ได้ไม่เสียหาย จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ชายไม่ซื่อสัตย์ ในขณะที่ผู้หญิงแต่งงานแล้วต้องรู้จักเอาใจไปนา เอาตาไปไว้กับพฤติกรรมของสามี นั่นคือให้ยอมรับพฤติกรรมล้าสมัยของสามี ถ้าผู้ชายมีหญิงอื่นก็เรียก “มีเมียน้อย” แต่ถ้าผู้หญิงมีชายอื่นเรียกว่า “มีชู้” หรือเรียกได้ว่า “เป็นการประณามและประจานผู้หญิง” นอกจากนี้ การเป็นเมียที่ดีต้องรู้จักปรนนิบัติสามีและเชื่อฟังสามี หมายถึงความคาดหวังให้ผู้หญิงมีหน้าที่ มีความรับผิดชอบ เช่น ใช้เสน่ห์ปลุกใจจก คือการปรุงอาหารให้ถูกปากสามี และทำหน้าที่เป็นผู้ตามที่ดี เมื่อเกิดปัญหาขึ้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องถึงขั้นที่รุนแรงจนไม่สมควรจะอยู่ด้วยกันต่อไป ก็ไม่ควรหย่า ต้องทนเพื่อลูก และสังคมยังเชื่อว่าหญิงที่เป็นม่ายคงมีปัญหหรือเรียกกันในนามของ “แม่ม่ายผัวทิ้ง” “แม่ม่ายทิ้งผัว” หรือ “แม่ม่ายผัวตาย” ทำให้ไม่มีใครอยากเป็นหญิงม่าย ในขณะที่ผู้ชายเป็นม่าย เราจะเรียกกันในนามของ “พ่อม่ายเนื้อหอม” คือยังเป็นที่สนใจของหญิงอื่นอยู่ จะเห็นได้ว่า สังคมไทยมีความคาดหวังต่อผู้หญิงและผู้ชายอย่างมากมาย แต่คาดหวังแตกต่างกัน โดยส่วนรวมมักคาดหวังจากผู้หญิงสูง และผู้หญิงส่วนใหญ่จึงต้องทำตามมาตรฐานของสังคมด้วยเกรงว่าจะไม่เป็นที่ยอมรับ เมื่อครอบครัวแตกแยก (อรอนงค์ อินทรวิจิตร และ นรินทร์ กรินชัย, 2542, น. 24-25) ลูกอาจขาดพ่อได้ แต่จะขาดแม่ไม่ได้ ดังนั้น ภรรยาที่ อดทน ผู้หญิงจึงเป็นผู้รับไว้ก่อน ความคาดหวังของผู้หญิงต่อคู่สมรสและชีวิตครอบครัว ผู้หญิงก็มีความคาดหวังในชีวิตคู่สมรสและครอบครัวสูงเช่นกัน ผู้หญิงมักมองว่า ขอให้รักฉันนิรันดร์ คือมีความยึดมั่นในความรัก โดยไม่ใส่ใจกับความรักจากสามีที่อาจเปลี่ยนแปลงไป จึงยากที่จะทำใจยอมรับความเปลี่ยนแปลงนั้นได้ การแต่งงานคือการที่จะ

ได้มีที่พึ่งพิงทางร่างกายและจิตใจ ผู้หญิงมักไม่ให้เครดิตตนเอง หรือได้มอบอำนาจการดำเนินชีวิตไว้ในมือชาย หรือเรียกว่า อยากเป็นผู้ตามที่ดี ผู้ชายจำนวนมากแต่งงานเพื่อหวังจะได้มีคนไว้ให้ปรนนิบัติ แต่ผู้หญิงกลับหวังว่า จะฝากฝังชีวิตไว้กับฝ่ายชาย จนอาจทำให้หมดสิ้นอิสรภาพ หากเกิดทุนและบุคลิกความรักจนหมดใจอย่างไรเหตุผล ผู้หญิงยังคาดหวังอีกว่าเขาจะผ่านมาก็คนไม่สำคัญ แต่ขอให้ฉันเป็นคนสุดท้ายก็พอ และหวังจะได้ผู้นำชีวิตตลอดกาล ผู้หญิงไทยมีความคาดหวังจากสามีผู้เป็นความหวังจะให้เขาเป็นทุกอย่างแทนทุกๆ คนในชีวิต จึงไม่ได้เตรียมตัวเตรียมใจที่จะรับความผิดหวัง ผู้หญิงมองชีวิตแต่งงานแต่ในด้านของความสุขมากกว่าความทุกข์ ส่วนผู้ชายไทยแรกเริ่มรับปาก รับคำมั่นสัญญา นานไปก็มีการยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงตัวเอง แต่ยังคงคาดหวังจะให้ผู้หญิงเหมือนเดิม ไม่สามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงของผู้หญิงได้ ทนเห็นผู้หญิงลุกขึ้นมาต่อต้านหรือเป็นตัวของตัวเองไม่ได้ ในขณะที่ตัวเองเปลี่ยนแปลงไป อาจเป็นเพราะความอ่อนแอ ไม่ซื่อสัตย์ แต่ไม่ยอมรับความอ่อนแอที่จะเกิดขึ้นกับตน (อรอนงค์ อินทรวิจิตร และ นรินทร์ กรินชัย, 2542, น. 27-28)

1.6 แนวคิดเรื่องการนอกใจ

การนอกใจคู่สมรส คือ การที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไปมีความสัมพันธ์ทางเพศกับบุคคลอื่นที่ไม่ใช่คู่สมรสของตน อาจเกิดเป็นครั้งคราวแล้วเลิกกันไป หรือเกิดแบบคาราคาซังก็ตาม จะมีผลทำให้ครอบครัวต้องได้รับความเดือดร้อนเสียหาย

การนอกใจ แบ่งได้เป็นหลายลักษณะ ดังนี้ (ลลิตา ธีระสิริ, 2530, น. 38-45)

1. การนอกใจแบบชั่วคราวชั่วคราว คือการที่คู่แต่งงานคนใดคนหนึ่ง ไปมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลที่สามเป็นครั้งเป็นคราว แล้วเรื่องก็ผ่านเลยไป ทั้งคู่ไม่มีเยื่อใยต่อกันอีกหลังจากนั้น
2. การนอกใจที่ยังคงมีความผูกพันทางจิตใจ คือการนอกใจขั้นที่สองนี้ ร้ายแรงกว่าขั้นแรก เนื่องจากคนทั้งสองมีเยื่อใยทางใจต่อกัน ในกรณีนี้โดยลึกๆ แล้วผู้ที่ก่อเรื่องนอกใจ มักจะแสวงหาส่วนที่ภรรยาของเขา (หรือสามีของเธอ) ขาดหายไปจากบุคคลที่สาม หรือบุคคลอื่นและมักจะหาสิ่งทดแทนจาก "ผู้รัก" หรือ "ผู้หญิงอื่น" ของเขา บางรายเพียงเพื่อต้องการความแปลกใหม่ในชีวิต หรือหลงใหลความสวย ความหล่อ ความสัมพันธ์ลักษณะนี้อาจจะเป็นอยู่นานพอสมควร และมักจะมี ความผูกพันทางจิตใจต่อกัน ในที่สุดคู่แต่งงานของเขาก็จะรับรู้เรื่องนี้ด้วยการจับผิดสังเกตหรือจากการบอกเล่าสารภาพของคู่รักเอง ความสัมพันธ์ลักษณะนี้อาจจะร้ายแรงจนทำให้การแต่งงานถึงขั้นแตกหักลงได้
3. การนอกใจที่ทำไปเพราะความเคียดแค้น คือการนอกใจแบบนี้ร้ายแรงมาก เพราะคู่สามีภรรยาต่างก็เคียดแค้นซึ่งกันและกัน และหาวิธีการทุกอย่างเพื่อทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเจ็บปวด

หากเหตุการณ์เป็นแบบนี้ต่อไปจะนำมาซึ่งการแยกทางกันเดินและนำมาซึ่งความรุนแรง อาฆาตซึ่งกันและกัน นำไปสู่การเข่นฆ่ากันและกัน และในกรณีนี้ถ้าอยู่ด้วยกันต่อไป ควรปรึกษาผู้เชี่ยวชาญในเรื่องครอบครัวโดยเฉพาะ

4. การนอกใจที่ต้องการหาคนมาแทนที่ การนอกใจลักษณะนี้เป็นเรื่องที่คนใดคนหนึ่งพยายามเสาะหาคนมาแทนที่คู่คนเก่าของตนเอง เรื่องแบบนี้จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อการแต่งงานของคนทั้งคู่ไม่สามารถดำเนินต่อไปได้แล้ว แต่ว่าเขาอาจจะยังไม่กล้าที่จะขอย่า การนอกใจในกรณีนี้เท่ากับว่าเป็นการสร้างเงื่อนไขในการหย่าขาดจากกันอย่างหนึ่ง หรือเป็นทางออกของเขาอย่างหนึ่งก็ได้ โดยส่วนมากผู้ชายมักจะใช้วิธีนี้แต่ในขณะที่ผู้หญิงมักจะเป็นฝ่ายบอกเลิกตรงๆ มากกว่า การ ที่ฝ่ายชายไม่กล้าที่จะขอย่าอาจจะเนื่องมาจากความไม่สบายใจในความผิดที่ก่อเรื่องขึ้น หรือเนื่องมาจากลูก เรื่องทรัพย์สิน เป็นต้น จากการศึกษาพบว่าผู้หญิงเองกลับมีความมั่นใจในการขอย่ามากกว่า การรู้สึกผิด เรื่องลูก หรือเรื่องเงิน ผู้หญิงจะไม่คิดมากหรือเป็นห่วงเท่ากับผู้ชาย ถ้าถึงขั้นประสบกับการนอกใจในลักษณะดังกล่าวนี้

สาเหตุแห่งการนอกใจในคู่สมรส

จากการศึกษาของแดเนียล เจ.โดเลซ กับ เซอร์ลีน เลแมน (1985) พบว่าสาเหตุที่ทำให้สามีหรือภรรยานอกใจนั้น มาจากสาเหตุใหญ่ๆ 3 ประการ คือ

1. ความเหงาหรือความเปล่าเปลี่ยว

ความเหงาเป็นสาเหตุประการแรก มักเกิดขึ้นเมื่อความรักจืดจาง รวมทั้งคู่สามีภรรยามีเยื่อใยต่อกันน้อยลง ความหวงใยอาทรไม่เหนียวแน่นเช่นแรกแต่งงาน แม้ว่าจะไม่มีเรื่องขัดแย้งกันรุนแรง แต่ความเข้าใจ ความรักและความผูกพันทางจิตใจลดลง ซึ่งเชื่อกันว่าสิ่งที่จะเหนียวรั้งสามีภรรยาให้มีความผูกพันกันนั้น ได้แก่ การเปิดใจต่อกัน มีอะไรก็เล่าสู่กันฟัง มีปัญหาก็กเล่าให้อีกฝ่ายหนึ่งรับรู้และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาด้วย และที่สำคัญก็คือสามีภรรยาไม่ควรที่จะมีอะไรปิดบังกัน โดยเฉพาะในเรื่องสำคัญ

เลวิส แบลองวิสกี (1987) ศึกษาในกลุ่มคนอเมริกันพบว่า ผู้ชายที่กระทำเรื่องนอกใจถึง 50% ยอมรับว่าการที่เขาไปมีความสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่นนั้น เพราะต้องการความสัมพันธ์แบบใหม่มากกว่าที่จะต้องการการamarมณ้อย่างเดียว

2. ความต้องการสิ่งตื่นเต้น แปลกใหม่ เพื่อเพิ่มควมมีชีวิตชีวาในชีวิตคู่

สาเหตุนี้พบได้บ่อย รองลงมาจากสาเหตุแรก หลังจากแต่งงานมา 5-6 ปีแล้ว ความชื่นมื่นระหว่างกันมักจะลดน้อยลง อะไร ก็ไม่รู้สึกว่ "ดี" เช่นแต่ก่อน ความหวานชื่นมันกลายเป็นอดีตไปหมดแล้ว ครอบครัวที่อยู่กันหลายๆ ปีก็มักจะต้องมีลูกและทั้งสามีภรรยาอาจจะทำงานนอกบ้านด้วยกันทั้งคู่ ดื่นเช้าก็ต้องรีบออกจากบ้าน เย็นลงกินอาหารเย็นกันงั้นๆ

แล้ว หลังจากนั้นก็ต่างคนต่างนอนหลับไปด้วยความเหนื่อยอ่อน พฤติกรรมทางเพศระหว่างกันก็ซ้ำซากจนหลับตาก็ได้ว่าต่อไปเขาหรือเธอจะทำอะไร ทุกเรื่องราวในชีวิตประจำวันมันช่างแสนจะธรรมดาและน่าเบื่อหน่าย มีคนเปรียบว่า “การนอกใจก็เหมือนกับการเลือกกินกับข้าว คนเราต้องการรสชาติหลายรูปแบบเพื่อสนองความต้องการของลิ้น” คนหน้าใหม่ เรือนร่างใหม่ มักจะเพิ่มความมีรสชาติในการร่วมรัก แล้วก็ด้วยเหตุนี้เองที่เรื่องนอกใจจึงเกิดขึ้นได้ เช่นการที่สามีไปมีผู้หญิงอื่นก็เพื่อความสนุกและเพื่อประสบการณ์ทางเพศที่แตกต่างไปจากที่เคยมีกับภรรยา สามีที่กระทำแบบนี้มักคาดหวังให้ภรรยายกโทษให้ตน และอดทนกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ทั้งนี้เพราะคิดว่าตนไม่ได้กระทำผิดรุนแรงแต่อย่างใด ส่วนภรรยามักจะต้องยินยอมเพราะต้องพึ่งพิงสามีในหลายด้าน บางครั้งภรรยาอาจยินยอมให้สามีนอกใจด้วยเหตุผลบางประการ เช่นไม่ต้องการให้ครอบครัวแตกแยก หรือคิดว่าตนเองบกพร่องในเรื่องบางอย่าง เพราะไม่สามารถทำให้สามีพอใจในเพศสัมพันธ์ได้

3. ความขัดแย้งระหว่างสามีและภรรยา

ความขัดแย้งระหว่างสามีภรรยานั้นเกิดขึ้นทุกวัน จะเป็นเรื่องเล็กหรือใหญ่เท่านั้นเอง ส่วนมากสามีภรรยามักจะไม่เข้าใจว่าปัญหาในเรื่องกามารมณ์นั้น มีสาเหตุมาจากความสัมพันธ์ที่ระหองระแหงกันมาก่อน การมีปากเสียงมักจะนำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงขึ้น ถ้าทะเลาะกันมีไม่เว้นแต่ละวัน ความขัดแย้งก็จะเพิ่มมากขึ้น การมีปากเสียงหรือความขัดแย้งระหว่างสามีภรรยา รังแต่จะทำให้ทั้งสองฝ่ายเจ็บปวด ไม่มีใครเข้าใจ ยิ่งขัดแย้งกันก็เหมือนกับการก่อกำแพงสูงกันระหว่างกันเอาไว้ ก็จะห่างจากกันออกไปทุกที ถ้าความขัดแย้งกลายเป็นความเกลียดกัน คู่สามีภรรยาจะอยู่กันต่อไปได้อย่างไร หากสามีภรรยาลดความขัดแย้งระหว่างกันลงได้ สร้างความผูกพัน ให้ความอบอุ่นแก่กัน พยายามเข้าใจซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์ก็จะแน่นแฟ้นขึ้น โอกาสที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะกระทำเรื่องนอกใจก็จะมีน้อยลง

ในปัจจุบัน กรณีการนอกใจเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับคู่สมรสมากขึ้น เพราะสภาพสังคมให้อิสระหญิง ชายมีสิทธิเสรีภาพเสมอกัน จากผลการศึกษาของ (Dr.Kinsey, 1986, p. 416) รายงานผลการสอบถามคู่สมรส และพบว่ากว่าครึ่งหนึ่งของสามี และกว่าหนึ่งในสี่ของภรรยาเคยมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และ การที่ผู้ชายไปมีสัมพันธ์กับหญิงอื่นก็เพราะมีความสนใจในของแปลกใหม่เช่นเดียวกับคนสนใจในอาหารรสแปลกๆ ยังพบว่าฝ่ายชายมักจะเป็นฝ่ายนอกใจฝ่ายหญิง มากกว่าฝ่ายหญิงนอกใจฝ่ายชาย อันเนื่องมาจากสาเหตุ ดังต่อไปนี้

1. คู่สมรสขาดความสมดุลในด้านต่างๆ เช่น

1.1 อายุ มีอายุที่แตกต่างกันมาก จึงเป็นเหตุให้ทัศนคติของทั้งสองฝ่ายต่างกัน จนปรับตัวเข้าหากันได้ยาก

1.2 สังคม คือคู่สมรสอยู่ในสังคมที่มีความแตกต่างกันมาก จนไม่สามารถปรับตัวเข้าหากันได้ เช่น สังคมชั้นสูงกับสังคมชั้นต่ำ การศึกษาสูงและการด้อยโอกาสทางการศึกษา

1.3 มีความต้องการทางเพศ ที่ไม่สอดคล้องกัน รู้สึกอยากมีประสบการณ์ทางเพศใหม่ เนื่องจากการจำเจซ้ำซาก เช่น ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีอาการเย็นชา หรือมีความต้องการทางเพศมากเกินไป

1.4 ฐานะทางเศรษฐกิจที่ต่างกันมาก จนส่งผลกระทบไปยังด้านอื่นๆ ด้วย

1.5 การศึกษา มีมุมมองความคิด ระดับความรู้ที่ต่างกัน ทำให้ภาวะการเรียนรู้ การตัดสินใจเกิดมุมมองความคิดที่แตกต่างกัน อาจทำให้ความคิดเห็นไม่ลงรอยกัน

2. ครอบครัวของคู่สมรส ในบางสังคมเมื่อผู้หญิงผู้ชายทำการสมรสกันแล้ว จะต้องเข้าไปอยู่ในครอบครัวของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ทำให้คู่สมรสต้องปรับตัวให้เข้ากับสมาชิกของครอบครัวนั้นให้ได้ โดยเฉพาะฝ่ายหญิงมักจะมีปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับครอบครัวของฝ่ายชายมาก ซึ่งจะทำให้คู่สมรสบางคนเบื่อกันและหาทางออกนอกบ้านไปมีความสัมพันธ์กับคนอื่นได้

3. ความบกพร่องของคู่สมรสในบทบาทและหน้าที่ของสามีหรือภรรยา เช่น ในเรื่องการบ้านการเรือน เมื่อไปพบคนอื่นที่เหมาะสมกว่าก็จะประทับใจ

4. ความคับข้องใจของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ซึ่งอาจเกิดจากขนบธรรมเนียมประเพณี ฐานะความเป็นอยู่ หน้าที่การงาน นิสัย ความประพฤติของคู่สมรส ทำให้ต้องหลบหลีกไปหาความสบายใจจากที่อื่น การแต่งงานที่ไม่มีพื้นฐานของความรัก ความเข้าใจกันดีพอ เช่น อาจถูกบังคับให้แต่งงานโดยผู้ปกครอง

5. การไม่มีบุตรสืบสกุล หรือการไม่มีลูก เป็นข้ออ้างให้คู่สมรสหาว่าตนเองบกพร่องในการเจริญพันธุ์

6. ค่านิยมทางสังคมถือว่าการที่ชายใดมีภรรยามาก ถือว่ามีความสามารถและมีอำนาจ

7. ความพิการทางกายหรือทางใจของคู่สมรส

8. ลักษณะบุคลิกภาพของคู่สมรสไม่เป็นที่ประทับใจของอีกฝ่ายหนึ่ง

9. สถานการณ์บีบบังคับ เช่น อยู่ในภาวะไม่รู้สีกตัว เมาสุราหรือลักษณะของอาชีพเปิดโอกาสให้มาก เช่น อาชีพนักร้อง ทำงานกลางคืน แพทย์ หรือทนายความ เป็นต้น

10. เพื่อทดสอบความสัมพันธ์อื่นเมื่อชีวิตคู่ไม่มีความสุข ฝ่ายหนึ่งอาจเกิดความไม่แน่ใจว่าจะ “อยู่” หรือจะ “ไป” ดี หาก “อยู่” ก็จะต้องทนกับความทุกข์ทรมาน หาก “ไป” ก็ไม่แน่ใจว่าชีวิตคู่ในอนาคตจะดีกว่าเดิมหรือไม่ หญิงชายที่อยู่ในสภาวะดังกล่าวอาจต้องการ

ทดลองดูว่าความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นจะเป็นอย่างไรบ้าง จะดีหรือแย่กว่าความสัมพันธ์เดิมเพียงไร หากดีกว่าก็อาจบอกเลิกความสัมพันธ์เดิมและมาเริ่มต้นกับคนใหม่มาใหม่ความสัมพันธ์ใหม่อีกครั้งหนึ่ง

11. เพื่อให้มีบุคคลที่สามเข้ามาลดความตึงเครียดในชีวิตคู่เมื่อสามีภรรยามีความขัดแย้งกันมากเกินไป จะมีการดึงบุคคลที่สามมาเป็นผู้ให้การประคับประคองทางด้านอารมณ์ ทำให้คู่สมรสสามารถถอนกับความขัดแย้งที่มีต่อกันได้มากขึ้น

12. เพื่อทดแทนสิ่งที่ขาดหายไปในชีวิตคู่ ความสัมพันธ์นอกสมรสอาจเกิดขึ้นเพื่อทดแทนบางสิ่งที่ขาดหายไปในชีวิตคู่

การนอกใจมักเกิดในบริบทที่มีปัญหาความขัดแย้งมาก่อน อาจเป็นความขัดแย้งระหว่างกันเอง หรือความขัดแย้งกับครอบครัวเดิม เมื่อมีความขัดแย้งก็มักจะเกิดการทะเลาะกัน มีการทำร้ายกัน และลงเอยด้วยการหย่าขาดจากกันจริงๆ หรือไปมีความสัมพันธ์กับคนอื่น ทั้งนี้เพราะต่างฝ่ายต่างพยายามเอาชนะกัน และพิสูจน์ว่าตนก็เป็นหนึ่งเหมือนกัน

โดยทั่วไป การนอกใจคู่สมรสมักมีความสลับซับซ้อนซึ่งเหตุผลที่แท้จริง เป็นสิ่งที่บอกได้ยาก และอาจมีเหตุผลหลายอย่างร่วมกัน แม้ในกรณีเดียวกัน แต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องก็มีเหตุผลและความหมายแตกต่างกันไป บางครั้งการนอกใจก็เป็นความยินยอมพร้อมใจกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง คือทั้งสามี ภรรยา และบุคคลที่สามด้วย

พฤติกรรมการนอกใจของคู่สมรส (ลลิตา ชีระสิริ, 2530, น. 26-31)

พฤติกรรมทั้งหมดนี้ ได้มาจากการรวบรวมเหตุการณ์จากการสัมภาษณ์คน 500 คน ที่สามีหรือภรรยาของเขากระทำเรื่องนอกใจ เป็นข้อมูลที่ได้จากคนอเมริกัน แน่่อนว่าก่อนที่แก้วจะแตก รอยร้าวมักจะปรากฏขึ้นก่อน แต่คู่สมรสหลายต่อหลายคู่ก็ไม่ได้ให้ความสนใจกับพฤติกรรมดังกล่าวของคู่สมรสของตนมาตั้งแต่ต้น ซึ่งมีเหตุผลอยู่ 2 ประการ คือ

1. ไม่คาดคิดว่าเขาจะกระทำเรื่องนอกใจได้ และไม่เชื่อว่าจะเกิดขึ้นกับตนเองได้

2. ไม่อยากจะเจ็บปวดจากการกระทำของเขา ก็เลยปฏิเสธไม่ยอมรับรู้พฤติกรรมดังกล่าว และคิดแก้ต่างให้กับเขาอยู่ตลอดเวลา

คนที่นอกใจคู่สมรสของตนเองนั้น มักจะมีพฤติกรรมใหญ่ๆ เป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มแรก จะทำลายให้คู่ของเขาโกรธ กลุ่มนี้จะยั่วยุให้ผิดใจกัน หาเรื่องทะเลาะกัน เป็นการขยายความขัดแย้ง อะไรๆ ก็ดูไม่ถูกใจไปเสียทั้งหมด ตั้งแต่ชีวิตประจำวัน ความกดดันเรื่องการทำงาน เรื่องลูก การกระทำทุกอย่างก็ไม่ใช่ที่สบอารมณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของกามารมณ์ “เขาจะโทษว่าคุณไม่เข้าใจเขา” ความเปลี่ยนแปลงแห่งความสัมพันธ์ทางเพศ ของคนที่ก่อเรื่องนอกใจนั้น มักจะเป็นไปในทางที่ห่างเหิน เมินเฉยต่อกัน เขาจะปฏิเสธสัมผัสของคุณ

และจะมีข้ออ้างสารพัด ตั้งแต่เหนื่อย ไม่มีอารมณ์ หรือไม่สบาย กล่าวได้ว่าเขาหมดอารมณ์ในตัวคุณ จะมีบ้างก็เป็นครั้งคราว เมื่อจู่ๆ เขาก็เกิดความต้องการทางเพศขึ้นมา ถึงตอนนั้น ตัวคุณเองอาจจะไม่รู้สึกรู้สมอะไรด้วย ถึงแม้ว่าจะยังมีเพศสัมพันธ์กันอยู่ แต่จิตซัดไร้รสชาติ ทั้งนี้การบ่นว่าก็เพื่อบรรเทาความรู้สึกผิดในใจ และเป็นการแก้ต่างให้กับตนเองว่าความสัมพันธ์ที่แย่งนั้นไม่ใช่เขาเป็นฝ่ายผิด แต่เป็นตัวคุณเองต่างหากที่ทำลายความสัมพันธ์อันสามีภรรยา เขาจะยกเหตุนี้ขึ้นมาอ้างเพื่อกระทำเรื่องนอกใจ แล้วก็ภัยให้กับตนเองว่าที่เขาทำไปนั้นถูกต้องแล้ว

2. กลุ่มที่สองจะพยายามตีตัวออกห่างอย่างนุ่มนวล เป็นการหลีกเลี่ยงการทำลายน้ำใจของกลุ่มของตน กลุ่มนี้จะไม่โทษคู่ของตน แต่ความต้องการปลื้มตัวออกห่าง ทำตัวห่างเหินแล้วก็จะพูดว่า “เราเข้ากันไม่ค่อยได้” หรือ “เราไม่ค่อยเข้าใจกัน” แล้วก็อ้างว่า ความสัมพันธ์อันสามีภรรยาของเรานั้นแย่มาก แม้ว่า คุณจะพยายามปรับปรุงความสัมพันธ์ให้ดีขึ้นก็ตาม เขาก็จะไม่ให้ความร่วมมือในการปรับปรุงความสัมพันธ์ ตรงกันข้าม เขาอาจจะกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันยิ่งแย่งไปอีก แต่การกระทำของเขานั้นนุ่มนวล ไม่ก้าวร้าว เขาจะไม่เผชิญกับความเป็นจริง และไม่กล้าสู้หน้า ความหมางเมินความมึนตึ๊งที่เกิดขึ้นมักจะทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเกิดอาการงง เพราะไม่รู้ว่าความเย็นชาระหว่างกันนั้นเกิดขึ้นมาตั้งแต่เมื่อไร สามีภรรยาจะไม่ค่อยมีเรื่องพูดกัน คุณจะรู้สึกอึดอัดที่อยู่ คนที่เคยอยู่ด้วยกันมานาน ทำตัวราวกับคนแปลกหน้า ความสนิทสนมที่เคยมีไม่รู้หายไปไหนหมด บางครั้งเขาก็ไม่ยอมพูดกับคุณ โดยถือเอาการปิดปากเงียบมาเป็นเกราะป้องกันตัวเองว่า ที่จริงแล้วเขาอยากจะพูดกับคนอื่นมากกว่า หรืออาจจะเพื่อป้องกันไม่ให้คุณซักถามอะไรเขามาก เดี่ยวความลับจะแตกเสียก่อน ส่วนมากลักษณะแบบนี้มักจะพบในคู่แต่งงานที่อยู่กินกันมานาน บางคนอาจจะนานกว่า 25 ปี เสียด้วยซ้ำไป

พฤติกรรมย่อยที่เป็นที่ผิดสังเกต และมักนำมาเป็นข้ออ้างในการนอกใจและการตีจากคู่สมรสของเขาเอง มีดังนี้

1. พฤติกรรมการทำงานล่วงเวลาบ่อยๆ ต้องอยู่ทำงานพิเศษ งานเร่งด่วน ขอให้ไปทำงานแทน มักจะเป็นข้ออ้างที่พบบ่อยอยู่เสมอ แล้วเขาก็จะอ้างว่าเหนื่อยสายตัวแทบขาด พอกลับถึงบ้านได้ก็นอนไปเลย ถ้าเขาเป็นแบบนี้ คุณอาจจะเห็นใจเขา และสงสารเขาที่ทำงานหนักหาเงินมาเลี้ยงครอบครัว หรือ บางกรณีเขาก็หายตัวไปจากที่ทำงานเป็นเวลานาน โดยที่เพื่อนร่วมงานของเขาก็ไม่รู้แน่ว่าเขาไปอยู่ที่ไหน พอหลังจากนั้น คุณโทรศัพท์ไปถาม เขาก็อ้างว่าติดธุระอยู่กับลูกค้า งานก็ยุ่งเสียจนเขาเองก็จำไม่ได้เสียแล้วว่าไปอยู่ที่ไหนมา

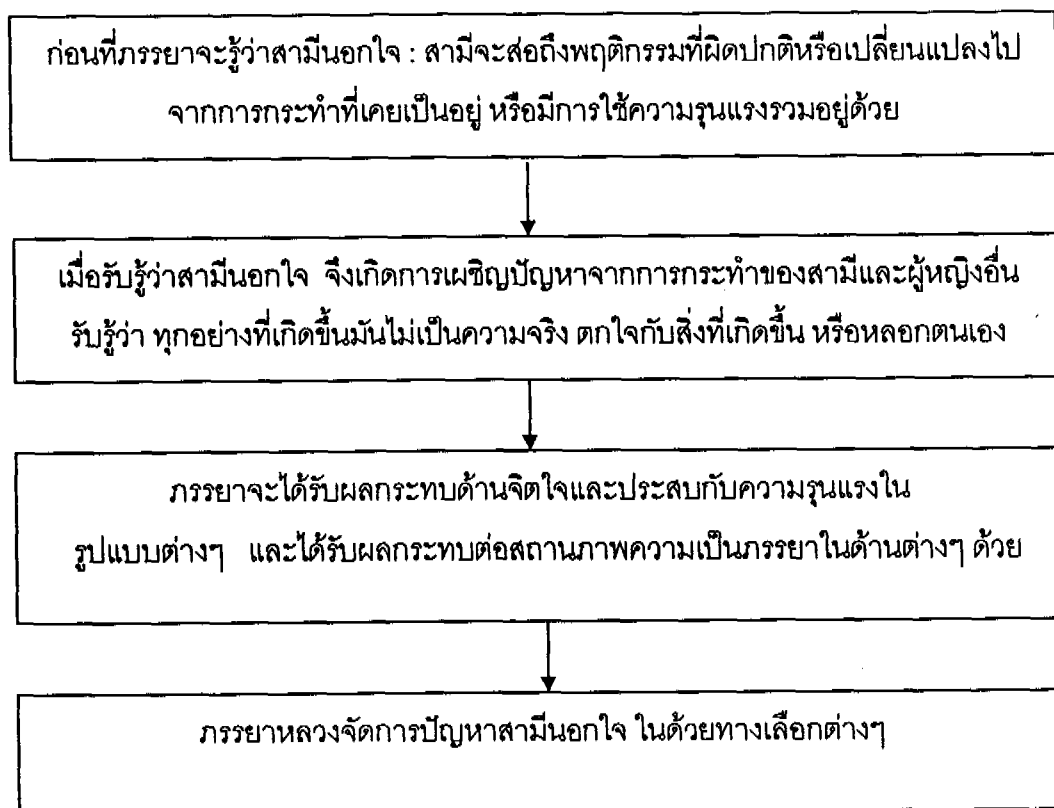
2.พฤติกรรมกรรมการเปลี่ยนวิธีการแต่งตัว ที่ผ่านมา เขาอาจจะแต่งกายโทรมๆ อยากจะประหยัดเงินบ้างละ แต่ต่อมามีวันดีคืนดี เขาก็เกิดอยากหล่อขึ้นมา พิถีพิถัน แล้วเขาก็จะอ้างว่านี่เป็นการเสริมสร้างบุคลิกใหม่ให้กับชีวิต

3.พฤติกรรมว่างเป็นไม่ได้คนที่กระทำเรื่องนอกใจมักจะหาข้ออ้างว่าต้องไปไหนมาไหนตามลำพังบ่อยๆ ไม่ว่าจะไปประชุมต่างจังหวัด หรือต้องเดินทางไปดูงานต่างประเทศ ส่วนจะไปพักที่ไหนนั้น เขาไม่สามารถบอกคุณได้ เขาจะบอกแต่เพียงว่าเมื่อถึงที่พักแล้วเขาจะโทรศัพท์กลับมาบอกภายหลัง

4.พฤติกรรมการมีอารมณ์แปรปรวน คนที่กระทำเรื่องนอกใจมักจะมีอารมณ์แปรปรวน ตอนเช้าเขาอาจจะมีอารมณ์ดี หยอกล้อกับคุณและเล่นกับลูกอย่างมีความสุข แต่พอถึงเวลาอน เขากลับอารมณ์เสียขึ้นมา บางครั้งเขาก็เกิดหงุดหงิดขึ้นมาโดยหาสาเหตุไม่ได้ ความรู้สึกผิดที่อยู่ลึกๆ ในใจของเขาจะทำให้อารมณ์ของเขาขึ้นๆ ลงๆ จนคุณตามไม่ทัน

พฤติกรรมทั้งหมดนี้เป็นพฤติกรรมที่มีน้ำหนักที่สุดก็คือการที่ความใกล้ชิดสนิทสนมกันค่อยๆ จางหาย แม้จะอยู่ด้วยกัน คุณก็จะยังรู้สึกเหงา เรื่องราวที่พูดคุยกันระหว่างสามีภรรยา ก็เพียงเพื่อรักษามารยาทเท่านั้น การได้อยู่ใกล้ชิดกันกลับทำให้คุณรู้สึกอึดอัดเหมือนมีอะไรมาขวางกั้นระหว่างคุณกับเขาไว้ ในบ้านก็จะรู้สึกว่าต่างคนต่างมีมุมของตนเอง และต่างคนต่างอยู่ แต่พฤติกรรมที่ผิดแปลกไปเพียงอย่างเดียว ไม่ได้หมายความว่าเขาจะนอกใจคุณก็เป็นได้ การลงความเห็นในเรื่องนี้ควรที่จะต้องอาศัยหลายเรื่องราวมาประกอบกัน ถ้าคู่ของคุณเป็นดังที่เรามาทุกรายแปลว่าชีวิตแต่งงานของคุณเข้าขั้นน่าสงสัยหรือเข้าขั้นวิกฤติ หากไม่ได้รับการแก้ไขให้ทัน่วงทีแล้ว อาจจะลงเอยด้วยการหย่าร้างได้

ตารางที่ 2.1
ระยะแห่งการนอกใจคู่สมรส

จากตารางระยะแห่งการนอกใจคู่สมรส จะเห็นได้ว่าเมื่อรู้ว่าคู่ของตนนอกใจ สิ่งแรกที่เกิดขึ้น สามีหรือภรรยาจะตกใจ โกรธแค้น เจ็บใจ หมดอาลัยตายอยาก เสียใจ หรืออาจจะทำอะไรไม่ถูก ควบคุมอารมณ์ของตนเองไม่ได้ ดังนั้น เมื่อคิดอะไรไม่ออก ในขณะที่กำลังสับสนอยู่กับเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันหรือบางคนอาจจะระแคะระคายมาบ้าง แต่ก็ไม่เชื่อว่าเขาจะทำคุณได้ เจ็บถึงขนาดนี้ ทำให้ความคิดชั่ววูบเกิดขึ้นได้บ่อยในระยะที่อารมณ์ของคุณไม่เป็นปกติ บางคนถึงกับคิดจะฆ่าตัวตาย เพราะเพียงแต่รู้ว่าสามีนอกใจตน นอนไม่หลับ เป็นกังวล และมีอาการอื่นๆ รวมทั้งพัฒนาการทางความคิดของคนที่ถูกสามีหรือภรยานอกใจนั้นมีลักษณะคล้ายๆ กัน จากการสัมภาษณ์คน 500 กว่าคนที่มีความสัมพันธ์นอกใจ ปรากฏว่าความรู้สึกของทุกคนมีขั้นตอนของพัฒนาการทางความคิดที่แน่นอน หลังจากที่ได้รู้ว่าสามีหรือภรรยาของตนเองนอกใจ ความรู้สึกทั้งหมดนี้ สามารถรวบรวมได้เป็น 5 ระยะ ดังนี้

1. ระยะเวลาที่ 1 การนอกใจ เป็นระยะแรกนับตั้งแต่รับรู้ว่าคุณของตนไปมีอะไรกับคนอื่น เป็นระยะที่ขมขื่น เจ็บซ้ำ ทรมานใจเป็นอย่างมาก อาจจะเป็นประสบการณ์ที่เลวร้ายอย่างหนึ่งของชีวิตทีเดียว ในระยะนี้ ความเชื่อใจกันที่มีมาตั้งแต่ต้นจะหมดไป เป็นระยะที่ตกใจ ช็อกกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น อาจจะเป็นกังวล นอนไม่หลับ มีความโกรธ เคียดแค้น รู้สึกสูญเสียและหมดกำลังใจอยาก เพราะถ้าเกิดการนอกใจ ก็แปลว่าเขาหมดรักเสียแล้ว

2. ระยะเวลาที่ 2 ผีนร่าย ระยะต่อมา เป็นระยะที่พยายามควบคุมอารมณ์และความรู้สึกของตนเอง แต่การแสดงออกยังเป็นไปในทางปฏิเสธความจริง เพื่อที่จะได้เจ็บช้ำน้อยลง เป็นการหนีความจริง หนีการนิินทาของสังคม และพยายามหลอกตัวเองว่าเขายังมีเยื่อใยอยู่มาก และสิ่งที่รับรู้มาอาจจะเพียงผีนร่ายเท่านั้นเดี๋ยวก็ผ่านพ้นไป

3. ระยะเวลาที่ 3 ยอมทุกอย่าง ระยะนี้คนที่ถูกสามีหรือภรรยานอกใจ จะเข้าสู่ความเป็นจริงขึ้นมาบ้าง เริ่มรู้ตัวว่าการปฏิเสธและการหลอกตัวเองต่อไปไม่มีประโยชน์แต่อย่างใด ซึ่งในระยะนี้ ความเชื่อมั่นในตัวเองไม่รู้ว่าจะหายไปไหน จะรู้สึกโดดเดี่ยวและว่าเหว่ รู้สึกเจ็บใจ แต่ก็กลัวว่าจะถูกทอดทิ้ง ดังนั้น ในระยะนี้จึงยอมทำทุกอย่างเพื่อที่จะรั้งเอาสามีหรือภรรยาของตนเอาไว้ ถึงกับลงทุนยอมคุกเข่าอ้อนวอน ระยะนี้เองที่บางคนยอมเจ็บตัวเพื่อผ่าตัดเสริมหน้าเสริมหน้าอก ผ่าตัดหน้าท้อง ตกแต่งช่องคลอด ทั้งนี้ก็เพื่อเอาใจเขาให้กลับมารักเราเหมือนเดิม

4. ระยะเวลาที่ 4 เจ็บแค้น ระยะนี้เป็นระยะที่ยอมรับความเป็นจริงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะหลังจากที่ลงทุนกระทำทุกอย่างแล้ว แต่เขาก็ไม่กลับมาหาและไม่มีอะไรดีขึ้น ความรู้สึกจะกลายเป็นความเจ็บใจและเคียดแค้น จะเลิกลงโทษตัวเอง และโยนความผิดทั้งหมดว่าเป็นเรื่องที่คู่ของตนเป็นฝ่ายผิดแต่ผู้เดียว

5. ระยะเวลาที่ 5 ตัดสินใจ เป็นระยะที่จะต้องตัดสินใจเลือกทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ความรู้สึกต่างๆ ต่อเรื่องนอกใจดีขึ้น อาจจะตัดสินใจฟื้นฟูสัมพันธ์ฉันสามีภรรยาขึ้นมาใหม่ อาจจะเป็นการแยกทางกันเดิน แล้วแต่ว่าแต่ละคนเลือกที่จะจัดการกับปัญหาด้วยวิธีการใด

การที่เราเตรียมเรียนรู้เรื่องนอกใจของคุณสมรสไว้ก่อนนั้น เพื่อที่จะได้รับรู้รายละเอียดในระยะเวลาต่างๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับคนที่แต่งงานแล้วเป็นอย่างมาก เพราะอย่างน้อยก็จะได้เรียนรู้ถึงอาการของเรื่องนอกใจที่จะเกิดขึ้น หากจุดอ่อนแห่งอาการนอกใจนั้นๆ เพื่อหาทางสร้างภูมิคุ้มกันอาการนอกใจของคุณสมรสเอาไว้ก่อน เป็นการช่วยป้องกันการนอกใจได้อีกอย่างหนึ่ง ก่อนการตัดสินใจยุติปัญหาที่เกิดขึ้น

1.7 แนวคิดเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว

แนวคิดนี้ศึกษาปรากฏการณ์ความรุนแรงต่อผู้หญิงในชีวิตคู่ โดยยึดผู้หญิงเป็นศูนย์กลางในการศึกษา โดยสะท้อนประสบการณ์ของผู้หญิงว่าความรุนแรงในครอบครัวนั้นกลายเป็นภัยที่ซ่อนเร้น ซึ่งผู้หญิงมีแนวโน้มจะถูกทำร้ายร่างกายมากขึ้น และถูกฆ่า จากคนที่เธอรักคนในครอบครัวของเธอเอง มากกว่าที่จะประสบจากบุคคลอื่นๆ นอกสังคม แต่ภาพของความรุนแรงดังกล่าวกลับถูกปรากฏออกมาน้อยมากเมื่อเทียบกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง อันเนื่องมาจากค่านิยมที่ภรรยามองว่าเรื่องครอบครัวเป็นเรื่องที่อยู่ในบริบทส่วนตัว เนื่องจากภาวะพึ่งตนเองไม่ได้ของผู้หญิงและการยอมรับในโครงสร้างความสัมพันธ์แบบชายเป็นใหญ่ โดยเชื่อมั่นในครอบครัวว่าจะต้องกลับมาอบอุ่นและรักกันเหมือนเดิม เป็นเพียงสิ่งที่ผ่านมาแล้วก็จะผ่านไป ไม่รู้ไม่เห็นก็จะไม่ยุ่งวุ่นวาย อันด้วยจารีตประเพณี ถือว่าครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่ศักดิ์สิทธิ์มากที่สุด

1.7.1 ความรุนแรงที่ภรรยาหลงได้รับจากการที่สามีนอกใจภรรยา

ปัญหาความรุนแรงในคู่สมรส ที่เกิดขึ้นจากการที่สามีนอกใจไปมีผู้หญิงอื่นนั้น เป็นปัญหาที่ถูกมองมาโดยตลอดว่าไม่สำคัญและไม่เร่งด่วน เพราะผู้หญิงที่ประสบภาวะเช่นนี้จำนวนมากไม่กล้าให้ข้อมูลความคิดเห็นและไม่เปิดเผยความรุนแรงที่ตนเองได้ประสบในชีวิตคู่ให้สาธารณชนได้รับรู้ จนทำให้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นไม่ได้รับการเอาใจใส่อย่างจริงจัง เพราะมองว่าเป็นเพียงเรื่องในครอบครัวที่ต้องอดทนต่อสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้น จะเห็นได้ว่าความรุนแรงในครอบครัวไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในกลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำเท่านั้น ดังจะเห็นได้จากข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ บางครั้งผู้กระทำความรุนแรงเป็นผู้ที่มีความรู้หรืออยู่ในสังคมชั้นสูง แสดงให้เห็นว่าความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นได้ในทุกฐานะ ทุกอาชีพ ทุกส่วนของสังคม ไม่ว่าในเมืองหรือชนบท โดยสาเหตุของปัญหา วิธีการ และผลกระทบจากการกระทำความรุนแรงอาจไม่แตกต่างกันมากนัก แต่อาจแตกต่างกันที่ขนาดของปัญหาว่าจะรุนแรงและเลือกที่จะจัดการกับปัญหาได้อย่างสันติเพียงใด นั่นเป็นความจริงที่อาจเกิดขึ้นได้กับผู้หญิงทุกวัย ทุกชนชั้นในสังคม นับว่าเป็นฝันร้ายและเป็นบาดแผลที่ฝังลึกยากที่จะลบเลือนไปจากจิตใจของผู้หญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้กระทำคือสามีที่เขามอบความไว้วางใจ ความรักและคู่ชีวิตที่ฝากอนาคตไว้ร่วมกันจนตายก็ว่าได้ ถ้าสังเกตจากสถิติการบ่งชี้ขึ้นจะสะท้อนปัญหาการที่สามีนอกใจคู่สมรสไปมีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้หญิงอื่นและความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับภรรยาหลงนั้น ปรากฏข้อมูลเฉพาะที่รายงานมีเพียงเลี้ยวเล็กๆ ซึ่งไม่ได้สะท้อนถึงอุบัติการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นจริงทั้งหมด เพราะมีอุปสรรคที่มีให้ผู้หญิงรายงานถึงค่านิยม วัฒนธรรมความรุนแรงในครอบครัวของตนแก่

สาธารณะชนได้ทราบ ตลอดจนกระบวนการยุติธรรมที่ไม่เอื้อให้ผู้หญิงได้รับความยุติธรรมและความช่วยเหลือ และไม่ได้ทำให้ความเป็นครอบครัวที่สมบูรณ์กลับคืนมาเหมือนเดิมอีกต่อไป

องค์การสหประชาชาติ ได้ให้ความหมายของ “ความรุนแรงต่อสตรี” ในปฏิญญาสากลที่ว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อสตรี หมายถึง การกระทำใดๆ ที่เป็นความรุนแรงทางเพศ ซึ่งเป็นผลให้เกิดความทุกข์ทรมานแก่สตรี รวมทั้งการขู่ข่มขืน คุกคาม กีดกันเสรีภาพและสิทธิทั้งในที่สาธารณะและในชีวิตส่วนตัว นอกจากนี้ ยังรวมถึงความรุนแรงต่อร่างกาย จิตใจ และทางเพศ ที่เกิดขึ้นในครอบครัว รวมทั้งการทุบตี การทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กและสตรีในบ้าน การข่มขืนโดยคู่สมรส และข้อปฏิบัติตามประเพณีต่าง ๆ อันเป็นอันตรายต่อสตรี ความรุนแรงที่ไม่ได้เกิดจากคู่สมรส และความรุนแรงที่เป็นการหาประโยชน์จากสตรี ความรุนแรงต่อร่างกาย จิตใจ และทางเพศที่เกิดขึ้นภายในชุมชนทั่วไป การกลั่นแกล้งทางเพศ การข่มขืนในสถานที่ทำงาน ในสถาบันการศึกษาและสถานที่ต่าง ๆ การค้าหญิงและการบังคับค้าประเวณี ความเพิกเฉยของรัฐต่อความรุนแรง เป็นต้น(นรินทร์ กรินชัย และ อรอนงค์ อินทรจิตร, 2542, น. 3)

ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัว (วิลาลินี พนานครทรัพย์, 2545, น. 29) ดังจะเห็นได้จากภาพที่ปรากฏในสื่อต่างๆ ได้เสนอให้เห็นถึงความรุนแรงที่สามีกระทำต่อภรรยาด้วยรูปแบบต่างๆ จนอาจจะจบลงด้วยการฆ่ากันตาย เป็นทางออกในการยุติปัญหาผู้สาวเป็นจำนวนมาก อันเนื่องมาจากภรรยาบางคนได้ตอบการถูกทำร้ายจากสามีด้วยการใช้ความรุนแรงกับสามีผู้เป็นต้นเหตุ ในขณะที่อีกหลายคนไม่เลือกที่จะยุติความรุนแรง แต่ยังคงอดทนกับปัญหาที่มีอยู่กับความรุนแรงนั้นต่อไป โดยเชื่อว่าความรุนแรงในครอบครัวนั้นเป็นเพียงเรื่องส่วนตัว ที่เหมือนล้นกับพัน จนกระทั่งความอดทนถึงขีดสุดจนกลายเป็นอาชญากรรมร้ายแรงที่เป็นภัยต่อทั้งคนในครอบครัวและสังคม ความรุนแรงต่อผู้หญิงคือภาพสะท้อนทางประวัติศาสตร์อันยาวนานของความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างชายหญิง ส่งผลให้ผู้หญิงถูกครอบงำ ถูกเลือกปฏิบัติ และกีดขวางความก้าวหน้าในทุกมิติชีวิตผู้หญิง ความรุนแรงต่อผู้หญิงเป็นจักรกลสังคมที่กดให้ผู้หญิงต้องอยู่ในฐานะที่ด้อยกว่าผู้ชาย ปรากฏการณ์ความรุนแรงจำนวนมากเกิดขึ้นในครอบครัวหรือภายใต้หลังคาบ้าน ซึ่งเป็นสถานที่ที่ปัญหามักถูกกดทับไว้ของการทำร้ายทางร่างกาย และทางเพศ การข่มขืนผู้หญิงและเด็กโดยคนในครอบครัว หรือคนอื่นที่อยู่นอกครัวเรือน รวมถึงการทารุณกรรมต่อคู่ของตนเอง หรือคนที่ไม่ใช่คู่ มักไม่มีการรายงาน จึงเป็นเรื่องยากที่จะมองเห็นหรือตรวจพบ และแม้ในกรณีที่มีการรายงาน การลงโทษผู้กระทำผิดก็มักไม่เกิดขึ้น ขณะที่ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายส่วนใหญ่ก็ไม่ได้รับการคุ้มครองความปลอดภัยด้วย

จากสถิติของศูนย์เสริมสร้างครอบครัวให้อบอุ่นและเป็นสุข ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งสมาคม ระหว่างวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2547 ถึง 31 สิงหาคม 2548 มีผู้หญิงมาขอคำปรึกษา ขอคำแนะนำ และขอความช่วยเหลือในด้านต่างๆ จำนวนทั้งสิ้น 2,209 เรื่อง สำหรับประเภทของปัญหาที่มาขอความช่วยเหลือมากที่สุดคือ ปัญหาสามีนอกใจไปมีผู้หญิงอื่น 675 ราย (44.76%) และปรึกษากฎหมายเกี่ยวกับครอบครัว 202 ราย (13.40%) และสามีทอดทิ้ง 30 ราย (1.99%) เป็นต้น

สถิติของมูลนิธิเพื่อนหญิง ปี พ.ศ.2540 ได้ให้ความช่วยเหลือแก่สตรีที่ถูกทารุณกรรม จำนวน 1,051 ราย สตรีที่ถูกสามีทำร้ายร่างกาย ต้องการพึ่งพิง ได้ขอให้สมาคมบันทึกสถิติทางกฎหมายแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ช่วยเหลือทางกฎหมาย พบว่าสตรีที่มาขอความช่วยเหลืออยู่ในกลุ่มอายุ 20-35 ปี มากกว่ากลุ่มอายุอื่น และมีอาชีพเป็นลูกจ้างมากกว่าข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ธุรกิจส่วนตัว และแม่บ้าน สาเหตุของปัญหาเกิดจากความไม่รับผิดชอบต่อครอบครัวของสามี เช่น ดื่มสุราเป็นอาเจิน เทียวเตร่ มีผู้หญิงอื่น เล่นการพนันจนไม่มีเงินเหลือที่จะใช้จ่ายในครอบครัว และมีหนี้สินมาก บางรายหลอกผู้หญิงอื่นมาเป็นคู่สมรส และบังคับให้ภริยาจดทะเบียนหย่า เมื่อภรรยาไม่ยอมก็มีปากเสียง ทำร้ายร่างกายกัน บางรายจดทะเบียนสมรสซ้อนกับผู้หญิงอื่นแล้วทอดทิ้งครอบครัวไป จากสถิติของทั้งสององค์กรนี้จะเห็นได้ว่า ความรุนแรงที่สามีนอกใจภรรยา มีบ้านเล็กบ้านน้อย มีความรู้สึกที่เปลี่ยนแปลงไปต่อความรับผิดชอบในครอบครัว มีการใช้ความรุนแรงในครอบครัวต่อภรรยา อันเนื่องมาจากไม่มีความสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่นและมองว่าภรรยาที่ใช้ชีวิตร่วมกันอยู่เป็นเวลานาน เป็นสิ่งที่น่ารำคาญในชีวิต เป็นภาระที่น่าเบื่อหน่าย เพราะต้องการไปเริ่มต้นชีวิตใหม่กับผู้หญิงคนใหม่ จึงต้องนำความรุนแรงเข้ามาใช้ในการตีจาก ทอดทิ้งผู้เป็นภรรยาและลูก ด้วยรูปแบบความรุนแรงที่สร้างความสะเทือนใจเสียใจ เจ็บตัวและสร้างความผิดหวังแก่ภรรยา บางรายถึงขั้นฆ่าตัวตาย อันเนื่องมาจากผิดหวังในความรักที่มีต่อสามี

ฉะนั้น ความรุนแรงในครอบครัวจึงยังคงเกิดขึ้น และดำรงอยู่อย่างเจี๊ยบๆ โดยเฉพาะความรุนแรงที่สามีกระทำต่อภรรยา เป็นเพราะความรุนแรงดังกล่าววางอยู่บนรากฐานของความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมระหว่างเพศ การที่สังคมอยู่ในโครงสร้างชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ทำให้อำนาจของผู้ชายมีมากกว่าผู้หญิง และอำนาจที่มีมากกว่านี้ได้กลายเป็นการสร้างเงื่อนไขความชอบธรรมให้ผู้ชายอ้างถึงเมื่อเขาละเมิดสิทธิและทำร้ายผู้หญิง การเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของความรุนแรงต่อผู้หญิงในครอบครัวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตคู่ จึงประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอนจากผลการศึกษาของ (Walker, 1993, p.95 อ้างถึงในวิลาสินี พนานครทรัพย์, 2545, น. 16)

ขั้นตอนที่ 1 การก่อให้เกิดความตึงเครียด (Tension Building Phase)

ขั้นตอนนี้ผู้หญิงกับผู้ชายตอนคบเป็นแฟนกัน จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ผู้หญิงจะอ่อนหวาน ผู้ชายจะเป็นสุภาพบุรุษ จะมีความเห็นคล้อยตามกัน ถึงแม้ตนเองไม่ชอบก็ฝืนใจได้ เมื่อตกลงแต่งงานกันแล้ว ความรักที่ผู้ชายมีต่อภรรยาจะลดลงแต่ตรงกันข้าม ผู้หญิงจะมีความรักสามีมากขึ้น เมื่ออยู่กันนานไป นิสัยดั้งเดิมจะปรากฏ เกิดความขัดแย้งกัน ทำให้เกิดความเครียดมีตึงกัน ไม่มีการพูดคุยเพื่อปรับความเข้าใจกัน เป็นช่วงของการเรียนรู้การใช้ความรุนแรง กล่าวคือ ผู้หญิงที่ถูกคู่รักกระทำรุนแรง จะอธิบายขั้นตอนในลักษณะของการใช้อารมณ์ของผู้ชายว่าการทำร้ายทางอารมณ์และวาจา การใช้คำสั่งกับภรรยา และความพยายามที่จะกำหนดชีวิตของผู้หญิง โดยที่การตอบสนองของผู้หญิงในขั้นนี้เป็นการพยายามที่จะทำให้ผู้ชายอารมณ์เย็นลง กลับสู่ความสงบ ไม่ตกเตียง และเก็บสิ่งที่เขาไม่พอใจเอาไว้ ผู้หญิงอธิบายการกระทำเหล่านี้ในลักษณะของการเดินออกจากความรุนแรง แต่อย่างไรก็ตามไม่ว่าผู้หญิงจะทำอะไร ความตึงเครียดก็จะระเบิดออกมา ซึ่งนำไปสู่การทุบตี การทำร้ายซึ่งกันและกัน

ขั้นตอนที่ 2 การทำร้ายกัน (Acute Building Phase)

ในขั้นนี้ ผู้หญิงจะถูกทำร้าย และบางรายอาจถูกเก็บงำให้อยู่แต่ภายในบ้าน ซึ่งบางครั้งอาจนำไปสู่เหตุการณ์ร้ายแรง และหากผู้หญิงหลบหนีหรือตีจากออกไป อาจจะไปหาที่พักอาศัยกับครอบครัว เพื่อน ความรู้สึกของผู้หญิงในขั้นนี้จะเต็มไปด้วยความเกลียดชังสามีของตนเอง ประณามและลงโทษตนเอง ซึมเศร้าและหมดหวัง แต่ความรู้สึกเหล่านี้จะหายไปเมื่อเข้าสู่ขั้นต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การสำนึกผิดและความรักหลังการทำร้าย (The Batterer's Loving Contrition Phase) ในขั้นนี้ บุคลิกภาพของสามีจะแตกต่างจากขั้นก่อน จะรู้สึกสำนึกผิด และเข้ามาง้อ และให้สัญญาต่าง ๆ ว่าจะไม่กระทำรุนแรงอีก จะหาผู้ที่สนับสนุนมาจากที่ต่าง ๆ เช่น เพื่อนสนิท ญาติพี่น้องเข้ามาช่วย หรืออาจจะร้องไห้เพื่อแสดงให้ผู้หญิงเห็นว่าไม่สามารถที่จะมีชีวิตอยู่ได้ถ้าปราศจากเธอ เขาจะพยายามแสดงให้เห็นว่าสัมพันธ์ทั้งหมดนำไปสู่ขั้นตอนที่เกิดการทำร้ายได้อย่างไร โดยพยายามทำให้ผู้หญิงรู้สึกว่สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องเลวร้าย เกิดขึ้นเพราะเขาไม่พร้อม ไม่มีวุฒิภาวะ หรือหนึ่งหวง ในขณะที่ภรรยาจะมองว่าการให้อภัยของเธอจะเป็นวิธีที่ทำให้สามีสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันโหดร้ายนี้ได้

ผู้หญิงจึงพยายามละเลยปัญหาการถูกทุบตีนั้น มองว่าเป็นเพียงแค่การลืมตัวไปชั่วขณะหนึ่งของสามีเท่านั้น เพื่อรักษาสามีและความเป็นครอบครัวไว้โดยไม่มองถึงผลกระทบที่ตนเองจะได้รับตามมา ในขั้นนี้จึงเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การทำร้ายซ้ำอีก ทั้งผู้กระทำและผู้ถูกกระทำยังคงอยู่ในความสัมพันธ์ที่รุนแรงนี้ กล่าวได้ว่าต่างฝ่ายต่างสำนึกผิดและพยายาม

ปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น หากสามีภรรยายังคงสะสมปัญหาและไม่หาทางแก้ไขความตึงเครียดที่มีอยู่ให้หมดไปจึงเกิดเป็นวัฏจักร ไม่มีที่สิ้นสุด

การใช้ความรุนแรงต่อภรรยา มีรูปแบบที่แตกต่างกันตามระดับของพฤติกรรม ตั้งแต่การทำร้ายจิตใจ การทำร้ายร่างกายเล็กน้อย การทำร้ายทางเพศไปจนถึงการทำร้ายร่างกายขั้นรุนแรงก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตสตรี รวมทั้งภรรยาที่สามีนอกใจมีผู้หญิงอื่น ต้องการจะตีจากโดยใช้ความรุนแรงเป็นชนวนในการทำให้เกิดการเลิกรากัน นำมาซึ่งภาวะกดดันให้แก่ผู้หญิงและครอบครัวให้ต้องหนีออกจากปัญหาดังกล่าว เนื่องจากไม่สามารถอดทนต่อความรุนแรงดังกล่าว นำมาซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นจากความรุนแรง ดังนี้

1. ความรุนแรงทางร่างกาย สตรีที่ถูกทำร้ายจะได้รับบาดเจ็บ ตั้งแต่เล็กน้อย บาดเจ็บสาหัสหรือ จนถึงเสียชีวิต การบาดเจ็บเล็กน้อย ได้แก่ ฟกช้ำ บวมเจ็บ บาดเจ็บมาก เช่น กระดูกหัก ที่พบบ่อยคือตึงจมูกหัก กราม แขน และอวัยวะภายในซ้ำหรือฉีกขาด บางครั้งต้องเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล (บุศรินทร์ คล่องพยาบาล, 2542, น. 19)

2. ความรุนแรงทางจิตใจ จากการศึกษาของ (Symonds, 1985, p.62 อ้างใน ศิริเพชร ศิริวัฒน์, 2538, น. 29-30) อธิบายว่า ลำดับขั้นของผลกระทบทางด้านจิตใจของสตรีที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรง อันเนื่องมาจากสามีนอกใจไม่มีผู้หญิงอื่น มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 เกิดอาการตกใจ ไม่เชื่อว่าเหตุการณ์นั้นจะเกิดขึ้นกับตนเองและปฏิเสธต่อมา เมื่อสตรียอมรับความเป็นจริงมากขึ้น จึงเริ่มเข้าสู่ลำดับที่สอง

2.2 เกิดความรู้สึกโดดเดี่ยว อ่อนแอ ซึ่งจะกดดันให้สตรีนั้นขาดสติสัมปชัญญะ

2.3 เกิดการทบทวนเรื่องราวของชีวิตในอดีต และจะทำทุกอย่างให้ดีขึ้นที่สุด

2.4 ขั้นตอนสุดท้าย คือการเกิดบาดแผลทางจิตใจ ภรรยาที่ประสบปัญหาจะมีอาการถดถอยของวุฒิภาวะทางจิตใจเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่ถูกทำร้ายร่างกายและจิตใจมาเป็นเวลานาน จะเกิดการถดถอยลงไปสู่พฤติกรรมในสมัยวัยเด็ก เช่น อ่อนแอ ยอมพ่ายแพ้ ดีใจที่พ่าย เรียกร้องความสนใจ และถือเอาแต่ความพอใจของตนเอง ถ้าหากขั้นตอนนี้ยังดำเนินอยู่ต่อไป จะทำให้สตรีนั้นเลียนแบบความก้าวร้าว ซึ่งฟรอยด์เรียกว่าพยาธิสภาพที่ได้รับการถ่ายโยง (Pathological Transference) หมายถึง การที่สตรีที่เป็นฝ่ายถูกสามีใช้ความรุนแรงตลอดเวลาจะการเลียนแบบความก้าวร้าวจากสามีเข้ามาสู่ตนเอง และอาจนำไปสู่บุตรหลานต่อไป

ภรรยาที่สามีนอกใจ ละทิ้ง และกระทำรุนแรง จะประสบปัญหาด้านสุขภาพจิต เป็นปัญหาแรก ถึงแม้ว่าร่องรอยที่เกิดขึ้นตามร่างกาย ในกรณีที่ไม่รุนแรงมักจะเลือนหายไป แต่แผลในใจนั้นลึกมาก ส่งผลต่อบุคลิกภาพของผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรงจำนวนมาก เป็นปัญหาด้าน

จิตใจประสบภาวะซึมเศร้า กระวนกระวายและจิตใจแปรปรวน ขณะที่บางคนมีอาการเครียด ห่อหุ้มเรื้อรัง สูญเสียความมั่นใจในตนเอง กลัวสังคมไม่ยอมรับ อับอาย คิดว่าตนเองไร้ค่า มีมลทินติดตัว หลายรายมีอาการทางจิตเมื่อถูกกระทำซ้ำๆ มีอาการหวาดผวา แม้เหตุการณ์จะสิ้นสุดมาเป็นเวลานานแล้วก็ตาม

นายแพทย์รณชัย คงสกนธ์ (สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา, 2545, น. 5) ได้สะท้อนประสบการณ์และความเห็นไว้ว่า คนที่ถูกทำร้ายในครอบครัวมีโอกาสสูงที่จะเป็นโรคซึมเศร้า มีอาการที่สังเกตได้ คือรู้สึกเบื่อ ไม่อยากไปทำงาน หหมดซึ่งความสนใจในสิ่งแวดล้อม บางครั้งไม่สนใจเลี้ยงลูก มีอาการนอนไม่หลับ กลางคืนหวาดผวา ผื่นร้าย นึกเข้า เกิดอาการซึมเศร้าซึ่งจะไม่โทษคนอื่น จะโทษตนเอง ถือว่าตนเองผิดที่ไม่สามารถจะปรองดองในครอบครัวได้ ก่อให้เกิดความรู้สึกว่าตัวเองไม่มีคุณค่า อยากฆ่าตัวตาย ซึ่งการฆ่าตัวตายในเมืองไทยมีสถิติสูงขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการสำรวจฐานประชากรซึ่ง (กฤตยา อาชวนิจกุล และคณะ, 2543, น. 85) ชี้ว่าผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรงนั้น ร้อยละ 40 เคยคิดฆ่าตัวตายและ 1 ใน 3 ของผู้ถูกกระทำรุนแรงนั้นได้ลงมือฆ่าตัวตายแล้วจริง ๆ แต่กลับไม่เสียชีวิต

รูปแบบความรุนแรงในครอบครัวต่อคู่สมรส (มูลนิธิผู้หญิง, 2532, น. 5) พงศัตถกรรมการใช้ความรุนแรง การทำร้ายทั้งทางร่างกายและจิตใจ ด้วยรูปแบบและระดับความรุนแรงที่แตกต่างกัน ตั้งแต่การทะเลาะวิวาท ได้เถียง การทำร้ายร่างกายด้วยอวัยวะหรืออาวุธ ไปจนถึงการทำลายชีวิต เป็นวิธีการหนึ่งที่คู่สมรสใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกันเป็นการใช้คำพูด สัญลักษณ์ กำลังกาย หรือวัตถุ เป็นเครื่องมือในการทำร้าย ตั้งแต่การทำร้ายจิตใจไปจนถึงการทำร้ายร่างกาย เช่น การนั่งเฉย ทำหุททอนลม การผลุนผลันออกจากบ้าน การใช้เสียงเข้าข่ม พุดหรือเถียงเสียงดัง พุดประชดประชัน ดูกด ตำว่าด้วยถ้อยคำหยาบคาย การพุดขู่อาฆาต ขว้างสิ่งของใส่ การทุบทำลายข้าวของ การผลักหรือการชูดกระชาก การตบ การเตะ การชก การตี หรือการพยายามจะตีด้วยวัตถุ การข่มขู่และ การทำร้ายด้วยอาวุธ เป็นต้น

ตารางที่ 2.2

สถิติการให้คำปรึกษาทางสังคมสงเคราะห์ ฝ่ายศูนย์พิทักษ์สิทธิสตรี ของมูลนิธิเพื่อนหญิง
(เดือน มกราคม – ธันวาคม 2547)

ปัญหาครอบครัว				
เดือน	สามีมีหญิงอื่น	สามีทำร้ายร่างกาย	สามีไม่อุปการะ	ความขัดแย้ง
มกราคม	3	3	3	8
กุมภาพันธ์	9	1	5	7
มีนาคม	16	6	4	12
เมษายน	16	11	5	6
พฤษภาคม	19	14	12	16
มิถุนายน	24	3	16	4
กรกฎาคม	21	7	7	15
สิงหาคม	8	13	4	4
กันยายน	13	12	13	21
ตุลาคม	26	14	12	15
พฤศจิกายน	36	11	7	12
ธันวาคม	4	2	4	3
รวม	195	97	92	123

ที่มา: ข้อมูลจากศูนย์พิทักษ์สิทธิสตรี มูลนิธิเพื่อนหญิง

การใช้ความรุนแรงต่อสตรีในครอบครัว (วันทนีย์ วาสิกะสิน และสุนีย์ เหมาะประสิทธิ์, 2545, น. 3) มีรูปแบบความรุนแรงในครอบครัวที่กระทำต่อผู้หญิงในหลายรูปแบบ

1. ความรุนแรงทางกาย หมายถึง การใช้กำลังหรืออุปกรณ์ใดๆ เป็นอาวุธ มีผลทำให้ผู้ถูกกระทำได้รับความบาดเจ็บต่อร่างกาย เช่น การใช้กำลังทำร้ายทุบตีภรรยา การชกต่อย ตบตี หรือใช้อาวุธ ของแข็งทำร้าย เป็นต้น

2. ความรุนแรงทางจิตใจ หมายถึง การกระทำหรือการละเว้นใดๆ ก็ตาม ที่มีผลทำให้ผู้ถูกกระทำได้รับความเสียใจ หรือเสียสิทธิเสรีภาพ เช่น การบังคับขู่เข็ญ การบีบคั้นทางอารมณ์ ด้วยพฤติกรรมต่างๆ เช่น การบึ้งตึงไม่พูดจาด้วย การใช้วาจาหยาบคาย การตำหนิ การดูถูกเหยียดหยาม ทำให้อับอาย เคราะห์เสียใจ การมีภรรยามากหรือมีหลายคนในเวลาเดียวกัน การไม่รับผิดชอบเลี้ยงดูบุตร เป็นต้น

3. ความรุนแรงทางเพศ หมายถึง การกระทำในลักษณะละเมิดสิทธิทางเพศ ข่มขืน กระทำชำเรา และทำร้ายทางเพศ เช่น การข่มขืนภรรยา การล่วงเกินทางเพศ การปิดกั้นทางสังคมของภรรยา เช่น การบังคับไม่ให้ติดต่อกับเพื่อนญาติพี่น้อง เพื่อให้ตัดขาดจากสังคมและโลกภายนอก รวมทั้งการควบคุมการเงิน เช่น การควบคุมไม่ให้มีโอกาสในการใช้จ่ายเงิน ทำให้ขาดจากการพึ่งพาทางเศรษฐกิจกับอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นต้น

ความคิดเห็นดังกล่าว สรุปได้ว่า ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงเมื่อถูกสามีทำร้ายหรือนอกใจ มีลักษณะของการเกิดซ้ำแล้วซ้ำเล่า คือเมื่อความรุนแรงเกิดขึ้นในครั้งแรก ผู้หญิงไม่ได้ยุติการทำร้ายทันที แต่ผู้หญิงจะพยายามประคับประคองชีวิตคู่ด้วยเหตุผลต่างๆ โดยจะมีการร้องงอน และการขอโทษจากสามี มาเป็นประเด็นหลักที่ทำให้ผู้หญิงยังยอมเข้าสู่วงจรของความรุนแรง เพราะผู้หญิงเรียนรู้ว่าไม่สามารถที่จะช่วยเหลือตัวเองได้จากการที่ตนถูกกระทำ ทำให้แรงจูงใจในการแก้ปัญหาลดน้อยลง เพราะเชื่อว่าไม่มีทางใดที่ตนเองจะทำเพื่อเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ความรุนแรงได้ จึงทำให้ความเชื่อมั่นของผู้หญิงหายไป และจำต้องทนอยู่ในปัญหานั้น ตลอดจนได้รับผลกระทบต่องานภาพของความเป็นภรรยาหลงด้วย

1.7.2.การที่สามีนอกใจภรรยา ส่งผลกระทบต่อสถานภาพของภรรยา

สถานภาพ (Status) หมายถึง ตำแหน่งซึ่งบุคคลได้รับตามโครงสร้างทางสังคม การศึกษา อาชีพ ระบบการเมือง และในครอบครัว บุคคลหนึ่งอาจมีหลายตำแหน่งในขณะเดียวกัน เนื่องจากเป็นสมาชิกของกลุ่มทางสังคมหลายกลุ่ม ซึ่งตำแหน่งเหล่านี้มีสิทธิพิเศษและศักดิ์ศรีในระดับที่แตกต่างกัน ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับสถานภาพจึงแสดงนัยสำคัญของการจัดลำดับขั้นของตำแหน่ง ซึ่งแต่ละตำแหน่งมีสิทธิและหน้าที่ซึ่งผู้ได้รับตำแหน่งนั้นถูกคาดหวังให้เป็นตามที่ต้องการ (Pietila and Vickers, 1996, p. 123)

บทบาท (Role) หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมและหน้าที่ความรับผิดชอบของคนตามสถานภาพหรือตำแหน่งของบุคคลนั้นๆ ทั้งนี้สถานภาพอาจเปลี่ยนแปลงไปตามระดับการศึกษา

และสถานะทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การเกิดมาเป็นผู้หญิงซึ่งเป็นสถานภาพที่ถูกกำหนดให้มีบทบาทดูแลครอบครัว

สถานภาพและบทบาทมีความสัมพันธ์กัน เมื่อสถานภาพเป็นฉันใด บทบาทจะต้องเป็นไปตามสถานภาพที่ครอบครัวหรือสังคมกำหนด ถ้าบทบาทเปลี่ยนไป หรือแบบแผนของพฤติกรรมเปลี่ยนไป สถานภาพจะเปลี่ยนไป เช่น ผู้หญิงมีบทบาทในการเลี้ยงดูลูกซึ่งบทบาทและหน้าที่ในการเลี้ยงดูลูกก็ไปกำหนดสถานภาพของผู้หญิงที่ต้องขึ้นต่อผู้ชาย เพราะต้องพึ่งพาผู้ชายทางเศรษฐกิจ เนื่องจากการเลี้ยงดูลูกไม่ได้รับการยอมรับให้คิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ คือ เวลาที่ใช้และงานที่ผู้หญิงทำในครอบครัว เช่น การเลี้ยงลูกไม่ได้รับค่าตอบแทนจากใครได้ จึงทำให้ผู้หญิงต้องพึ่งพารายได้ของผู้ชาย ซึ่งอยู่ในฐานะหัวหน้าครอบครัวที่ต้องดูแลลูกและภรรยา

ดังนั้น สถานภาพและบทบาทจึงเป็นกระบวนการที่เป็นพลวัต และมีส่วนในการกำหนดซึ่งกันและกันได้ (Dynamic and Reciprocal Process) คือเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา การที่สามีนอกใจคู่สมรสไปมีภรรยาน้อย ละทิ้งภรรยาหลง ไม่รับผิดชอบดูแลครอบครัว จนทำให้ครอบครัวที่เคยอบอุ่น ได้รับผลกระทบต่อสถานภาพต่างๆ ทั้งสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และกฎหมาย ได้รับความเดือดร้อน ถูกลดสถานภาพ คุณค่าและศักดิ์ศรี รวมทั้งยังปล่อยให้อยู่ในภาวะที่ท้อแท้สิ้นหวัง ผิดหวัง โดดเดี่ยวและต้องเผชิญกับภาวะล้มเหลวในชีวิตคู่อีกด้วย

สถานภาพและบทบาทของผู้หญิงไทยในอดีต

สังคมไทย ในอดีตตั้งแต่สมัยสุโขทัย เป็นระบบที่ผู้ชายเป็นผู้มีอำนาจมากทางเศรษฐกิจ เป็นผู้หารายได้เลี้ยงครอบครัว ผู้ชายจึงมีสถานภาพเหนือกว่าผู้หญิงทั้งในด้านครอบครัว เศรษฐกิจ การเมืองและสังคมภายนอกด้วย ระบบการผลิตในสมัยสุโขทัยเป็นระบบเกษตรกรรม ส่งผลให้เกิดการแบ่งบทบาทและหน้าที่ระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย ผู้ชายมีร่างกายแข็งแรงกว่า เหมาะกับการทำงานในไร่นา หาเลี้ยงและเป็นผู้นำครอบครัว ผู้หญิงมีโครงร่างที่อ่อนแอ ถูกคาดหวังให้มีบทบาทในบ้านเท่านั้น การที่ผู้หญิงไม่มีบทบาททางเศรษฐกิจ ทำให้ผู้หญิงต้องอยู่ภายใต้อิทธิพลของผู้ชาย ไม่มีอำนาจต่อรองกับผู้ชาย เพราะต้องพึ่งพาผู้ชายตลอดเวลา สถานภาพของผู้ชายจึงเหนือกว่าผู้หญิงอย่างชัดเจน (จิตรภรณ์ วนัสพงศ์, 2537, น. 30-53)

ในสมัยอยุธยา ผู้ชายก็ยังคงมีสถานภาพเหนือกว่าผู้หญิงในทุกด้าน ผู้ชายเป็นผู้นำในระดับครอบครัว ชุมชนจนถึงประเทศชาติ ผู้ชายสามารถใช้กำลังโยยตีภรรยา และมีภรรยาได้หลายคน ในขณะที่ผู้หญิงต้องทำงานบ้าน เพราะถูกกำหนดให้เป็นผู้อยู่ใต้อาณัติของผู้ชาย เช่นเดียวกับสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ผู้ชายยังคงความเป็นใหญ่ ซึ่งผู้หญิงและครอบครัวต้อง

ฝากชีวิตไว้กับผู้ชายที่เป็นสามี จนถึงสมัยปฏิรูปการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5 สถานภาพของผู้หญิงไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปมากนัก ผู้หญิงยังคงสถานภาพเดิม เพราะต้องทำงานบ้านเป็นงานหลักเช่นเดิม (วิระดา สมสวัสดิ์, 2523, น. 57-59) แต่ในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นรัชสมัยที่มีการศึกษามีแบบแผนแน่นอน ผู้หญิงได้รับการสนับสนุนให้เรียนหนังสือ มีการตั้งโรงเรียนสำหรับผู้หญิงเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2423 โดยรับบุตรหลานของเจ้านายเข้าเรียน และในปี พ.ศ.2444 ทรงตั้งโรงเรียนสำหรับผู้หญิงซึ่งเป็นบุตรหลานของราษฎรสามัญขึ้น (บุญยงค์ เกศเทศ, 2532, น. 45) แต่อย่างไรก็ตาม ผู้หญิงก็คงได้สิทธิและโอกาสทางการศึกษาไม่เท่าเทียมผู้ชาย อุปสรรคสำคัญเกิดจากประชาชนทั่วไปไม่สนับสนุนให้ผู้หญิงได้มีการศึกษาชั้นสูง เพราะเห็นว่าผู้หญิงควรอยู่บ้าน เมื่อแต่งงานต้องรับผิดชอบงานบ้าน มองว่าการที่ผู้หญิงได้ศึกษาวิชาที่ไม่จำเป็นไป อาจทำให้ผู้หญิงเบื่องานบ้านซึ่งเป็นงานหลักในความรับผิดชอบของผู้หญิง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2523 , น. 64)

ถึงแม้ว่าผู้หญิงส่วนหนึ่งมีโอกาสทางการศึกษามากขึ้น แต่ยังคงถูกจำกัดการประกอบอาชีพและมีสถานภาพเป็นรองกว่าผู้ชาย เห็นได้จากการศึกษาวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกของหลุยส์ ดูปลาตร์ (Louis Duplatre, 2465 แปลโดยไพโรจน์ กัมพูสิริ, 2533, น. 36) เรื่องสถานะของหญิงมีสามีในประเทศสยาม พบว่าผู้หญิงสยามมีฐานะในสังคมดีกว่าผู้หญิงฝรั่งเศส ผู้หญิงสยามสามารถประกอบอาชีพอะไรก็ได้ตามต้องการ แต่ไม่พบว่าผู้หญิงประกอบวิชาชีพอิสระ และวิชาชีพทางกฎหมาย ไม่มีกฎหมายห้ามผู้หญิงประกอบอาชีพเหล่านี้ แต่เป็นเหตุผลเกี่ยวกับความรู้สึกรับของสังคม เมื่อผู้หญิงแต่งงานก็ต้องเผชิญกับระบบ “ผัวเดียวหลายเมีย” ซึ่งเป็นระบบที่ทำให้ผู้หญิงตกอยู่ในสถานภาพที่เป็นรอง ไม่มีอิสระ และมีสภาพเป็นเพียงผู้บำเรอความใคร่ให้ผู้ชาย ผู้หญิงเองก็ไม่มีค่าเท่าเทียมกัน เพราะกฎหมายแบ่งประเภทของภรรยาออกเป็นเมียหลวงและเมียน้อย เมียหลวงจะมีส่วนแบ่งในสินบิณฑน์ ในขณะที่บรรดาเมียน้อยไม่มีสิทธิ์ในกองทรัพย์สินใดๆ ร่วมกับสามี แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงถูกกดให้มีสถานภาพต่ำกว่าผู้ชายโดยมีกฎหมายเป็นฐานรองรับในสมัยนั้น (วิระดา สมสวัสดิ์, 2543, น. 470)

การยกระดับสถานภาพของผู้หญิงได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังมาตั้งแต่สมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม สมัยนั้นมีการให้ความสำคัญต่อการยกฐานะผู้หญิงในครอบครัวและสังคม รัฐบาลในสมัยต่อมา มีการจัดทำแผนพัฒนาสตรีขึ้น 5 ฉบับ ฉบับแรกเริ่มตั้งแต่ พ.ศ.2505-2509 เพื่อยกระดับผู้หญิงให้มีฐานะสูงขึ้นทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และแผนพัฒนาสตรีระยะยาวระหว่างปี พ.ศ.2505-2544 (จิตรภรณ์ วณิชพงศ์, 2537, น.30-53)อีกด้วย แต่อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันผู้หญิงไทยโดยทั่วไปมักมีโอกาสทางการศึกษาและมีระดับการศึกษาน้อยกว่าผู้ชาย และบทบาททางเศรษฐกิจ ไม่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงทุกสถานภาพได้มีทางเลือกที่จะปกป้องความไม่

ปลอดภัยในชีวิตของตนเอง โดยเฉพาะผู้หญิงที่อยู่ระดับล่างของชนชั้นทางสังคม ผู้หญิงไทยจำนวนครึ่งหนึ่งของประชากรผู้หญิงทั้งหมดมีการศึกษาในระดับประถมศึกษา และจำนวนผู้หญิงที่ไม่รู้หนังสือมีมากกว่าผู้ชายที่ไม่รู้หนังสือถึงสองเท่า ผู้หญิงที่เรียนในระดับอาชีวศึกษาเลือกเรียนในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของเพศหญิง เป็นต้น

สังคมไทยในปัจจุบันได้ก้าวไปสู่กระแสทุนนิยมและวัฒนธรรมสากล ผู้หญิงต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่เข้าไปมีส่วนร่วมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ในขณะที่ต้องกระทำการบทบาทหญิงชายเช่นเดิม การพัฒนาไปสู่ความทันสมัยจึงไม่ได้ทำให้สถานภาพของผู้หญิงดีขึ้น แต่กลับกลายเป็นการเพิ่มภาระหน้าที่ให้ผู้หญิงมากยิ่งขึ้น แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาหรือการปรับเปลี่ยนจิตสำนึกในระดับโครงสร้างของวัฒนธรรมไม่เคยก้าวหน้าการพัฒนาทางวัตถุหรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพราะในขณะที่ผู้หญิงมีสถานภาพเท่าเทียมและยืนเคียงบ่าเคียงไหล่กับผู้ชาย ผู้หญิงยังคงแบกรับภาระงานบ้านในฐานะ “แม่และเมียที่ดี” อีกด้วยหรือถึงแม้ว่าผู้หญิงรวมตัวกันดำเนินกิจกรรมเรียกร้องสิทธิ เพื่อยกระดับฐานะและบทบาทของผู้หญิงให้ดีขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้หญิงและผู้ชายให้เท่าเทียมกัน (กรวิภา บุญเชื้อ, 2537, น. 15-29)

แต่สถานภาพของผู้หญิงไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตเพียงเล็กน้อย ผู้หญิงมีโอกาสได้รับการศึกษามากขึ้น และมีฐานะในทางกฎหมายที่เปลี่ยนแปลงไป มีบทบาททางการเมืองและมีโอกาสดำรงตำแหน่งบริหารสำคัญๆ มากขึ้น แต่ยังปรากฏว่าผู้หญิงส่วนใหญ่ทั้งในเมืองและชนบทยังต้องทำงานอย่างหนัก ทั้งงานหาเลี้ยงครอบครัวและงานบ้าน ผู้หญิงจึงมีสถานภาพที่ต่ำกว่าผู้ชาย ผู้หญิงยังต้องเผชิญกับความรุนแรงที่เกิดจากการที่สามีนอกใจ และทำให้สถานภาพทางด้านต่างๆ ได้รับผลกระทบ ดังนี้

1.ผลกระทบต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจ

เมื่อภรรยาถูกสามีนอกใจ ทอดทิ้ง ปัญหาการเงินภายในครอบครัว เป็นปัญหาสำคัญที่ภรรยาหลงมีความเดือดร้อนมาก การที่สามีมีผู้หญิงอื่นนั้น สามีต้องเลี้ยงดูครอบครัวสองครอบครัว เงินทองที่ภรรยาเคยได้ก็ต้องถูกแบ่งไป ทั้งนี้เพราะเป็นปัญหาอันหนักหน่วงที่ผู้หญิงต้องแบกรับภาระแทนสามี ผู้หญิงที่ประสบปัญหาบางคน เป็นแม่บ้าน ไม่ได้ออกไปประกอบอาชีพนอกบ้านและไม่สามารถจะทำงานได้ เมื่อประสบปัญหาดังกล่าวขึ้น ภาระการเลี้ยงดูบุตรจึงเกิดขึ้น และจึงต้องออกหางานทำเพื่อมาจุนเจือครอบครัว

ในกรณีที่ภรรยาทำงานนอกบ้าน มีรายได้ช่วยครอบครัวอยู่แล้ว ปัญหาที่เกิดขึ้นย่อมมีน้อยกว่าภรรยาที่ไม่สามารถช่วยครอบครัวได้ ซึ่งเนื่องมาจาก ไม่เคยประกอบอาชีพนอกบ้านเลย เป็นภาระที่สังคมหรือหน่วยงานต่างๆ ต้องเข้าช่วยเหลือ เมื่อครอบครัวอยู่ในสภาพที่เดือดร้อน

ส่งผลกระทบต่อตามมานับประการ อาทิ เช่น ลูกได้รับผลกระทบด้านการศึกษา เนื่องจากไม่มีความสามารถพอที่จะส่งให้เรียนต่อในระดับสูงได้ ไม่มีเวลาอบรมดูแลบุตร เพราะ ครอบครัวยากจน ความเอาใจใส่ของผู้เป็นพ่อ จึงต้องแบกรับภาระในเรื่องค่าใช้จ่ายเลี้ยงดูบุตรภายหลังจากที่สามีละทิ้ง ผู้หญิงที่มีความยุ่งยากในการที่เลี้ยงดูบุตรซึ่งยังเล็กอยู่เป็นส่วนใหญ่ เป็นอุปสรรคในการออกไปประกอบอาชีพ จะจ้างผู้อื่นเลี้ยงก็ไม่มีความสามารถพอ เนื่องจากอยู่ระหว่างปรับตัว และมีปัญหาเรื่องรายได้ในการจุนเจือครอบครัว จึงเห็นว่าควรได้มีการสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กให้มากขึ้น เป็นการช่วยเหลือผู้หญิงในการรับภาระจากการที่ภรรยาถูกสามีทอดทิ้งรวมทั้ง ปัญหาในเรื่องหนี้สินเมื่อสามีไม่ได้ให้ความช่วยเหลือแล้ว ภรรยาต้องเผชิญกับความเดือดร้อนในเรื่องการเงินและภาระหนี้สินที่ต้องรับภาระโดยลำพัง มีภรรยาที่สามีละทิ้งเป็นจำนวนมากต้องให้บุตรออกจากโรงเรียน เนื่องจากไม่มีความสามารถที่จะส่งเสียให้ลูกเรียนโรงเรียนที่เคยเรียนดี แต่ถ้ามีการจัดหาทุนการศึกษาให้กับเด็กเหล่านี้ จะเป็นการแบ่งเบาภาระของมารดาที่ดูแลลูกคนเดียวลงได้ และเป็นการช่วยให้เด็กมีโอกาสเรียนต่อ และเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดประพฤติดนินทาที่ผิดด้วย ความยุ่งยากในช่วงที่สามีทอดทิ้งมีมากมาย เริ่มตั้งแต่รายได้ขาดลง ขาดผู้นำครอบครัว มีบุตรที่ยังเล็กมาก ซึ่งเป็นภาระที่ยุ่งยากกับภรรยาที่จะออกไปหางานทำ ถ้ามีบุตรที่โตพอช่วยเลี้ยงดูแทนได้ ความยุ่งยากก็ลดน้อยลงไปด้วย

การที่สามีเป็นเจ้าของหรือมีอำนาจควบคุม เงิน ทอง สมบัติ ทรัพย์สิน มรดก ยังมีมากเท่าใดก็จะมีอำนาจในการจัดการมากขึ้นเท่านั้น ฉะนั้นการที่ชายอยู่ในฐานะที่เหนือกว่า จึงมักใช้อำนาจกับคนที่ด้อยกว่าเสมอ เมื่อสามีทอดทิ้งทรัพย์สินต่างๆ ภรรยาก็ไม่มีสิทธิที่จะครอบครองในขณะนั้น เช่นเดียวกับภรรยาที่ต้องพึ่งสามี ก็จะถูกสามีทำร้ายทุบตีมากกว่าภรรยาที่พึ่งตนเองได้ พร้อมทั้งต้องเผชิญกับภาวะกดดันทางเศรษฐกิจ รายได้ไม่พอกับรายจ่าย ภาวะการเงินอยู่ในความขาดแคลนไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ซึ่งส่งผลให้สภาวะทางด้านจิตใจตึงเครียด กลุ้มใจ อารมณ์แปรปรวน หมดหวัง จึงแสดงออกด้วยการทำร้ายคนใกล้ชิด (दनया ठनःठुडड, 2539, น. 26)

ข้อมูลการสำรวจของมูลนิธิเพื่อนหญิง กล่าวว่า ครอบครัวที่ประสบปัญหา สามีนอกใจ ละทิ้งไปมีภรรยาใหม่ มีถึง 68% และที่ตามมาคือหลังจากที่สามีละทิ้งไป 72% ภรรยาต้องรับภาระในการเลี้ยงดูบุตรที่ยังเล็ก ที่มีอายุต่ำกว่า 1 ปีและผู้หญิงต้องประสบปัญหาความยุ่งยากในการออกทำงานถึง 14% เนื่องจากเป็นภรรยาที่ไม่เคยทำงานนอกบ้าน ไม่มีความรู้ความชำนาญ และสุขภาพไม่แข็งแรง บางรายกำลังอยู่ในระหว่างตั้งครรภ์ บางรายเพิ่งคลอดบุตร ยังไม่แข็งแรงพอที่จะออกไปทำงานได้ และอีก 46.24% ภรรยาได้รับความเดือดร้อนในเรื่องการเงิน เนื่องจากเป็นผู้หารายได้เพียงผู้เดียวและ บุตรยังเล็กยังไม่สามารถจะช่วยครอบครัวได้

เมื่อมีการหย่าร้างเกิดขึ้น ลูกมักจะอยู่กับแม่ หลังจากการหย่าแล้ว ฝ่ายภรรยาก็ต้องหาเงินทองมาใช้จ่ายในการเลี้ยงดูลูก แต่ถ้าภรณานั้นไม่มีความสามารถเพียงพอ และหรือสามีไม่สนใจเลี้ยงดู ก็จะก่อให้เกิดปัญหาภาระแก่สังคม เช่น ปัญหาอาชญากรรม โสเภณี เป็นต้น

2.ผลกระทบต่อสถานภาพทางสังคม

ผู้หญิงต้องประพัตตินในกรอบของค่านิยมที่เป็นแนวทางกำหนดพฤติกรรมของสตรี โดยตั้งเป็นปทัสถาน (Norms) ของสังคมขึ้น ยกย่องสตรีผู้ประพัตตินอยู่ในกรอบ และตำหนิสตรีที่ออกนอกกฎเกณฑ์นี้

ภรรยาหลวงถูกลดสถานภาพและคุณค่าความเป็นภรรยาลงจากที่เมื่อก่อนเคยอยู่เคียงคู่กัน ออกงาน ไปไหนมาไหนด้วยกันตลอด แต่เมื่อสามีนอกใจก็ต่างคนต่างไป ไม่ออกไปไหนด้วยกันอีกและสามีเองก็นำผู้หญิงคนอื่นขึ้นมาแทนที่ภรรยาให้สังคม คนที่รู้จัก เพื่อน ได้รับทราบว่ามีความสัมพันธ์เป็นพิเศษกับผู้หญิงอีกคนหนึ่งจนสามีภรรยา โดยไม่สนใจถึงจิตใจของภรรยาตนเอง นับว่าเป็นการกระทำที่หยามศักดิ์ศรี ผู้เป็นภรรยาหลวงเป็นอย่างมากและถ้ายังไม่ได้เลิกกันอย่างเป็นทางการแล้ว ก็อาจจะนำมาซึ่งความรุนแรง บางรายถึงขั้นฆ่ากันได้ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ภรรยาต้องอับอายกับความล้มเหลวในชีวิตครอบครัว และถูกประหัตประหารจากสาธารณชนว่าเป็นแม่ม่าย หรือเรอบกพร่องจึงทำให้สามีไม่มีผู้หญิงอื่น ต้องรับผิดชอบโดยที่ไม่มีสามีเคียงข้างเหมือนเมื่อก่อน และเป็นสาเหตุที่ทำให้ครอบครัวต้องล้มเหลว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมที่ยึดถือประเพณีดั้งเดิมอยู่อย่างเหนียวแน่น ฉะนั้นผู้หญิงจำนวนมากจึงอดทนอยู่ในครอบครัวเดิม และหาทางปกป้องลูกๆ ของตนไว้แม้จะประสบความรุนแรงก็ตาม เนื่องจากสถานภาพและบทบาทของภรรยาหลวงในทางสังคมเปลี่ยนไป เช่น ฝ่ายภรรยาที่หย่าแล้วจะต้องกลับไปใช้นามสกุลเดิมของตน แต่ค่านำหน้าชื่อ “นาง” ยังคงไว้้อย่างเดิม แต่ก็มีคู่หย่าร้างบางคู่เมื่อหย่ากันแล้วฝ่ายหญิงทำความตกลงกับฝ่ายชายขอใช้นามสกุลของอดีตสามีต่อไปได้ เพื่อป้องกันการกระทบกระเทือนกับชื่อเสียงของตน คู่หย่าร้างมักจะถูกขบขิบในแง่ร้ายต่างๆ โดยเฉพาะฝ่ายหญิงมักจะทำให้มีความรู้สึกว่าเป็นคนไม่ดี จึงถูกทอดทิ้งไป บางครั้งไม่สามารถทนต่อความอับอายได้ถึงกับคิดสั้น หรือกลายเป็นคนเก็บตัว ไม่คบค้าสมาคมกับใครจนเป็นโรคประสาทไป มีรายงานอ้างถึงคำพูดของผู้หญิงว่า “สิ่งที่แย่ที่สุดของการถูกทุบตีไม่ใช่อยู่ที่ความรุนแรงของการถูกทุบตี แต่อยู่ที่ความทุกข์ทรมานทางจิตใจกับการที่ต้องตกอยู่ในความหวาดกลัวและทุกข์ทรมาน ในการที่สามีนอกใจไม่ให้ความสำคัญ ดูถูก ขบไล่ และหมิ่นเหมินเปลี่ยนแปลงจากเมื่อครั้งอดีตที่รักกัน” และผู้หญิงหลายคนเลือกที่จะแก้ปัญหาด้วยการใช้ความรุนแรงตอบโต้ เช่น ฆ่าสามี ผลที่ได้รับผู้หญิงต้องรับโทษ เสียอนาคต ขณะที่ลูกไม่มีคนดูแล

กลายเป็นปัญหาสังคมที่เป็นวงจรความเดือดร้อนของครอบครัวอันเนื่องมาจากหัวหน้าครอบครัวเพียงคนเดียว ที่ขาดความรับผิดชอบจนนำมาซึ่งปัญหาครอบครัวและปัญหาสังคมต่อไป

นักจิตวิทยามีความคิดเห็นว่า (รณชัย คงสกนธ์, 2546, น. 378-379) ครอบครัวที่ย่ำร้าง ถึงไม่มีลูก เขาแยกกันไปแต่ ก็เหมือนแผลเป็นในใจเขา แต่ถ้าเป็นครอบครัวที่มีลูก มีปัญหาแน่ ผมไม่เชื่อว่าพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยงจะดีแบบพ่อพระแม่พระ เด็กที่อยู่กับพ่อหรือแม่คนเดียวอย่างใดก็ไม่สมบูรณ์ ในภาพรวม ผมมองว่าเด็กมีปัญหา เด็กไม่เกิดความรู้สึกที่ชัดเจนว่าใครเป็นเจ้าของชีวิตตัวเอง ทำให้เขาเกิดความกังวลตั้งแต่เด็ก ในเด็กที่มาได้รับการรักษา สืบไปแล้ว เจอต้นตอปัญหา เกือบ 70-80 % เป็นเรื่องของครอบครัวที่ไม่มั่นคง การเลี้ยงดูที่มีปัญหาเกินครึ่งมีปัญหาเรื่องครอบครัวแตกแยก แต่ต้องยอมรับว่าบางครอบครัวไม่แตกแยก เด็กก็มีความผิดปกติ ชีวิตคู่ที่มีปัญหานี้จะสะท้อนอนาคตของสังคมไทยที่มีปัญหาสูงขึ้น แล้วอีกด้านหนึ่งคือเมื่อหญิงชายตัดสินใจที่จะอยู่ด้วยกัน ควรมีองค์กรของรัฐที่สามารถให้คำปรึกษาแนะนำเมื่อมีปัญหาครอบครัว

ปัจจุบัน “ปัญหาการมีเมียน้อยในสังคมไทยเพิ่มสูงขึ้น แต่เมียน้อย ตอนนี้อย่างแตกต่างจากเมียน้อยในสมัยก่อน เมื่อก่อนเปิดเผย เป็นที่ยอมรับ ตอนนี้มีหลากหลายรูปแบบ ทั้งที่เปิดเผยและไม่เปิดเผย สังคมไทยผู้หญิงมีการศึกษาสูงขึ้น การยอมรับเรื่องของศักดิ์ศรีผู้หญิงสูงขึ้น จึงยอมรับการมีเมียน้อยได้น้อยลง”

3.ผลกระทบต่อสถานภาพทางกฎหมาย

หากมองย้อนกลับไปในประวัติศาสตร์ไทย จะเห็นได้ว่าบุคคลที่ปราศจากสิทธิก็คือ ภรรยา บุตร และมารดา กฎหมายครอบครัวในอดีตให้สิทธิผู้ชาย ซึ่งก็คือสามีและบิดา ที่จะกระทำต่อภรรยาหรือบุตรสาวได้ ไม่ว่าจะเป็นการลงโทษทางเนื้อตัว ร่างกาย การโบยตีที่ถือว่าเป็นการว่ากล่าวสั่งสอน หรือการขายลูกขายเมียไปเป็นทาสให้แรงงานเพื่อชำระหนี้สิน การขายในลักษณะจัดการให้ออกเรือนแต่งงานไปกับผู้ใดก็ได้ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการตอกย้ำให้เห็นถึงอำนาจของผู้ชายในด้านการเมือง การปกครองและในด้านกฎหมาย ในสังคมยุคอดีตมาจนถึงปัจจุบัน

ผู้หญิงจะไม่ได้ได้รับความเสมอภาคเท่ากับชาย และมักจะได้รับโทษสถานหนักกว่าผู้ชาย แม้จะกระทำผิดเท่ากันก็ตาม มีบางคดีที่ผู้ชายกับผู้หญิงได้รับโทษเท่ากัน แต่ไม่ปรากฏว่าผู้หญิงได้รับโทษน้อยกว่าผู้ชายเลยไม่ว่ากรณีใด ๆ แสดงให้เห็นว่าสถานภาพสตรีในด้านกฎหมายยังคงด้อยกว่าผู้ชายโดยสิ้นเชิง

กฎหมายขจัดการใช้ความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก มีพื้นฐานมาจากความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชายหญิง ชายได้รับการยกย่องให้เป็นใหญ่ เป็นช้างเท้าหน้า หญิงเป็นช้างเท้าหลัง

เมื่อเป็นเด็กต้องเชื่อฟังบิดามารดา เมื่อสมรสแล้วต้องเชื่อฟังสามี ไม่มีสิทธิมีเสียงในครอบครัว อาจถูกขายหรือถูกทุบตีได้ กฎหมายลักษณะผัวเมียซึ่งให้อยู่ตลอดสมัยกรุงศรีอยุธยา และกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ.1904-2478) มาตรา 60 บัญญัติว่า "สามีภริยาอยู่ด้วยกัน ภริยามีความผิด สามีจะปราบปรามโดยตีหญิง หญิงจะเอาโทษแก่สามีนั้นมิได้ ถ้าภริยาด่าว่าหยาบซ้ำแก่สามี ให้ภริยาเอาข้าวตอกดอกไม้ขอโทษแก่สามี" เป็นต้น

ในสมัยอดีต กฎหมายของไทยยินยอมให้ชายมีภรรยาได้หลายคนในคราวเดียวกัน โดยภรรยาอยู่ร่วมกันในบ้านเดียวกัน โดยที่สามีเป็นหัวหน้าครอบครัว ให้ความอุปการะรับผิดชอบสมาชิกทั้งหมดในครอบครัว เป็นครอบครัวขยายที่มีสมาชิกหลายคน และยอมรับอำนาจของสามีที่เหนือกว่าภรณยานั้น ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง (ไพโรจน์ กัมพูสิริ ผู้แปล 2540, น. 57) นับได้ว่าเป็นกฎหมายครอบครัวฉบับแรกของประเทศไทยที่ค่อนข้างมีระบบ ประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2347 และใช้บังคับจนถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล(รัชกาลที่8) และกฎหมายลักษณะผัวเมีย ซึ่งกฎหมายนี้รับรองอำนาจของสามีให้มีฐานะเหนือกว่าภรรยาโดยการเป็นเจ้าของภรรยา และกำหนดให้หญิงที่เป็นภรณยานีหน้าทีที่ต้องเชื่อฟังสามี สามีมีอำนาจโดยตีได้บางครั้งเมื่อภรณยามีความผิด แต่ถึงแม้ว่าหลังจากนั้นประเทศไทยได้มีการประกาศใช้กฎหมายลักษณะครอบครัวถึง 3 ฉบับ ในปี พ.ศ.2478 มีการออกกฎหมายผัวเมียเดียว ได้มีกฎหมายครอบครัวบังคับให้ชายไทยจดทะเบียนสมรสได้เพียงคนเดียวและ พ.ศ.2519 ยกสถานะทางกฎหมายของสตรีให้เท่าเทียมกับบุรุษจึงทำให้ครอบครัวไทยจึงมีขนาดครอบครัวเล็กลง สมาชิกลดน้อยลง และประกอบกับมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุ ทำให้จิตใจของคนเสื่อมลง เนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจบีบรัดตัว ทุกคนต้องอยู่ในสภาพตัวใครตัวมัน เอาตัวรอด แก่งแย่งแข่งขัน ไม่มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันตามแบบดั้งเดิมอีกแล้ว และในยุคปัจจุบันผู้หญิงมีการศึกษาที่สูงขึ้น และประกอบอาชีพที่ผู้ชายทำได้ มีความรู้ มีเงินมีรายได้ มีความทัดเทียมกับผู้ชาย มีเสรีภาพในการคบหาสมาคมกับผู้ชายมากขึ้น จึงทำให้บทบาทการดูแลครอบครัวลดลง มั่นใจในตัวเองมากขึ้น รวมทั้งภรรยาเหนื่อยล้าจากการทำงานและเมื่อที่จะต้องดูแลเอาใจสามี เบื่อชีวิตคู่ มีความบกพร่องบ้างในความเป็นภรรยาและเรื่องเพศ จึงทำให้สามีนำมาเป็นข้ออ้างในการนอกใจได้ แต่อีกบทบาทหนึ่งของภรรยาที่เป็นแม่บ้าน ดูแลครอบครัวและสามีได้อย่างไม่บกพร่อง แต่ก็ไม่พ้นที่สามีจะนอกใจ และมีเหตุผลนานัปการที่สามีนำมาข้ออ้างในการติจาก อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ทั้งนี้ทั้งนั้น ขึ้นอยู่กับสามีที่ต้องเคารพต่อบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างไม่บกพร่องด้วย

แม้ว่ากฎหมายเหล่านี้จะถูกยกเลิกไปแล้ว แต่เมื่อประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัว ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2478 แต่เจตคติของบุคคลในสังคม ก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลง ยังมีความเชื่อว่าการใช้ความรุนแรง ทำร้ายทุบตีกันระหว่างสามีภริยาเป็นเรื่องภายในครอบครัว คนอื่นไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว เมื่อถูกสามีทำร้ายไปแจ้งความตำรวจจะไม่มีการดำเนินคดี พยายามไกลเกลี่ยให้คืนดีกันแต่ เมื่อกลับมาบ้าน ภริยาก็จะถูกทำร้ายอีก และจะถูกทำร้ายเพิ่มขึ้น เพราะการไกลเกลี่ยไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำผิดได้ ทำให้ผู้หญิงอยู่ในฐานะลำบาก แม้กฎหมายครอบครัวจะให้สิทธิเป็นเหตุอ้างเพื่อฟ้องหย่า แต่ผู้หญิงก็ขาดหลักฐานในการฟ้องหย่าเพราะตำรวจไม่รับแจ้งความ และผู้หญิงบางคนขาดความกล้าที่จะฟ้องร้อง เพราะกลัวเสียสถานะทางสังคม หรือยังต้องพึ่งพิงสามีในทางเศรษฐกิจ จึงต้องจำยอมรับการเลี้ยงดูด้วย “ลำแข้ง” ของสามีต่อไป ทั้งนี้เป็นเพราะประเพณี วัฒนธรรมที่สั่งสมกันมานาน จนมองว่าปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องปกติที่สามีจะใช้อำนาจทุบตีภรรยาเพื่อลงโทษก็ได้ จะนอกใจภรรยา จะมีเมียหลายคนก็ได้ ยังคงไว้ซึ่งการสร้างครอบครัวให้มีความสุขให้กับผู้ชายอ้างถึงเมื่อเขาละเมิดสิทธิหรือทำร้ายภรรยาที่ว่าคนส่วนใหญ่นับตั้งแต่อดีตเขาก็เป็นกันโดยไม่ผิดกฎหมายและไม่ถูกประณาม

ปัจจุบันมาตรการทางกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับการทำร้ายร่างกายบุคคลนั้น สามารถใช้ได้ผลเฉพาะกรณีที่มีการทำร้ายร่างกายกันในระหว่างบุคคลอื่น โดยไม่สามารถนำมาใช้อย่างได้ผลกับกรณีที่ภริยาถูกสามีทำร้าย เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของรัฐมักจะไม่เข้าไปแทรกแซง โดยมีทัศนคติว่าเป็นเรื่องของสามีภรรยาไม่สำคัญอะไร ซึ่งเมื่อทั้งคู่สามารถปรับความเข้าใจกันได้แล้ว เรื่องก็จะยุติและกลับไปใช้ชีวิตร่วมกันเหมือนเดิม อันเป็นการรักษาสถาบันครอบครัวเอาไว้ เจ้าหน้าที่ของรัฐส่วนใหญ่จึงเพียงเปรียบเทียบปรับหรือกล่าวตักเตือนผู้กระทำเท่านั้น โดยมิได้คำนึงถึงการเยียวยาแก้ไขตัวผู้กระทำ เพื่อป้องกันการกระทำซ้ำ จึงเป็นทางแก้ที่ไม่ถูกต้องเพราะอาจกลายเป็นการส่งเสริมพฤติกรรมความก้าวร้าวและความรุนแรงของผู้กระทำผิดได้ ฉะนั้นจึงสมควรปรับปรุงให้มีหน่วยงานของรัฐที่สามารถเข้าไปยุติปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเพื่อช่วยลดความขัดแย้งและกลับคืนดีดังเดิม

ความแตกต่างจากอดีตและปัจจุบัน นั้นอยู่ตรงที่ความรู้สึกยอมรับได้ของผู้หญิงเปลี่ยนไป การมีบ้านเล็ก บ้านน้อย นอกเหนือจากภรรยาของตน เป็นเรื่องที่ยอมรับได้ยากอยู่แล้วไม่ว่าในยุคสมัยใด เมื่อกาลเวลาผ่านไป ผู้หญิงแต่ละยุคก็เปลี่ยนไป ไม่ยอมรับการที่สามีไม่มีผู้หญิงอื่นนอกเหนือจากเธอได้อีกต่อไป และแทบไม่มีผู้หญิงคนใดในสังคมโลกนี้ต้องการให้สามีของตนมีผู้หญิงมากหน้าหลายตา ทุกคนต้องการที่จะเป็นหนึ่งเดียว แต่ความจริง

ที่ร้ายที่สุดจากการที่สามีนอกใจไปมีผู้หญิงอื่น นั่นคือทำให้สถาบันครอบครัวล่มสลาย ส่งผลต่อครอบครัวที่ตนเองได้สร้างขึ้นมาร่วมกัน

กฎหมายไทยยังยึดติดในระบบชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ซึ่งให้ความสำคัญแก่ชายมากกว่าหญิง ภายใต้หลักความเป็นเอกภาพของครอบครัว (Unity of the Family) และความเป็นปัจเจกบุคคลของสตรี ถูกหลอมรวมเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของสามีและบุตร สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลของสตรีถูกลดน้อยลงเรื่อย ๆ ในขณะที่ภาระหน้าที่ในฐานะเมียและแม่เพิ่มขึ้นตามลำดับ (คณะอนุกรรมการเฉพาะด้านจัดทำแผนหลักงานสตรี, 2537, น.12-35) ดังเช่นกฎหมายให้ความสำคัญแก่ชายไทยมากกว่าหญิงไทย คือ กฎหมายเกี่ยวกับการใช้คำนำหน้าชื่อสตรีที่แต่งงานแล้ว กฎหมายเกี่ยวกับการใช้นามสกุลของสตรี กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิต่อร่างกายและจิตใจของสตรี และปัญหาการจดทะเบียนสมรสซ้อน การเปลี่ยนแปลงในเรื่องสิทธิในการเลือกใช้นามสกุล ถือเป็นย่างก้าวสำคัญในการพัฒนาอัตลักษณ์ของผู้หญิง เพราะสิทธิในการเลือกใช้นามสกุลเป็นการบ่งชี้ถึงฐานะความเป็นปัจเจกบุคคลของผู้หญิง การที่ผู้หญิงและผู้ชายที่สมรสกัน มีสิทธิเท่าเทียมกันในการเลือกนามสกุลนั้น เป็นการประกาศว่าผู้หญิงไม่ได้เป็นแค่เพียงสมบัติชิ้นหนึ่งของผู้เป็นสามี นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงในเรื่องสิทธิในการเลือกใช้นามสกุลยังเป็นการทำให้ผู้หญิงสามารถสืบสกุลได้ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่อาจสั่นคลอนระบบชายเป็นใหญ่ได้ในอนาคต (คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, 2544, น. 357)

นอกจากเรื่องนามสกุลแล้ว คำนำหน้านามก็ยังเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้หญิงต้องเสียเปรียบผู้ชายหลาย ๆ ด้าน การที่ผู้หญิงเป็นฝ่ายเดียวที่ถูกระบุสถานภาพทางเพศ ในขณะที่ผู้ชายไม่ถูกระบุนั้น ส่งผลให้ผู้ชายเอารัดเอาเปรียบผู้หญิงได้อย่างง่ายดายและสะดวกขึ้น ดังนั้น จึงได้มีการผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งยังผลักดันให้แก้ไขกฎหมายอาญาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการข่มขืนกระทำชำเราภรรยาตนเอง จากที่กฎหมายอาญามีบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราไว้ว่า คือการข่มขืนกระทำชำเราหญิงที่มีใช้ภรรยา ขณะนี้ได้มีการผลักดันให้แก้ไขเป็นการข่มขืนกระทำชำเราหญิง (ไม่ว่าจะเป็นภรรยาหรือที่ไม่ใช่ภรรายก็ตาม) ซึ่งข้อเสนอดังกล่าวนี้มีแนวโน้มที่จะสัมฤทธิ์ผลในอนาคตอันใกล้ ซึ่งในต่างประเทศ เช่น ประเทศออสเตรเลีย ได้มีกฎหมายระบุตั้งแต่ปี พ.ศ.2521 ว่าสามีจะใช้กำลังเพื่อหลับนอนกับภริยาโดยภริยาไม่เต็มใจนั้นเป็นการข่มขืนได้ ถึงแม้ว่ากฎหมายไทยให้ความสำคัญแก่ชายมากกว่าหญิงก็ตาม แต่ได้มีความพยายามจากกลุ่มสตรีต่าง ๆ ที่จะผลักดันให้มีการแก้ไขกฎหมายเรียกร้องสิทธิสตรี เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันระหว่างหญิงชาย เช่น สิทธิในการจดทะเบียนสมรส เป็นกฎหมายที่ควรได้รับการแก้ไขปรับปรุง คือพระราชบัญญัติการจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ.2478 มาตรา 10 ซึ่งบัญญัติว่า "เมื่อมีการร้องขอให้จดทะเบียนสมรส

แล้ว ให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนสมรสให้” ขอเสนอให้แก้ไขใหม่ดังนี้ “เมื่อมีการร้องขอให้จดทะเบียนสมรส ให้นายทะเบียนทำการตรวจสอบการจดทะเบียนสมรสว่าผู้ร้องขอมิได้เป็นคู่สมรสของบุคคลอื่นอยู่ แล้วจึงรับจดทะเบียนสมรสให้” ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันการจดทะเบียนสมรสซ้อน เพราะผู้ชายไม่ว่าจะสมรสแล้วหรือยังโสด ก็ยังคงใช้คำนำหน้านามว่า “นาย” และในบัตรประจำตัวประชาชน ไม่มีการแสดงสถานภาพการสมรส ส่วนหญิงก่อนสมรสใช้คำนำหน้านามว่า “นางสาว” เมื่อสมรสแล้วใช้ว่า “นาง” (ตามพระราชกฤษฎีกาขนานคำนำหน้านามสตรี พ.ศ. 2460) แสดงสถานภาพสมรสอย่างชัดเจน

ดังนั้นโอกาสที่ชายแสดงตนเป็นโสด หลอกหลวง จดทะเบียนซ้อนกับหญิงอื่นจึงมีปรากฏเป็นจำนวนมาก ผู้ที่จะทำการสมรสต้องตรวจสอบเองจึง ทำได้ยากกว่าการให้นายทะเบียนตรวจสอบให้ เพราะการจดทะเบียนสมรสจดทะเบียนใดก็ได้ และนายทะเบียนสามารถตรวจสอบทางคอมพิวเตอร์กับหน่วยทะเบียนกลางได้ ฉะนั้นเมื่อมีรัฐธรรมนูญปฏิรูปการเมืองใหม่ ข้าราชการก็ควรปฏิรูปการทำงานใหม่โดยบริการประชาชนเพิ่มขึ้นด้วย

ศรัณยา ไชยสุต (สมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมาย, 2542, น. 385) ในฐานะทนายความที่ช่วยเหลือด้านกฎหมายแก่ผู้เดือดร้อนเรื่องครอบครัว ของสมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมาย และเป็นผู้มีประสบการณ์การทำคดีหย่าร้าง ให้มุมมองว่าสามีภรรยาหมกมุ่นตนเองเป็นหลัก สาเหตุที่ผู้หญิงฟ้องหย่าส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกิดมาจากสามีนอกใจ หรืออาจมีสาเหตุอื่นๆ เช่น ปัญหาแม่ผัวลูกสะใภ้ หรือ ญาติของสองฝ่าย คดีหย่าร้างเป็นคดีที่ยืดเยื้อและพิสูจน์ในชั้นศาลได้ยาก เนื่องจากเรื่องที่เกิดขึ้นมักเป็นเรื่องที่รู้กันสองคนสามีภรรยา และพยานคนนอกก็ไม่อยากเข้ามายุ่งเกี่ยว ดังจะเห็นได้จาก คดีครอบครัวที่เกิดจากกรณีที่สามีไม่ยอมจ่ายค่าเลี้ยงดูกฎหมายเปิดช่องให้ยึดเงินเดือนฝ่ายชายได้ โดยผ่านกรมบังคับคดี ดังนั้น หากฝ่ายชายบิดพลิ้ว ผู้หญิงควรรีบไปดำเนินเรื่องการเรียกร้อง ไม่ควรนั่งนอนใจและบางครั้งการหย่าร้างก็ไม่ใช่ว่าการแตกแยกเสมอไป สามีภรรยาบางคู่หย่าร้างกันแล้ว ก็ยังคงประคับประคองความเป็นเพื่อนกันได้ กรณีเช่นนี้ถือว่าการหย่าร้างสร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัว ยังดีกว่าการอยู่กันอย่างกล้ำกลืนฝืนทนอยู่กับปัญหาที่มีอยู่แต่จะกัดกร่อนกินใจ อันทำให้เกิดผลกระทบต่อทุกคนในครอบครัว โดยเฉพาะลูกของเขาเอง

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขในกฎหมายต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการของรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 แล้ว แต่หญิงไทยก็ยังไม่ได้มีสิทธิและเสมอภาคทางกฎหมายเท่าเทียมกับชายไทยในหลายๆ เรื่อง ซึ่งในการพิจารณานี้ก็จำเป็นที่จะต้องแยกแยะอยู่เสมอระหว่างสิทธิและความเสมอภาคที่กฎหมายรับรอง ในทางความเป็นจริง เพราะมีอยู่บ่อยครั้งที่ประชาชน “มีสิทธิ” แต่ไม่ได้มีโอกาสใช้สิทธิ ดังเช่นสิทธิในทางกฎหมายต่อเนื้อตัว

ร่างกายของหญิงอันเป็นสิทธิที่กฎหมายยอมรับและปกป้องคุ้มครอง ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติของกฎหมายอาญาที่ลงโทษทางอาญาแก่บุคคลที่ไปทำความเสียหายแก่ชีวิตและร่างกายของผู้อื่นว่าเป็นความผิด และเพื่อไม่ให้เขาเป็นเหยื่ออย่างอีกต่อไป ซึ่งใช้ได้ผลสมความมุ่งหมายในการป้องกันไม่ให้เกิดการทำร้ายกันระหว่างบุคคล เนื่องจากเมื่อมีการทำร้ายร่างกายไม่ว่าในระดับใด ก็จะเป็นความผิดอาญาที่รัฐเข้าไปดำเนินคดีอย่างเคร่งครัดและจริงจัง แต่กฎหมายอันเดียวกันนั้นไม่สามารถนำมาใช้ให้ได้ผลในการป้องกันการทำร้ายระหว่างสามีภรรยาและกฎหมายครอบครัวเกี่ยวกับคดีครอบครัว เช่น การฟ้องหย่า มาจากสาเหตุของความรุนแรงในชีวิตคู่จะขึ้นสู่ศาลแพ่ง จากรายงานกรณีศึกษาของผู้หญิงที่ฟ้องหย่าและเรียกร้องค่าเลี้ยงดูจากสามี (มูลนิธิเพื่อนหญิง, 2545, น. 25) พบว่ากฎหมายไม่เอื้อประโยชน์ เพราะแม้ว่าศาลมีคำพิพากษาให้ฝ่ายชายต้องจ่ายค่าเลี้ยงดู แต่ถ้าฝ่ายชายบิดพลิ้ว ก็ไม่มีข้อกฎหมายใดที่สามารถบังคับให้ผู้ชายทำตามได้ ยกเว้นฝ่ายหญิงต้องไปฟ้องบังคับคดี และแม้บังคับคดีได้แล้ว ก็ยังมีอุปสรรคมากมายในการบังคับให้ฝ่ายชายต้องปฏิบัติตามคำพิพากษาศาล ที่สำคัญ กระบวนการทั้งหมดใช้ระยะเวลานานมาก และมีค่าใช้จ่ายสูงมากและปัญหาต่างๆ ส่งผลกระทบและสร้างความบอบซ้ำต่อสถานภาพครอบครัวเป็นอย่างมาก

4.ผลกระทบต่อสถานภาพครอบครัว

ผู้หญิงทุกคนที่ตัดสินใจแต่งงาน ย่อมปรารถนาที่จะฝากชีวิตที่เหลือไว้กับชายผู้เป็นสามีที่เธอมั่นใจว่าตลอดชีวิต เขาจะไม่เบือนหน้าไปหาหญิงใด หากเมื่อภรรยาพบว่าความจริงไม่ได้เป็นอย่างที่หวัง ความรู้สึกบาดเจ็บและความสูญเสียจะเกิดขึ้นทันที ความรักความผูกพันที่เคยให้แก่กันถูกทำลายลง ตามมาด้วยความขัดแย้ง ความเกลียดชัง การหึงหวง การทะเลาะเบาะแว้งกัน ความไม่ไว้วางใจ บ้านที่เคยอยู่อย่างสงบมีความสุขก็กลายเป็นบ้านที่มีแต่การทะเลาะเบาะแว้งกัน กลายเป็นบาดแผลในใจของทุกคนในครอบครัว สามีที่ทอดทิ้งภรรยา หรือนอกใจไปมีบ้านเล็กบ้านน้อย ต้องใช้เวลาส่วนหนึ่งของชีวิตไปกับผู้หญิงคนอื่น คนนอกครอบครัว เมื่อความสัมพันธ์ระหว่าง สามีภรรยาที่เคยสร้างกันไว้ขาดแผนการอนาคตไว้ร่วมกัน ย่อมถูกกัดกร่อนลงไปด้วย อีกทั้งพ่อแม่ให้ความสนใจกับปัญหาที่เกิดขึ้นของตนเอง มากกว่าที่จะช่วยกันดูแลลูก เป็นเหตุให้ความอบอุ่นที่เด็กสมควรได้รับจากพ่อแม่บกพร่องไป ทำให้ลูกอาจจะกลายเป็นเด็กที่มีปัญหาและเป็นภาระให้แก่สังคมอีกด้วย

การที่สามีนอกใจ ทอดทิ้งภรรยาไปมีผู้หญิงอื่นนั้นแทนที่จะได้รับการดำเนินคดีว่าเป็นคนที่ไม่เห็นคุณค่าของครอบครัว ไม่ให้เกียรติภรรยา ไม่ซื่อสัตย์ในความรักกลับเป็นพฤติกรรมที่สังคมไทยทุกยุคทุกสมัยให้ความยกย่อง ซึ่งหากทำความเข้าใจกับค่านิยมของสังคมไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาเรื่อยมาคนในสมัยนั้นไม่เพียงแต่มองว่า ความเจ้าชู้ นอกใจภรรยาไม่ได้เป็นเรื่อง

เสียหายเท่านั้นแต่เป็นค่านิยมที่ควรยกย่องสรรเสริญ เป็นการแสดงออกถึงความเป็นลูกผู้ชาย ผู้หญิงในสมัยนั้นก็ยอมรับในค่านิยมเช่นนี้ด้วย จึงไม่มีเรื่องราวหนึ่งหวงปรากฏให้เห็นในสังคม

บาทหลวงวิชัย โศภทวิ (คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อความยุติธรรมและสตรี, 2542, น. 391) กล่าวว่า ถ้าถามว่าทำไมครอบครัวไทยทุกวันนี้จึงอ่อนแอ ประการแรก ผมมองว่าเราขาดจิตสำนึกถึงความสำคัญและการอุทิศตัวเพื่อกันและกัน และการอุทิศตนให้ครอบครัวเป็นหลัก ประการที่สอง อาจจะเป็นเพราะบริบทของสังคมเปลี่ยนแปลงไป เมื่อก่อนครอบครัวหนึ่งมีตัวที่คอยเป็นเกราะป้องกันเยอะ ญาติพี่น้องต่างฝ่ายต่างเตือนกัน ชาวคริสต์เมื่อก่อนเราเห็นว่าลูกถือเป็นพระพรของพระเป็นเจ้า ปัจจุบันนี้เรามองว่าเป็นภาระมากขึ้น แล้วอีกอย่างหนึ่ง คือมีวิทยาการแผนใหม่เข้ามา คุณกำเนิดได้ เพราะฉะนั้น ความรู้สึกที่ว่าลูกนี้ฉันจะให้มากก็ได้ ฉันจะให้ไปก็ได้ คือเรามองลูกเป็นสิ่งของมากขึ้น ไม่ได้เป็นพระพร เป็นห่วงโซ่ทองคำ ดังนั้นครอบครัวทำให้ลักษณะของการอยู่ร่วมกันอ่อนแอลงมาก ขาดการอุทิศตัว ผมรู้สึกว่าบางทีหนุ่มสาวเราไปมองความสัมพันธ์ของครอบครัวระหว่างสามีภรรยาไปตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรัก เขารักกัน และก็แต่งงานกัน ทางคริสต์คำนี้เป็นคำที่เข้มแข็งมาก ความรักของเราไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้สึก แต่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการอุทิศตัว ความรักไม่ได้ตรงกันข้ามกับความเกลียด แต่ความรักจะตรงกันข้ามกับความเห็นแก่ตัว คุณรักใครไม่ได้ถ้าคุณเห็นแก่ตัว ผมมีความรู้สึกว่าครอบครัวหลายคู่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้สึก รักที่ว่าเป็นแค่อารมณ์ความรู้สึก แล้วพอคุณแต่งงานกันเข้า คุณอยู่ด้วยกันทุกวัน ตัวตนคุณจริงๆ ไม่ได้เป็นอย่างที่เราคิดหรือที่คุณแสดงให้เราดู ถ้าเราขาดความรักที่อุทิศตัว เราเริ่มรู้สึกไม่ชอบอยู่กับคนคนนี้ บางทีถึงขนาดไม่อยากจะใกล้ชิดด้วยซ้ำไป เห็นหน้าไม่ได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้พอเกิดขึ้นมา มันก็จะถึงจุดแตกหักได้ อีกสิ่งหนึ่งที่ผมรู้สึกว่าสำคัญ อย่างครอบครัวสมัยก่อนจะมีชีวิตเพื่อลูกโดยตรง ทำทุกอย่างเพื่อลูกทั้งหมด ปัจจุบันนี้เราเห็นน้อยลง ความอุทิศตัวตรงนี้ผมมองว่ามันเป็นพลังในการที่จะยึดโยงครอบครัวให้เข้มแข็ง และก็ภูมิใจว่านี่คือครอบครัวของเรา ถ้าพ่อแม่อุทิศตัวเพื่อลูก ลูกก็จะรู้สึกกตัญญู และอุทิศตนเพื่อผู้อื่นต่อไป เพราะลูกจะรับรู้ถึงความยากลำบากของพ่อแม่ รับรู้ถึงความรักของพ่อแม่จริงๆ คือความรักที่ไม่ใช่แค่ฉาบฉวย

เมื่อหญิงชายตกลงใจที่จะใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน ต่างก็คาดหวังว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะสละชีวิตของตน ฉะนั้นการนอกใจเป็นการทำลายความไว้วางใจที่คู่สมรสเคยมีต่อกันทำให้เกิดผลกระทบทางจิตใจ เช่น สูญเสียความนับถือตนเอง และสูญเสียครอบครัวที่เคยเป็นปึกแผ่น ความรู้สึกทั้งหมดนี้อาจรุนแรงจนเกิดเป็นภาวะซึมเศร้า และการพยายามทำร้ายตนเอง บางรายอาจรู้สึกเจ็บใจอยากแก้แค้น ทั้งนี้เพื่อตอบแทนฝ่ายที่ทรยศ และเพื่อให้ความนับถือตนเองที่ถูกทำลายลงไปในนั้นกลับคืนมา บางคนอาจไปมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นชั่วคราวเพื่อประชด แก้แค้น หรือเพื่อพิสูจน์

ว่าตนเองยังคงมีค่า และเป็นที่ต้องการของใครบางคน หรือไม่ก็เพื่อพิสูจน์ว่าตนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้โดยปราศจากอีกฝ่ายหนึ่ง และไม่ใช่วิธีการแก้ปัญหาที่ดีเลย จะนำมาซึ่งการอับอายสังคม โดยเฉพาะลูกจะมองเราอย่างไรกับสิ่งที่ได้กระทำลงไป ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่า การนอกใจคู่สมรสส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว ดังนี้

1. เมื่ออีกฝ่ายรู้ก็มักจะเกิดความรำคาญในครอบครัว ทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทกัน ครอบครัวจะไม่สงบสุข ภาวะสุขภาพจิตของบุคคลที่เกี่ยวข้องจะทรุดต่ำ

2. ความสิ้นเปลืองทางเศรษฐกิจ รายได้ของครอบครัวจะถูกกระทบกระเทือนโดยบุคคลที่ 3 หรือบ้านที่สอง

3. เสื่อมเสียชื่อเสียงในกรณีที่เป็นเรื่องอื้อฉาว อาจทำให้ฐานะทางสังคมถูกลดต่ำลง

4. เป็นการสร้างปัญหาในระยะยาว เช่น ปัญหาโสเภณี ปัญหาเด็กเกเร และปัญหาอาชญากรรม

5. ฝ่ายที่ถูกนอกใจก็ต้องทุกข์ทรมานด้วยความเจ็บช้ำน้ำใจ หรือถูกอีกฝ่ายระรานให้เป็นที่เดือดร้อนรำคาญใจ

6. เป็นสาเหตุนำไปสู่การหย่าร้าง นับแต่โบราณมาแล้วที่ฝ่ายสามีจะใช้เหตุการณ์นอกใจของภรรยามาเป็นข้ออ้างในการขอย่าได้

การนอกใจคู่สมรส ส่งผลกระทบต่อลูก ดังนี้

1. ลูกจะขาดความรัก ความอบอุ่น เพราะผู้เป็นพ่อหรือแม่ไม่มีเวลาให้ครอบครัวเต็มที่

2. ลูกจะเกิดปมด้อยอับอายขายหน้า เด็กจะมีแต่ความวิตกกังวล ทำให้การพัฒนาพฤติกรรมของเด็กเป็นไปในทางลบ อันจะมีผลถึงการแสดงออกของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในอนาคต

3. ลูกจะขาดความศรัทธาในพ่อหรือแม่ที่นอกใจ ทำให้มีทัศนคติและพฤติกรรมที่เปี่ยงเบนมาก เช่น อาจกลายเป็นคนที่เห็นชีวิตแต่งงานเป็นเรื่องน่ากลัว หรือมีฉะนั้นก็จะกลายเป็นคนเจ้าชู้อย่างหนัก เพื่อความรู้สึกส่วนลึกต้องการแก้แค้นเพศตรงกันข้ามที่พ่อแม่ นอกใจ หรือเป็นคนเกลียดเพศตรงกันข้ามอย่างรุนแรง

4. กรณีที่เกิดผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจ อาจทำให้ลูกไม่ได้รับการศึกษาหรือมีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีพอ เพราะต้องเจือจางรายได้ไปให้กับครอบครัวของอีกฝ่ายด้วย

5. เด็กอาจหนีจากความกังวลใจในบ้าน ไปมั่วสุมกับเพื่อนหรือหนีไปพึ่งยาเสพติด อันจะก่อให้เกิดปัญหาร้ายแรงอื่นๆ ตามมา

6. ถ้าเป็นกรณีที่เกิดการตั้งท้องขึ้นมา และผู้เป็นมารดาไม่ประสงค์จะได้บุตรคนนั้น เด็กที่เกิดอาจกลายเป็นปัญหาให้กับสังคมอีก

หากเรามองย้อนกลับไปที่ลูก ลูกจะได้รับผลกระทบมากที่สุด เขาจะเป็นผู้ที่จะมีซึมซับทุกอย่างของพ่อ แม่ ทั้งความดี และความไม่ดีซึมซับภาพการทำร้ายกันและกันระหว่างพ่อและแม่ ลูกจะรับทราบถึงการนอกใจของพ่อและแม่ ตั้งแต่เรื่องนี้เริ่มเกิดขึ้นทีเดียว นับตั้งแต่เด็ก ระแคะระคายพ่อแม่เถียงกัน ด่ากัน ประจานกันและกัน หรืออาจจะได้ยินเรื่องนี้เพื่อนบ้านซุบซิบ นินทา จากญาติ หรือคนที่ลูกรู้จัก แต่สำหรับเด็กแล้ว เรื่องขัดแย้งกันระหว่างพ่อกับแม่ ไม่มีใครจะชนะในสายตาของเขาเลย แต่บางครั้งพ่อแม่ก็ลากเอาลูกเข้าไปเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของตน โดยคิดว่าจะดึงเอาลูกไว้เป็นพวก การกระทำเช่นนี้ของพ่อแม่จะทำให้ลูกไม่สบายใจ และรับเอาความตึงเครียดแห่งความขัดแย้งมาเป็นความกังวลใจไปได้อีกคนหนึ่ง และอาการแสดงออกของเด็กมีมากมาย ตั้งแต่ซึมเศร้า ก้าวร้าวมากขึ้น การเรียนแยลง ผันร่าย หวาดผวา และปัสสาวะรดที่นอน ยังคงฝังรอยแผลในใจของลูกจะลึกเสียยิ่งกว่าพ่อแม่ แผลเป็นที่มือจะติดตัวเด็กไปจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ภาพทุกภาพที่คุณเชือดเฉือนกัน ด่าทอ ทะเลาะตบตีกันภาพเหล่านั้นจะฝังอยู่ในความทรงจำของลูกของคุณทั้งสองคนตลอดไป และลูกจะเลียนแบบพฤติกรรมและปฏิบัติตาม พ่อและแม่ ดังเช่น ครอบครัวหนึ่งพ่อเป็นคนที่มีนิสัยเจ้าชู้และมีภรรยาหลายคนตั้งแต่ลูกยังเป็นเด็ก ลูกๆ จึงเติบโตขึ้น ในสภาพที่เห็นการทะเลาะเบาะแว้งระหว่างพ่อแม่ และระหว่างแม่กับภรรยาคนใหม่ของพ่อ เด็กขาดแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต ลูกผู้หญิงจะมีความรู้สึกเกลียดผู้ชายทำให้เมื่อโตขึ้นจึงตัดสินใจไม่แต่งงาน และพยายามหาแบบอย่างชีวิตจากที่อื่น ส่วนลูกชายนั้นพ่อมักจะพาไปเป็นเพื่อนด้วยเมื่อไปเที่ยวกับผู้หญิงอื่น ลูกคนนี้จึงติดนิสัยเจ้าชู้ตามไปด้วย เมื่อโตขึ้นก็แอบมีภรรยาสองคนพร้อมกันและมีนิสัยเจ้าชู้เช่นเดียวกับพ่อ เมื่อลูกได้รับแบบอย่างที่ผิดๆ จากพ่อ ผู้เป็นพ่อก็ไม่สามารถตักเตือนได้เพราะตนเองก็เป็นเช่นนั้น ส่งผลให้คนรุ่นลูก รุ่นหลานสืบต่อไป

1.8 ทฤษฎีการแก้ไขปัญหา

เป็นกระบวนการแก้ปัญหา แต่ไม่ใช่กระบวนการแก้ปัญหาในเชิงเหตุผล แต่เป็นการทำงานที่มีชีวิตชีวา เน้นความเป็นมนุษย์ ใช้สัมพันธภาพเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อให้บุคคล และครอบครัว ที่ประสบปัญหากลับมามีแรงจูงใจ มีสมรรถนะ และโอกาส ในการแก้ปัญหาด้วยตัวเอง โดยหัวใจสำคัญของการสังคมสงเคราะห์เฉพาะรายอยู่ที่ตัวแปรสามตัว (Perlman, 1970 อ้างถึงใน วันทนีย์ วาสิกะสิน สุรางค์รัตน์ วศินารมณ และ กิตติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์, 2541, น. 71-73) ทฤษฎีการแก้ไขปัญหาระหว่างบุคคลทุกคนจะต้องมีการแก้ไขปัญหาล่วงแล้วในชีวิตประจำวัน แต่การที่คนเราไม่สามารถเผชิญกับปัญหาได้ เกิดจากปัจจัย 3 ประการ หรือที่เรียกเป็นคำย่อว่า “MCO” ได้แก่ (1) Motivation แรงจูงใจในการจัดการปัญหาในแนวทางที่

เหมาะสม (2) Capacity สมรรถภาพ และความสามารถในการจัดการกับปัญหา และ (3) Opportunity โอกาส ซึ่งหมายรวมถึงแนวทางหรือวิถีทางในการขจัดปัญหา

ดังนั้น MCO ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของทฤษฎีการแก้ไขปัญหายอีกส่วนหนึ่งได้แก่องค์ประกอบของงานสังคมสงเคราะห์ 4 ประการ เรียกว่า “Four Ps” คือ

1. บุคคล (Person) ทฤษฎีการแก้ไขปัญหากล่าวว่าบุคคลเป็นผลผลิตของสิ่งที่สืบทอดมาจากอดีต และประสบการณ์ชีวิตของเขา ดังนั้น บุคคลจะถูกกำหนดจากอดีตของเขาเอง อย่างไรก็ตาม ความมองบุคคลให้มากไปกว่าปัญหาทางบุคลิกภาพ หรือปัญหาทางจิตสังคม นั้นคือจะต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบด้านแรงจูงใจ และสมรรถนะความสามารถในการจัดการกับปัญหาของเขา ดังนั้น บุคคลจะถูกกำหนดจากอดีตของเขาเอง แต่ไม่ใช่ผลผลิตของอดีตที่หยุดนิ่ง บุคคลยังคงเปลี่ยนแปลง กลับกลายบางอย่างมากขึ้น บางอย่างน้อยลง ดีขึ้นหรือแย่ลงกว่าที่เขาเคยเป็นมา การเปลี่ยนแปลงนี้บางครั้งก็เกิดขึ้นอย่างรู้สึกได้ บางครั้งก็เป็นไปในระดับจิตไร้สำนึกที่บุคคลไม่รู้ตัว

2. ปัญหา (Problem) ควรพิจารณาปัญหาในแง่มุมต่าง ๆ เช่น

- (1) ประวัติความเป็นมา หรือภูมิหลังของปัญหา
- (2) พัฒนาการของปัญหาที่เปลี่ยนแปลงมาเป็นลำดับ
- (3) ผลกระทบของปัญหาที่มีต่อบุคคลอื่น ๆ และมีต่อสภาพการณ์ต่าง ๆ
- (4) การที่บุคคลอื่น ๆ และสภาพการณ์อื่น ๆ ส่งผลกระทบต่อตัวปัญหา
- (5) ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหากับผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหา

การมองปัญหาแบบทั้งระบบเช่นเดียวกับการมองบุคคล แต่จำเป็นต้องมีการแบ่งปัญหออกเป็นส่วนๆ จะทำให้ผู้ใช้บริการมีความรู้สึกที่ตนเองมีกำลังพอจะรับมือขอจัดการกับปัญหาได้ด้วยตนเอง เมื่อผู้ใช้บริการพบว่าตนมีสมรรถนะในการจัดการกับปัญหามากขึ้น หรือมีความมั่นใจมากขึ้น ก็อาจพิจารณาปัญหาของตนขยายใหญ่ขึ้น

3. สถานที่ (Place) หมายถึง องค์การหรือหน่วยงานใด ๆ ที่ให้ความช่วยเหลือประชาชน เป้าหมายขององค์การจะเป็นตัวกำหนดทรัพยากรและชุมชนที่องค์การมีเครือข่ายสัมพันธ์อยู่ และเป้าหมายขององค์การยังกำหนดภาระหน้าที่ บริการขอขยายและขอบเขตการทำงาน

4. กระบวนการ (Process) ขั้นตอนแรกสุดของกระบวนการแก้ไขปัญหาคือกำหนดปัญหาให้ชัดเจน กระบวนการแก้ไขปัญหาคือเรื่องที่ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ “MCO” คือ แรงจูงใจ สมรรถภาพในการเป็นผู้แก้ไขปัญหได้ด้วยตนเอง ตลอดจนการให้โอกาสเป็นสิ่งที่จำเป็นจากทฤษฎีการแก้ไขปัญหาก็กล่าวมาข้างต้นนี้นำมาอธิบายถึงการแก้ไขปัญหาคือความรุนแรงใน

ครอบครัวได้ว่า เมื่อคู่สมรสเกิดความขัดแย้ง และแก้ไขปัญหาด้วยการใช้ความรุนแรงมากกว่าการใช้เหตุผล ประนีประนอมกัน อาจเกิดจากในช่วงเวลานั้นๆ คู่สมรสขาดแรงจูงใจ ความสามารถ ตลอดจนแนวทาง หรือวิถีทางในการจัดการกับปัญหาอย่างเหมาะสม จึงนำไปสู่พฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

สำหรับเรื่องการแก้ปัญหามารยาทในชีวิตคู่ กล่าวได้ว่าผู้หญิงไม่มีทางเลือกมากนักในการจัดการกับปัญหามารยาทที่ได้รับ ส่วนหนึ่งเนื่องจากค่านิยมของสังคมที่มองว่าปัญหานี้เป็นปัญหาของคู่สามีภรรยาที่ต้องจัดการแก้ไขกันเอง ผู้หญิงจึงมักจะอดทนไม่ไปปรึกษาใคร และแม้จะไปปรึกษาก็มักจะไม่ได้รับคำแนะนำมากนัก โดยเฉพาะจากคนที่ไม่ใช่คนในครอบครัว ผู้หญิงที่ถูกกระทำส่วนใหญ่มักต้องเผชิญกับปัญหาเพียงลำพัง เมื่อใดที่คนใดคนหนึ่งรับรู้ว่าคุณของตนนอกใจ อาการปฏิเสธความจริง และการพยายามหลอกตัวเอง เป็นปฏิกิริยาที่จะเกิดขึ้นได้เป็นปกติ จากการสัมภาษณ์คนที่มีความนอกใจ ปรากฏว่ามีไม่กี่รายที่จะบอกว่าเขาไม่ได้ผ่านระยะแห่งการปฏิเสธและหลอกตนเองเป็นการยืดเวลาที่จะรับรู้ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นทั้งหมดออกไป การรับรู้ช้าสักหน่อยทำให้จิตใจของเราเข้มแข็งมากพอที่จะเผชิญกับเรื่องนอกใจ และสามารถจัดการเรื่องต่างๆ ให้เรียบร้อยลงได้ ผู้ที่ประสบกับการที่คนรักนอกใจนั้น มักจะมีความกลัวซ่อนอยู่ในใจลึกๆ ทุกคน เป็นความกลัวที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลง ในระยะนี้ ชีวิตของคุณก็ต้องมีการเปลี่ยนแปลง อย่างน้อยความเชื่อใจระหว่างสามีภรรยาก็ถูกทำลายย่อยยับ ความสนิทสนมกันก็ต้องเปลี่ยนไป แล้วยังเรื่องของกามารมณ์อีกที่จะไม่เหมือนเดิม ผู้หญิงบางคนก็อาจจะเริ่มหางานทำนอกบ้านอีกครั้งหนึ่ง หลังจากลาออกอยู่กับบ้านมานับตั้งแต่มีลูก ผู้หญิงบางคนอาจจะรู้สึกเดียวดายเพราะถูกทอดทิ้งอยู่กับบ้านที่ว่างเปล่า ตอนนี้เองที่อารมณ์ความรู้สึกของคุณจะเต็มไปด้วยความโกรธสลับกับความเศร้าและสับสนในชีวิต ความกลัวจึงทำให้คุณไม่กล้าจะเผชิญกับความเป็นจริง ล้วนแต่ต้องกำจัดให้หมดไป เรียกร้องเอาความเข้มแข็งกลับคืนมาให้ได้

1.9 แนวคิดเกี่ยวกับทางเลือกในการจัดการปัญหาสามีนอกใจ

ระยะนี้เป็นระยะของพัฒนาการของเรื่องนอกใจ เมื่อเรื่องนอกใจที่เกิดขึ้นผ่านระยะเวลามาเนิ่นนานแล้ว ถึงเวลาที่จะต้องตัดสินใจว่าคุณจะเอาอย่างไรต่อไปกับปัญหานี้

นักจิตวิทยาผู้เชี่ยวชาญปัญหาครอบครัวกล่าวว่า โดยประสบการณ์ของสามีภรรยาที่พบกับปัญหานอกใจ การตัดสินใจในขั้นสุดท้ายนั้นมักจะยากเย็นสำหรับเขา การที่คนๆ หนึ่งตัดสินใจว่าจะทำอย่างไรดี เมื่อมีการนอกใจเกิดขึ้น มักต้องการเวลาและต้องการกระบวนการทางความคิดที่แน่นอน ไม่มีใครไปเร่งให้เธอหรือเขาผู้นั้นรีบตัดสินใจได้ บางคนต้องการเวลา

เป็นเดือน บางคนก็อาศัยเวลาหลายปี ทั้งๆ ที่การผ่านระยะพัฒนาการทำให้คนมีศูนย์กลางใจได้ ข้อมูลต่างๆ มากมาย และได้ทำความเข้าใจกับความรู้สึก ความต้องการในการจัดการปัญหา สามีนอกใจได้ คือ

1. การปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยเรียกร้องให้เขาเลิกกระทำเรื่องนอกใจ

ถ้าตัดสินใจเลือกเอาการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกัน ก่อนที่จะเลือกเอาทางนี้ ต้องสำรวจดูก่อนว่าความสัมพันธ์ระหว่างกันนั้นแย่มาาก่อนที่จะเกิดเรื่องนอกใจหรือไม่ เพราะในบางราย เรื่องนอกใจที่เกิดขึ้นเป็นเพียงอาการแสดงของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างสามี ภรรยาอย่างหนึ่งเท่านั้น หากถ้าต้องการจะเลือกเอาวิธีไหน ก็อย่าลืมพิจารณาว่าความสัมพันธ์ระหว่างสามีคุณกับบุคคลที่สามนั้นลึกซึ้งเพียงใด และถ้าตัดสินใจได้แล้ว สิ่งแรกที่คุณต้องทำคือ ทำใจกับความเจ็บแค้นชอกช้ำ เพื่อเรียกเอากำลังใจและความเข้มแข็งคืนมาจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น และที่สำคัญที่สุด การปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันจะสำเร็จได้ก็ต้องอาศัยความจริงจังและความจริงใจของทั้งสามีและภรรยา

2.การแยกทางกันเดิน ถ้าตัดสินใจแยกทางกันเดิน ส่วนมากการตัดสินใจแบบนี้มักจะมีสาเหตุมาจากความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา ร้าวฉานมาก่อนเกิดเรื่องนอกใจ แต่มีคู่แต่งงาน ไม่น้อยที่คิดว่าคงจะอยู่กับคนที่นอกใจเธอต่อไปไม่ได้แล้ว แต่เมื่อได้ทำความเข้าใจกัน และปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกัน ก็สามารถอยู่ร่วมกันต่อไปจนแก่เฒ่าได้

ถ้าคุณตัดสินใจที่จะเลิกกับคู่สมรสของคุณ อย่างแรกที่สุดที่คุณต้องทำก็คือต้องตัดความผูกพันระหว่างกันให้ได้ ซึ่งใช้ว่าจะทำได้ง่ายๆ มีคนจำนวนไม่น้อยที่ปากว่าเลิกแล้ว แต่ใจยังคงผูกพัน สายใยสัมพันธ์ยังคงมีต่อเขาต่อไปเป็นปี หากเป็นดังนี้ การใช้ชีวิตต่อไปอย่างมีความสุข ปราศจากความกังวลก็จะยากนัก ความระทมทุกข์จะสูมอยู่ในใจไปอีกนาน และไม่มีใครช่วยคุณได้นอกจากตัวคุณเองจะตัดใจจากเขาให้ได้

3.การอยู่กันไปอย่างสงบ โดยที่ต่างฝ่ายต่างก็ทำหน้าที่ของตนไป ไม่มีทางเลือกอย่างใดจะดีกว่าอย่างใด การตัดสินใจเลือกเอาทางออกอย่างไหนนั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละคู่แต่งงาน ถ้าตัดสินใจอยู่กันแบบครอบครัวสามคน การเลือกเอาหนทางนี้ ก็ต้องยอมรับเรื่องที่เกิดขึ้น และปรับตัวเข้ากับสภาวะใหม่ของชีวิตคู่ คนที่เลือกทางออกแบบนี้ก็เป็นเพราะหลังจากพิจารณา ผ่านการพูดคุยกัน และสามีภรรยาสามารถทำความเข้าใจกันได้ ทั้งสองฝ่ายเกิดรู้สึกว่าไม่อยากจะแยกจากกัน ทั้งคู่ยังอยากจะใช้ชีวิตร่วมกัน แต่ความเป็นไปในครอบครัวแบบสามคนจะมีความสุขด้วยกันทุกฝ่ายนั้นคงหาได้ยากนักและไม่ว่า คุณจะตัดสินใจเลือกทางเดินแบบไหน คุณต้องบอกกล่าวให้คู่ของคุณรับรู้เอาไว้ เพราะหลังจากที่ตัดสินใจได้แล้ว คุณควรต้องมีการเตรียมการเพื่อรับสภาพใหม่ของชีวิตแต่งงานที่คุณเป็นฝ่ายเลือกเอาไว้แม้

ความรู้สึกของคนที่อยู่ในระยะแห่งการตัดสินใจนี้จะสับสน บางขณะคุณก็อาจจะมองเห็นอนาคตเต็มไปด้วยความหวัง แต่บางขณะคุณก็อาจจะว่าเหว่ เศร้าใจ และหวาดกลัวกับสิ่งที่จะเกิดขึ้น หรือเป็นกังวลกับการปรับตัวรับสภาพใหม่ ผู้ที่ประสบปัญหาดังกล่าวนี้น่าจะเลือกเอาความเข้มแข็งขึ้นมา สร้างกำลังใจให้กับตนเองคนไหนที่ไม่สามารถตัดสินใจว่าจะทำอะไร ในระยะนี้มักจะเป็นคนที่ไม่สามารถขจัดความหวาดกลัวจากใจตนเองได้ ความหวาดกลัวมักจะทำให้เราทำอะไรไม่ถูก และไม่ใช่ว่าเราไม่กล้าทำอะไรเลย บางครั้งคุณอาจจะเห็นว่าเรื่องนอกใจที่เกิดขึ้นนี้ไม่กระทบกับใคร พยายามนึกว่าในตอนนั้นคุณผ่านเหตุการณ์อย่างนั้นมาได้ อย่างไรก็ตาม การได้นึกถึงความหลังจะทำให้คุณกล้าและเด็ดเดี่ยวขึ้น เมื่อคิดถึงหนทางแก้ปัญหา อย่าหวังพึ่งคนอื่นที่จะมาช่วยเหลือคุณ ให้คิดพึ่งตัวเองให้มากที่สุด เพราะเรื่องนี้เป็นเรื่องส่วนตัวของคุณ โดยพื้นฐาน คุณต้องทราบความต้องการในชีวิตของคุณว่าต้องการอะไร ถ้าคุณยังมีความผูกพันยังรักสามีอยู่ คุณจะมีความสุขกว่าถ้ายังอยู่กับสามี ดังนั้นคุณอาจจะต้องพยายามปรับปรุงความสัมพันธ์ และหากทำไม่สำเร็จ คุณก็อาจจะต้องยอมรับครอบครัวแบบสามคน

แต่ถ้าคุณไม่ต้องการเป็นเมียหลวง เนื่องจากคุณเห็นว่าสิทธิสตรีของคุณถูกเขาเหยียดหยาม และพฤติกรรมของเขาเป็นสิ่งที่คุณเหลือจะทนแล้ว คุณอาจจะต้องเลือกการแยกทางกันเดิน คุณอาจจะต้องมานั่งสำรวจความต้องการของคุณใหม่ว่าคุณหวังอะไรจากคู่ของคุณ จำเป็นที่เขาต้องซื่อสัตย์ต่อคุณคนเดียวหรือ พิจารณาดูว่าสิ่งที่คุณต้องการจริงๆ นั้นคืออะไร และสิ่งที่เขากระทำต่อคุณและสิ่งที่คุณได้รับคืออะไร จงยืนอยู่บนความเป็นจริง มองอนาคตอย่างไม่เข้าข้างตนเอง ถ้าคุณเป็นผู้หญิงที่มีอายุแล้ว คุณต้องยอมรับความจริงว่าถ้าคุณเลิกกับสามีแล้ว คุณอาจจะต้องอยู่คนเดียวไปตลอดชีวิต เนื่องจากว่าโอกาสที่คนมีอายุแล้วจะมีคู่คนใหม่นั้นน้อยกว่าคนที่อายุน้อยและยังสาวกว่า คุณต้องเตรียมตัวเตรียมใจเอาไว้ว่าหากเลิกกับสามีแล้ว คุณอาจจะไม่มีเงินมากมายเช่นที่ผ่านมา คุณอาจจะต้องรับผิดชอบเรื่องลูกมากกว่าปัจจุบันนี้ เพราะหากแยกทางกันเดินก็เท่ากับว่าเหลือคุณคนเดียวที่จะต้องจัดการในเรื่องของลูก นี่คือนิสัยที่ผู้หญิงต้องยอมรับและทำให้เข้มแข็ง ในการยืนอยู่บนความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในชีวิตคู่

ดังนั้น อย่าคาดหวังอะไรจากอนาคต เมื่อคุณได้ตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งลงไปแล้ว เหตุการณ์อาจจะไม่เป็นอย่างที่คาดหวังเอาไว้ทั้งหมด ปัญหาอาจจะมากกว่า เหตุการณ์อาจจะร้ายแรงกว่าที่คุณคาดคิด ต้องเตรียมใจและเตรียมพร้อมรับสถานการณ์ไว้เสมอ

ถ้าคุณเลือกที่จะเลิกกับคู่ของคุณ คุณจะต้องบอกเรื่องที่คุณตัดสินใจให้เขารับรู้เป็นคนแรก อย่าได้ไปบอกกับญาติผู้ใหญ่หรือเพื่อน ๆ ก่อน ส่วนลูกคุณนั้นอย่าเพิ่งพูดเรื่องนี้ให้เด็ก ฟังก่อนที่คุณจะได้ตกลงกับคู่ของคุณเป็นที่เรียบร้อย หลังจากที่ได้ตัดสินใจแล้ว ก็อย่าได้โกรธกันแบบติดเป็นติดตายลงไปเลย ควรรักษาความสัมพันธ์เอาไว้ เพราะตราบไต่ที่ยังไม่เป็นศัตรูกัน

สามีภรรยาที่เลิกรากันไปก็ยังคงติดต่อกันได้ ซึ่งตัวคุณเองจะได้ประโยชน์จากการนี้ เพราะทราบใดที่คุณยังตัดสินใจไม่ได้ คุณก็จะมีชีวิตอยู่อย่างสับสน หากคุณผ่านระยะของพัฒนาการแห่งการนอกใจไปได้ แปลว่าคุณเอาชนะความหวาดกลัวต่างๆ ที่อาจจะฝังใจคุณมานาน ต่อไปคุณก็จะอยู่อย่างมีความหวัง และเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น ไม่ว่าคุณจะเลือกทางออกแบบใด ในระยะของการรับรู้เรื่องนอกใจ และระยะที่เราเรียกว่าผื่นร้าย ซึ่งเป็นสองระยะแรกนั้น ส่วนมากคนที่มีความนอกใจมักจะทำอะไรไม่ถูก หรือกระทั่งไม่ได้คิดเป็นฝ่ายกระทำเพื่อปรับปรุงความสัมพันธ์ หรือเพื่อจะจัดการเรื่องนี้เลย

สิ่งที่ควรทำก็คือคุณต้องรู้ก่อนว่าเสียใจของเขามีสต่อนั้นมีมากน้อยเพียงใด จะรื้อฟื้นความรักระหว่างกันให้เพิ่มมากขึ้นได้หรือไม่ หรือว่าเขาไปไกลเกินกว่าที่ความผูกพันระหว่างกันจะเหนียวรั้งเขาไว้ได้ ถ้าหากตรึกตรองดูแล้วเห็นว่าเขากับคุณไม่มีเสียใจต่อกันแล้ว ถึงตอนนั้นคุณก็ต้องเริ่มวางแผนการสำหรับอนาคตของคุณและลูก การหาทางออกของผู้หญิงเมื่อเผชิญหน้ากับปัญหา เมื่อถูกกระทำรุนแรงโดยสามีหรือคนรัก พบว่ามีหลากหลายรูปแบบ คือบางคนขอเลิกหรือแยกทาง บางคนทนอยู่ต่อไป ให้อภัย บางคนสู้กลับหรือเก็บกดเอาไว้ บางคนหนีจากปัญหาไปชั่วคราว บางคนเก็บเรื่องไว้กับตัวไม่เล่าให้ใครฟังเพราะรู้สึกอับอาย บางคนหาทางระบาย คุยให้คนที่ไว้ใจฟัง หรือขอความช่วยเหลือจากองค์กรต่างๆ แต่ทั้งนี้การเผชิญหน้าขึ้นอยู่กับลักษณะความรุนแรงที่เกิดขึ้น ความถี่ ระยะเวลาที่อยู่กินด้วยกัน มีลูกด้วยกันหรือไม่ ผู้หญิงสามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้มากน้อยเพียงใด

ปัญหาภรรยาถูกสามีนอกใจไปมีผู้หญิงอื่น เกิดขึ้นได้ในทุกครอบครัวทุกชนชั้น แต่ระดับความรุนแรงนั้นต่างกันขึ้นอยู่กับภรรยาเลือกจัดการปัญหาและหาทางออกด้วยวิธีใด ขึ้นอยู่กับทั้งผู้เป็นสามีและภรรยาว่ามีความรับผิดชอบ รอบคอบ เพียงไร บางครอบครัวใช้วิธีการแก้ปัญหาด้วยการใช้ความรุนแรงต่างๆ ที่พบมากที่สุดคือ การหย่าร้าง การแยกกันอยู่ ซึ่งผลของทางเลือกนั้นก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมามากมาย การทอดทิ้งครอบครัว ถือว่าเป็นการผิดศีลธรรม ขาดความรับผิดชอบต่อ รวมทั้งบกพร่องในหน้าที่ความเป็นสามี และพ่อ แต่ส่วนใหญ่ ผู้ที่ละทิ้งครอบครัวหรือนอกใจคู่สมรสจะเป็นการกระทำของฝ่ายชายก่อน ไม่ว่าจะเป็นการทอดทิ้งไปโดยชั่วคราวหรือถาวรก็ตาม ย่อมเกิดผลกระทบโดยตรงต่อภรรยาและบุตรด้วย รวมทั้งถูกลดสถานภาพความเป็นภรรยา ภรรยาคนเดียว ภรรยาแรก ถูกลดสถานภาพให้ต้องได้รับตำแหน่งภรรยาหลวงโดยไม่เต็มใจเพราะสามีไปมีภรณาน้อย หรืออนุภรรยา โดยจะเห็นว่าเมื่อสามีทอดทิ้งไป สถานภาพทางเศรษฐกิจ รายได้ในครอบครัว รายได้ส่วนหนึ่งที่สามีเคยรับผิดชอบในการดูแลครอบครัวทั้งหมดก็ขาดไป ทำให้ภรรยา มีความวิตกกังวลต่อภาระที่จะต้องรับผิดชอบ โดยที่ไม่ทราบว่าสามีจะกลับมาส่งผลเสีย อุปการะได้อีกต่อไปหรือไม่ โดยเฉพาะกรณีภรรยาที่ไม่ได้

ทำงานนอกบ้านต้องแบกรับกับความทรमानในสภาพครอบครัวที่สามีนอกใจไม่สนใจเพิกเฉย และไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากผู้เป็นสามีรวมทั้งต้องเผชิญกับการติโรครจากสามีด้วย

อย่างไรก็ตาม ถ้าหากเราคำนึงถึงความรู้สึกของผู้เป็นภรรยาบ้าง แต่เดิมภรรยารักใคร่สามี แต่เมื่อมาถูกสามีทอดทิ้ง ไม่เอาใจใส่ครอบครัวเลย มีหน้าซ้ำกลับไปมีภรณาน้อย และค่านิยมของสังคมแทนที่จะประณามการกระทำ กลับมายกย่องชมเชยว่าเป็นแบบขุนแผนแน่นอนว่าภรรยาก็จะต้องมีความโกรธแค้นเป็นธรรมดา และปัจจุบันผู้หญิงส่วนใหญ่ได้รับการศึกษา มีอาชีพ มีเกียรติ และมีเศรษฐกิจดี และบางท่านดีกว่าชายมากด้วย ผู้หญิงจึงมีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น เมื่อไม่สามารถทำให้เขากลับมารักมาอยู่กับเราเช่นเคยได้ ก็ย่อมเกิดความรู้สึกมีทิฐิ ไม่อยากง้อจน ยิ่งหากเผชิญได้พบผู้ชายอื่นที่รู้จักก็ย่อมมีจิตใจเอนเอียงไปเป็นธรรมดา ทั้งไม่คิดจะอดทนต่อสภาพที่ถูกเอาเปรียบจากฝ่ายชายต่อไป ผู้หญิงทุกคนไม่อยากจะประพฤติดุดต่อครอบครัว ถ้าผู้เป็นสามียังคงเดิมความรักให้กันเสมอ ผู้หญิงก็คงจะไม่คิดที่จะมีคนอื่นเหมือนอย่างผู้ชาย อย่างไรก็ตาม ปัญหาการหย่าร้างเป็นปัญหาร้ายแรงสำหรับชีวิตคู่ ถ้าคนเราไม่ว่าชายหรือหญิง รู้จักพอและพอใจในสิ่งที่เรามี และรู้จักหน้าที่ของตนเอง ใครเลยจะทำสิ่งที่ผิดศีลธรรมของการครองเรือน และชีวิตคู่ก็จะต้องมีความสุข แต่เหตุแห่งความไม่พอจึงเกิดปัญหาหย่าร้างขึ้นได้

ฉะนั้น ทางเลือกในการจัดการปัญหาสามีนอกใจของภรรยาหลง กรณีที่สามีนอกใจภรรยา แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. อดทนต่อภาวะดังกล่าวเพื่อลูกและครอบครัว
2. การแยกกันอยู่แต่ยังรับผิดชอบ หรือการแยกทางกันเด็ดขาด
3. การหย่าร้าง โดยจดทะเบียนหย่า หรือฟ้องหย่า

1.อดทนต่อภาวะดังกล่าวเพื่อลูกและครอบครัว

การยอมทนอยู่ต่อไปเพื่อลูก รักลูกจึงต้องอดทนเพื่อลูก กล่าวว่าคุณจะขาดพ่อ เป็นเด็กมีปมด้อย จึงต้องทนอยู่ต่อไป หากกรณีที่ผู้ชายชอบดื่มเหล้า เมมาแล้วชอบทุบตี ผู้หญิงบางคนยอมทนเพราะเวลาที่ไม่เมาเหล้าผู้ชายยังคงมีความรับผิดชอบดี ไม่ได้เมาบ่อยๆ บางคนให้ความเห็นว่าการทนอยู่กับสามีที่ชอบกระทำรุนแรงแล้วอ้างว่าเป็นการยอมอดทนเพื่อลูกนั้น ไม่น่าจะเป็นการช่วยเหลือเด็กจริง เพราะเด็กที่เติบโตมาในครอบครัวดังกล่าวจะมีปมด้อย เป็นเด็กมีปัญหา จึงไม่น่าที่จะยอมทนอยู่ด้วยกัน ทั้งนี้ผู้หญิงที่เป็นแม่บ้านไม่สามารถเลี้ยงดูตนเองได้ ต้องคอยพึ่งพาสามีทางเศรษฐกิจ ไม่สามารถดูแลตัวเองได้ จึงไม่มีทางเลือกอื่นต้องจำใจทนอยู่ด้วยต่อไป แม้ว่าตนจะถูกกระทำรุนแรงบ่อยครั้งก็ตาม รวมทั้งการกล่อมเกลาลี้ยงดูผู้หญิงใน

สังคมไทยนั้นคอยสอนให้ผู้หญิงต้องมีความอดทนต่อการใช้ชีวิตคู่มากกว่าผู้ชาย เพราะแต่เดิมผู้หญิงยังได้รับการศึกษาน้อย ต้องพึ่งพาสามี จึงถูกเลี้ยงดูมาให้มีความอดทนมากกว่าผู้ชาย บางคนจะอดทนรอจนกว่าลูกโตจึงขอเลิก แต่หากสถานการณ์รุนแรงขึ้นหรือเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ผู้หญิงที่ใช้ความอดทนเก็บกดอยู่ไปเรื่อยๆ อาจถึงจุดที่ควบคุมตนเองไม่ได้ อาจลงเอยด้วยการโต้ตอบอย่างรุนแรงเพราะความเก็บกดเจ็บแค้นอยู่เป็นเวลานาน

ในสภาพปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากการที่สามีนอกใจไปมีผู้หญิงอื่น ไม่รับผิดชอบครอบครัว จะเห็นได้ว่าผู้หญิงหลายคนจำต้องยอมอดทนต่อความรุนแรงในครอบครัว อันเนื่องมาจากเหตุผลดังกล่าวในแต่ละครอบครัว ดังนี้ (สุดสงวน สุธีสร, 2541, น. 16-17)

1. ยังคงมีความรักต่อสามีมากจนยอมทนได้
2. เพื่อไม่ต้องการให้ลูกขาดพ่อ หรือมีปมด้อย
3. เพื่อรักษาชื่อเสียงของตนเองในสังคม
4. เพราะต้องพึ่งพาทางเศรษฐกิจจากสามี เพราะตนเองไม่มีรายได้

การที่ผู้หญิงยังคงอยู่ในความสัมพันธ์นั้น พบว่าข้อจำกัดสำคัญที่ทำให้ผู้หญิงไม่สามารถยุติความสัมพันธ์กับสามี คือภาวะพึ่งตนเองไม่ได้ และความคิดที่ว่าต้องอดทนเพื่อลูก และเพื่อรักษาสถานภาพความเป็นครอบครัวไว้ ทำให้ผู้หญิงยากที่จะเดินออกจากความสัมพันธ์นั้นได้แม้จะเจ็บปวดเพียงใด แต่ก็มีภรรยาหลงบางกรณีเลือกที่จะยังอยู่ในความสัมพันธ์กับสามีต่อไป โดยไม่สนใจกับการที่สามีนอกใจ ยิ่งต่อสู้ไปยิ่งเป็นทุกข์ จึงเปลี่ยนความคิดว่าสามีจะไปไหนก็ไป ไปอยู่กับเมียน้อยก็ดี จะได้ไม่ต้องแบกรับภาระการกลับมาบ้าน ไม่ต้องปรนนิบัติดูแล ปลอ่ยให้เมียน้อยทำหน้าที่เมียหลวงสักพัก เมียน้อยก็จะชี้ครั้นหมดเสน่ห์ของความเป็นเมียน้อย บางคนก็ยินดีแต่บางคนก็ยากที่จะรับบทบาทนี้ได้ แต่สิ่งสำคัญที่สุดคือ ต้องพึ่งตัวเองได้ด้วยความสามารถของตัวเอง มีรายได้ที่จะอยู่ได้อย่างสบายพอสมควร (สมศรี สุกุมลนันทน์ : คลินิกชีวิต 20 กค. 2548)

ผู้หญิงในสังคมไทยที่สามีไปมีผู้หญิงคนอื่น ไม่ว่าจะไปยุ่งเกี่ยวในระยะเวลาล้น เป็นวัน เป็นเดือนหรือเป็นปี หรือไปมี "เป็นตัวเป็นตน" เลยนั่น ผู้หญิงคนไหนๆ ก็มักจะทำได้ลำบาก ผู้หญิงส่วนใหญ่มักจะทนเรื่องอื่นๆ ได้หมด ยกเว้นเรื่องที่สามีนอกใจ ซึ่งดูจะมีผลกระทบทางจิตใจสูงมาก แต่หลังการนอกใจได้ผ่านพ้นไปแล้ว คู่สมรสหลายคู่พบว่า เหตุการณ์เลวร้ายนั้นได้ทำให้เขาและเธอกลับมีความเข้าใจกันดียิ่งขึ้นกว่าเดิม มั่นใจขึ้นอยู่ที่ว่า ทั้งคุณและเขาจะมีความรักเป็นพื้นฐานเดิม ของการแต่งงานหรือไม่ และทั้งคู่ต้องการปรับการแต่งงานให้ยั่งยืนต่อไปเพียงใด แต่ก่อนจะถึงจุดนั้น ทุกคนคงปฏิเสธไม่ได้ว่า เมื่อมีการนอกใจเกิดขึ้น มันเป็นเรื่องเลวร้ายและรุนแรงเป็นภาวะวิกฤติที่สุดของชีวิตสมรส แต่การที่คุณจะผ่านสภาวะนี้ไปได้ ต้องมี

การปฏิบัติตัวที่ถูกต้องจะช่วยให้คุณก้าวออกจากสภาพของความทุกข์ทรมานได้ง่ายขึ้นและทำให้ชีวิตคู่ของคุณไม่ล่มสลายลงก็เป็นได้แน่นอนว่าไม่มีใครอยากให้เกิดเหตุการณ์เช่นนี้ แต่ภรรยาหลงจึงจำเป็นต้องตั้งรับกับการนอกใจของคู่สมรสอย่างมีสติ (นวลศิริ เปาโรหิตย์ : คลินิกชีวิต 22 สค. 2548) คือ อย่าดีใจโพลีพาย หรือหุนหันพลันแล่นควรควบคุมตนเองอย่างมีสติ ส่วนใหญ่เมื่อภรรยารู้ว่าสามีนอกใจ ปฏิบัติแรกก็คือ จะโกรธและจะทำอะไรที่เป็นการขาดการยั้งคิด ควรไตร่ตรองให้รอบคอบหรือบางคนพอรู้ว่าสามีนอกใจ ก็จะไปโทรหาพ่อแม่เพื่อนฝูง หรือบ้างก็ไปอาละวาดให้อาวโหดหนักขึ้นไปอีก ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นเรื่องที่น่าอัปยศอย่างยิ่ง จงอย่าทำทุกอย่างด้วยอารมณ์ควรมีสติ และคิดหาทางออกในปัญหานั้น สำคัญมาก ถ้าต้องการรักษาชีวิตคู่ให้ยืนยาวนาน จงอย่าประชดชีวิต ผู้หญิงบางคนพอรู้ว่าสามีแอบไปมีผู้หญิงอื่น ก็ไปมีความสัมพันธ์กับผู้ชายอื่นเป็นการประชดทำให้เรื่องกลับยิ่งเลวร้ายลงไปอีก เพราะนอกจากสามีจะไม่กลับมาแล้ว ความรู้สึกผิดเป็นบาปในใจ ก็จะทำให้เกิดกับผู้หญิงคนนั้นและลูกจะคิดอย่างไรในสิ่งที่แม่กระทำ รวมทั้งอย่าคาดหวังให้ทุกอย่างกลับมาเหมือนเดิม จงทำใจยอมรับความจริง ในสิ่งที่เกิดขึ้นแม้จะเป็นเรื่องยาก แน่แน่นอนว่าเมื่อมีการนอกใจเกิดขึ้น จะมีผลให้คุณมองคู่สมรสเปลี่ยนไปจากเดิม กลับมาสู่โลกแห่งความเป็นจริง ยอมรับในจุดอ่อนและจุดเด่นของทั้งตัวคุณและตัวเขาเป็นก้าวแรกที่จะนำไปสู่การสมานความสัมพันธ์ระหว่างภรรยาและสามีได้ รวมทั้งอดทนอยู่ในภาวะดังกล่าวได้อย่างสงบและมีสติ

2. การแยกกันอยู่แต่ยังรับผิดชอบหรือการแยกทางกันเด็ดขาด

การแยกกันอยู่ หมายถึงการที่สามีภรรยาได้ตกลงกันว่าจะไม่อยู่กินกันฉันสามีภรรยาอีกต่อไป จะด้วยเหตุใดก็ตาม แต่ยังมีข้อผูกพัน หรือความรับผิดชอบต่อครอบครัวและลูก จะโดยทางกฎหมายหรือศีลธรรมก็ตาม

การแยกกันอยู่โดยคำสั่งศาล (Legal Separation) เป็นการหย่าตามกฎหมาย แต่คู่สามี-ภร่ายังไม่เป็นอิสระในการแต่งงานใหม่ ศาลจะมีคำสั่งให้แยกกันอยู่โดยภร่ายามีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงดูจากสามีช่วงเวลาที่ยกกันอยู่นี้ เพื่อเป็นการทดสอบคู่สมรสว่าจะทนต่อการแยกกันอยู่หรือเปล่า เพื่อเปิดโอกาสให้คู่สามีภร่ายที่ยังมีความรักผูกพันกัน กลับมาคืนดีกันเหมือนเดิม

ผู้หญิงอีกกลุ่มหนึ่งที่อดทนไม่ได้ต่อการกระทำที่ตนเองได้รับจากสามีพบว่าสิ่งแรกที่ภรรยาหลงกระทำคือ ไตร่ตรองให้รอบคอบ เพื่อช่วยให้เรารู้ว่าจะเลือกทางไหนโดยใช้เหตุผลต่างๆ มารองรับ และรู้ขอบเขตของการแสดงท่าทีของสามีของเรา เพราะส่วนมากมักจะบาน

ปลายเกินควบคุมสถานการณ์ในที่สุด ทางเลือกแรกได้แก่แยกกันอยู่ ต่างคนต่างอยู่ เป็นทางเลือกในการจัดการปัญหา

ในระยณะนี้ สามีและภรรยาต่างก็ตัดสินใจที่จะแยกทางกัน ความผูกพันทางอารมณ์ที่เคยมีจะสิ้นสุดลง ที่เรียกว่าเป็นการหย่าร้างทางอารมณ์ (Emotional Divorce) ในหลายคู่ การหย่าร้างทางอารมณ์เกิดขึ้นเป็นเวลานานก่อนที่จะแยกทางกันจริงๆ แต่ในบางคู่อาจไม่เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์เลย และมีการพยายามคงความสัมพันธ์เดิมไว้ด้วยวิธีต่างๆ กฎหมายในปัจจุบันยอมรับหลักการที่ให้คู่สมรส ที่ไม่สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้ทำความตกลงแยกกันอยู่ โดยมีเงื่อนไขที่จะไม่ทำการรบกวนหรือก่อความยุ่งยากให้กับคู่สมรสอีกฝ่าย โดยไม่ถือว่าการสมรสได้สิ้นสุดลง สามีหรือภรรยาจึงไม่สามารถที่จะทำการสมรสใหม่ได้ในระหว่างที่ศาลมีคำสั่งให้แยกกันอยู่ ซึ่งเหตุที่จะร้องขอให้ศาลอนุญาตให้แยกกันอยู่นั้นมีอยู่ด้วยกันหลายประการ รวมถึงเกิดจากการใช้ความรุนแรงที่เป็นการประทุษร้ายต่อร่างกายอย่างทารุณโหดร้ายด้วย

ภาพของครอบครัวในอุดมคติที่ถูกสร้างขึ้นมาในสื่อ หรือจินตนาการต่างๆ ต้องประกอบไปด้วยพ่อแม่ลูกอาศัยอยู่ร่วมกัน ภาพเหล่านี้ได้รับการถ่ายทอดและปลูกฝังมาตลอดทั้งที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลง ครอบครัวที่สามีภรรยาหย่าร้างกัน หรือแยกทางกัน ภาพของครอบครัวเหล่านี้ถูกมองว่าเป็นการล่มสลายของสถาบันครอบครัว ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาอื่นตามมา และการถูกผลิตซ้ำผ่านการขัดเกลาทางสังคมว่าผู้หญิงถูกคาดหวังให้เป็นภรรยาที่ดี ต้องรู้จักประณินบิดาเชื่อฟังสามี เมื่อเกิดปัญหาหรือความรุนแรงก็ต้องหาทางแก้ปัญหาโดยที่ไม่ควรหย่าร้าง และนี่คืออีกรูปแบบหนึ่งของภรรยาหลงที่เลือกจัดการปัญหาสามีนอกใจไปมีผู้หญิงอื่น จากคำสุภาษิตที่ว่า “เสียทองเท่าหัวไม่ยอมเสียผัวให้ใคร” นั้น สำหรับภรรยาหลงแล้วการตามราวีภรณาน้อยเพื่อให้ได้สามีอันเป็นที่รักกลับคืนมา แทบจะเป็นของคู่กันในบางครอบครัว สำหรับผู้ชายบางคน ภรรยาหลงก็จะต้องตามราวีกันไปทั้งชาติ ถ้านิสัยสามีเป็นแบบนั้น ก็คงมีใหม่เรื่อยไป เลิกคนนี้ ไปคบคนโน้น ไม่รู้จะตามกลับมาทำไมให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในครอบครัว ในปัจจุบันนี้ภรรยาหลงต่อหลายคนไม่รู้สึกเสียตาย หรือเสียใจกับการกระทำของสามีที่ชอบนอกใจภรรยา บางคนแทบจะดีใจที่สามีไม่ยุ่งเกี่ยวกับนับว่าเป็นปรากฏการณ์ใหม่ในสังคมที่ผู้หญิงหลุดพ้นจากอำนาจกดขี่ของสามี ไม่เลือกที่จะฟังสามี ซึ่งสามีบางคนที่ไม่ได้ก็มี โดยผู้หญิงบางคนเลือกที่จะอยู่คนเดียว อยู่กับลูกสบายกว่า ไม่กลัวว่า เมียน้อยจะได้สามีไปครองแล้วมีความสุขกว่า เพราะต่อไปสามี ก็คงไปมีเมียน้อย อื่นๆ อีกเรื่อยๆ จนตาย หากสามีมีนิสัยแบบนี้เปล่าประโยชน์ที่จะต่อสู้ให้ได้สามีกลับคืนมา มีผู้หญิงจำนวนมากไม่สนใจสามี ไม่สนใจปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับครอบครัว ไม่กลัวครอบครัวแตกแยกรู้แต่เพียงว่ารักลูกและครอบครัวให้มากที่สุดไปอีกเท่า เพื่อเติมเต็มสิ่งที่ขาดหายไปในครอบครัว ถ้าได้สามีที่ได้รับความรับผิดชอบ มัก

มาก กลับมาอยู่เป็นครอบครัวเหมือนเดิมก็เลือกที่จะเดินทางใครทางมัน โดยเฉพาะผู้หญิงที่มีการศึกษา มีความรู้ มีฐานะ ทำงานพึ่งตนเองได้ ก็ไม่สนใจกับการที่ตัวเองต้องเป็นม่ายหรือแยกทางจากสามีอีกต่อไป

3.การหย่าร้าง โดยจดทะเบียนหย่า หรือฟ้องหย่า

การหย่าร้างเป็นการสูญเสียที่สำคัญในชีวิตสมรส เพราะในความสัมพันธ์นี้เองไม่ว่าจะเป็นความรัก ความอบอุ่น การพัฒนาเอกลักษณ์ของแต่ละคน รวมทั้งความต้องการทางเพศ เมื่อความสัมพันธ์นี้สิ้นสุดลง บุคคลจะเกิดความผันผวนทางอารมณ์อย่างรุนแรง

การหย่าร้าง หมายถึง การกระทำที่ทำให้ความเป็นสามีภรรยาสิ้นสุดลงทำได้ 2 ลักษณะคือ

1.การหย่าโดยการตกลงกันเอง หรือจากความยินยอมของทั้งสองฝ่าย

การหย่าโดยความยินยอม คือ การที่คู่สมรสเมื่อจะหย่าขาดจากกัน โดยต้องไปจดทะเบียนหย่า ที่อำเภอ โดยเขียนข้อความตกลงกันเป็นลายลักษณ์อักษร แบ่งลูก แบ่งทรัพย์สินมรดก และการเรียกร้องค่าเลี้ยงดู และอื่นๆ ในที่แต่ละฝ่ายต้องการให้แน่นอนและชัดเจน ใครจะปกครองลูกคนไหน ใครจะเอาทรัพย์สินอะไรบ้าง และทั้งสองฝ่ายก็ลงชื่อต่อหน้าเจ้าพนักงานและพยานอย่างน้อย 2 คน ที่อำเภอหรือที่ว่าการเขต

2.การหย่าโดยคำพิพากษาของศาลเป็นผู้ตัดสินคือ การสิ้นสุดแห่งการสมรสตามกฎหมาย มาตรา 1516 ซึ่งเป็นเหตุฟ้องหย่า

การหย่าโดยคำพิพากษาของศาล คือ การหย่าที่เกิดขึ้นจากการที่ทั้งสองฝ่ายตกลงกันไม่ได้ คืออีกฝ่ายหนึ่งจะหย่าแต่อีกฝ่ายหนึ่งไม่ยอมหย่า หรือยอมหย่าแต่จะเอาเงินมากจนอีกฝ่ายหนึ่งไม่มีจะให้ หรือแบ่งลูกกัน แต่ตกลงกันไม่ได้ก็จะต้องฟ้องศาล ถือว่าเป็นการหย่าที่ไม่ยินยอม

การฟ้องร้องศาลเพื่อจะหย่าก็ต้องมีเหตุอ้าง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1516 ซึ่งบัญญัติเหตุที่จะฟ้องหย่า (เฉพาะศึกษากรณีสามีนอกใจคู่สมรส หรือสามีนอกใจ ละทิ้งไปมีผู้หญิงอื่น ภรรยาเป็นผู้ฟ้องหย่าได้) มีดังนี้ (สุพัตรา สุภาพ, 2523, น. 54)

1. สามีอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องหญิงอื่นฉันภรรยา อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้
2. สามีประพฤติชั่ว ไม่ว่าจะเป็นความผิดทางอาญาหรือไม่ ถ้าเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่ง
 - (ก) ได้รับความอับอายขายหน้าอย่างแรง
 - (ข) ได้รับความดูถูกเกลียดชัง เพราะเหตุที่คงเป็นสามีของฝ่ายที่ประพฤติชั่วอยู่ต่อไป

(ค) ได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินควร ในเมื่อเอาสภาพฐานะและความ เป็นอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยามาคำนึงประกอบ อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

3. สามีทำร้าย ทรมานร่างกายหรือจิตใจ หมิ่นประมาท หรือเหยียดหยามอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุพการีของอีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้ถ้าเป็นการร้ายแรง อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

4. สามีจงใจละทิ้งอีกฝ่ายหนึ่งไปเกินกว่าหนึ่งปี อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้ การละทิ้ง ครอบครัวยุ (Desertion) จะเป็นเหตุผลสำคัญที่คู่สมรสใช้เป็นข้ออ้างในการขอยหย่าอย่างถูกต้อง ตามกฎหมาย แต่ก็มีคู่สมรสอีกเป็นจำนวนมากที่แก้ปัญหาครอบครัวด้วยการหนีไปเฉยๆ ใน กรณีที่ภรรยาเป็นฝ่ายหนี มักจะให้เหตุผลว่าไม่มีความสุข เบื่อชีวิตแต่งงาน หรืออยากเป็นอิสระ ส่วนสามีที่หนีไปจากครอบครัว มักให้เหตุผลว่าเพราะถูกกดดันด้านเศรษฐกิจ การที่คู่สมรสเลือก วิธีการทิ้งครอบครัวไป แทนที่จะพากันไปหย่าตามกฎหมาย ก็อาจเป็นเพราะยังไม่มีเหตุผล พอเพียงจึงอ้างในการขอยหย่า หรือมีจะนั้นก็ไม่มีค่าใช้จ่ายในการหย่าตามกฎหมายซึ่งค่อนข้างสูง คู่หย่าร้างจะต้องปรับเปลี่ยนนิสัย

5. สามีไม่ให้ความช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่งตามสมควร หรือทำการเป็น ปฏิปักษ์ต่อการที่เป็นสามีภริยากันอย่างร้ายแรง ทั้งนี้ถ้าการกระทำนั้นทำให้อีกฝ่ายหนึ่ง เดือดร้อนเกินควรในเมื่อเอาสภาพฐานะและความเป็นอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยามาคำนึงประกอบ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

ถ้าหากถือว่าการแต่งงานเป็นการเริ่มต้นของชีวิตสมรสของบุคคลสองคนที่ตกลงใจจะ ใช้ชีวิตร่วมกัน ไม่ว่าจะยามทุกข์หรือยามสุข การหย่าร้างก็ถือได้ว่าเป็นการสิ้นสุดของชีวิตสมรส และการหย่าร้างเป็นการทางเลือกหนึ่งในการจัดการปัญหาครอบครัว ขั้นสุดท้ายของการสมรส ที่ล้มเหลวไม่ลงรอยกัน การหย่าร้างเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของชีวิต เป็นการทำลายสาย สัมพันธ์แห่งครอบครัว และทำลายคุณค่าแห่งความรักที่บุคคลเคยยึดถือ สามีภรรยาจะสูญเสีย ความรู้สึกมั่นคงในฐานะพ่อแม่และในฐานะปัจเจกบุคคล การเปลี่ยนแปลงในภาพลักษณ์แห่ง ตนอาจเกิดขึ้นอย่างรุนแรงจนกลายเป็นภาวะซึมเศร้า เรื้อรังได้โดยเฉพาะในผู้หญิง ทั้งนี้เพราะ สำหรับผู้หญิงแล้ว การแต่งงานและการมีชีวิตคู่เป็นสิ่งที่ทำให้เอกลักษณ์ของผู้หญิงมั่นคง โดยเฉพาะในผู้หญิงที่แต่งงานตามประเพณี

สำหรับผู้ชายนั้นการขาดภรรยาซึ่งเคยเป็นผู้ดูแลและเป็นเพื่อน จะทำให้เกิดความรู้สึก เหนงา การศึกษาพบว่าผู้ชายที่หย่าร้างจะมีอาการเจ็บป่วยทางกาย มีอาการซึมเศร้า และมีการ ฆ่าตัวตายภายหลังการหย่าร้างในอัตราที่สูงกว่าผู้หญิงจากผลการศึกษาในประเทศไทยและ ต่างประเทศ พบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้างมีความคล้ายคลึงกัน เช่น การมีความสัมพันธ์ นอกสมรส การใช้สารเสพติด พฤติกรรมก้าวร้าว ปัญหาเศรษฐกิจ ระดับการศึกษาต่ำ การ

แต่งงานเมื่ออายุน้อย การใช้เวลาร่วมกันน้อย ความแตกต่างกันอย่างมากระหว่างคู่สมรส การไม่มีลูกเลย หรือมีลูกมากเกินไป (Kunz 1992: Hongmanee: 1995) เป็นต้น

การที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาจากครอบครัวที่หย่าร้างก็ทำให้บุคคลนั้นมีโอกาสหย่าร้างสูงขึ้นเมื่อแต่งงาน การวิจัยเปรียบเทียบผู้ที่เติบโตมาจากครอบครัวที่พ่อแม่หย่าร้าง กับครอบครัวที่พ่อแม่อยู่ด้วยกัน พบว่ากลุ่มแรกมีอัตราการหย่าร้างสูงกว่า ทั้งนี้เพราะมีความอดทน และการอุทิศตนให้กับชีวิตสมรสน้อยกว่า ทั้งยังมีทัศนคติว่าการหย่าร้างเป็นทางออกที่ดี หากชีวิตสมรสมีปัญหา (Wallerstein 1991: Farrington: 1995) ปัญหาที่นำไปสู่การหย่าร้างอาจเริ่มต้นมาเป็นเวลานานหลายปี ก่อนที่จะตัดสินใจหย่าร้างจริงๆ แต่ไม่เคยมาขอรับคำปรึกษาดังนั้นเมื่อมาพบขอคำปรึกษาจึงเป็นการยากที่จะแก้ไขความสัมพันธ์ให้ดีขึ้น ความสัมพันธ์ที่บกพร่องและไม่ได้รับการแก้ไข ประกอบกับความเครียดต่างๆ เช่น ปัญหาการเงิน การตกงาน การย้ายที่อยู่ ความเจ็บป่วย ปัญหาจากเครือญาติ ปัญหาเกี่ยวกับลูก ฯลฯ ทำให้คู่สมรสขาดความรู้สึกเชื่อมโยงผูกพัน เกิดเป็นความเหินห่างและการหย่าร้างได้ความรู้สึกรุนแรงที่เกิดขึ้นในการหย่าร้าง คือความรู้สึกสูญเสีย ซึ่งมีทั้งความรู้สึกสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก สูญเสียความสัมพันธ์คนรักที่เคยมีความสุขร่วมกัน และสูญเสียครอบครัวที่เคยเป็นปึกแผ่น แม้ว่าชีวิตสมรสเดิมจะมีปัญหามากมาย มีความโกรธเกลียดกันเท่าใดก็ตาม แต่การสูญเสียชีวิตครอบครัวที่เคยเป็นปึกแผ่น รวมทั้งความหวังและความฝันต่างๆ เกี่ยวกับชีวิตคู่ นั้น ทำให้บุคคลรู้สึกกระทบกระเทือนทางอารมณ์ได้มากเช่นกัน การที่คู่สมรสหลีกเลี่ยงไม่ยอมจัดการกับความทุกข์ที่เจ็บปวดที่เกิดขึ้นนั้น จะยิ่งทำให้เกิดความขัดแย้ง ความเหินห่าง และการตัดขาดจากกันจนไม่สามารถร่วมมือกันปกครองลูกได้ ส่วนปัญหาที่ตามมาที่สมควรได้รับการแก้ไขก็คือ เมื่อบิดาซึ่งตกลงจะจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร แต่ในความเป็นจริง สามีไม่ทำตามสัญญาที่ตกลงกันได้ ในขณะที่จดทะเบียนหย่า แต่ส่งเงินค่าอุปการะเพียง 1-2 เดือนแรกแล้วหลังจากนั้นไม่ส่งเสียดูแล แม้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 มาตรา 114 ให้ศาลมีอำนาจสั่งยึดเงินเดือนหรือค่าจ้างเพื่อจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูก็ตาม แต่ยังไม่มียุทธวิธีกลางที่จะติดตามให้บุตรได้รับการเลี้ยงดูตามข้อตกลง เป็นภาระให้ภรรยาที่หย่าขาดจากสามีต้องรับผิดชอบเลี้ยงดูบุตรตามลำพังอย่างไม่เป็นธรรมตามที่ตกลงกันได้ บิดามารดามีนหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูบุตร(ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1564) เมื่อแยกทางกันแล้ว กฎหมายให้ข้อตกลงกันว่าฝ่ายใดจะออกค่าอุปการะเลี้ยงดูอย่างไร ใครจะได้อำนาจปกครองบุตรคนใด ถ้าตกลงกันไม่ได้ ให้ศาลเป็นผู้ชี้ขาด โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพและความผาสุกของบุตรเป็นสำคัญ และแม้ว่าศาลจะสั่งให้บุตรอยู่ในอำนาจปกครองของฝ่ายใด อีก

ฝ่ายหนึ่งก็ไม่หลุดพ้นหน้าที่เลี้ยงดูบุตรและครอบครัว (ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1584)

ฉะนั้น เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในครอบครัวภรรยาหลงแต่ละคนก็มีทางเลือกในการแก้ปัญหาที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความรัก ความผูกพันที่สามีและภรรยามีให้แก่กันและกัน ในยามที่รักกัน ดังจะเห็นได้จากรูปแบบการจัดการกับปัญหาที่ผู้หญิงเลือกทางเดิน พบว่าเมื่อมีการทำร้ายเกิดขึ้น ในขั้นต้น ผู้หญิงพยายามที่จะหาวิธีการต่างๆ เพื่อให้เธอสามารถยุติความรุนแรง โดยยังคงรักษาความเป็นครอบครัวเอาไว้ เป็นเรื่องยากที่จะคาดเดาได้ว่าท้ายที่สุดแล้ว ทางออกของปัญหาในผู้หญิงแต่ละคนจะเป็นอย่างไร ผู้หญิงบางคนอาจจะยุติความสัมพันธ์กับสามีได้ในช่วงเวลาหนึ่ง แต่เมื่อเวลาผ่านไป เธออาจย้อนกลับมาใช้ชีวิตกับเขาอีกครั้ง หรือแม้แต่ผู้หญิงที่ยังทนอยู่ในความสัมพันธ์ ท้ายที่สุดแล้ว ทางออกของปัญหาเธออาจจะเป็นการหย่าร้าง ฆ่าสามี หรือแม้แต่การจบชีวิตตัวเอง

ในสมัยอดีตการหย่าร้างถือเป็นเรื่องน่าอับอาย คนที่ผ่านการหย่าร้างมักได้รับการดูถูกจากสังคมและเสื่อมเสียชื่อเสียงวงศ์ตระกูล จากสถิติของ NVSD (National Vital Statistics Division) ได้ศึกษาสาเหตุของคู่หย่าร้าง พบว่าร้อยละ 50 ของการหย่าร้างเกิดจากปัญหาความหยาบคาย การถูกทำร้ายร่างกายและจิตใจ การถูกทอดทิ้งไม่เลี้ยงดูจากสามีและ การถูกนอกใจ

ปัจจุบัน มีจำนวนครอบครัวหย่าร้างเพิ่มมากขึ้น จากข้อมูลสำนักการทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง ระบุว่าอัตราการหย่าร้างเพิ่มขึ้นถึงเท่าตัวในหนึ่งทศวรรษ ในช่วงสิบปีระหว่าง 2536-2546 จำนวนการจดทะเบียนหย่า ได้เพิ่มขึ้นทุกปี จากในปี 2536 ที่มีการจดทะเบียนการหย่า 46,953 คู่ เพิ่มขึ้นเป็น 80,386 คู่ ในปี 2546 และข้อมูลจากการสำรวจโดยเอแบคโพล เมื่อเดือนเมษายน 2548 ในหัวข้อ “ความคิดเห็นและทัศนคติของประชากรต่อวันครอบครัวและวันผู้สูงอายุ” ระบุว่าพฤติกรรมของคู่สมรสที่ไม่สามารถยอมรับกันได้จนต้องแยกทางกันนั้น สาเหตุหลัก คือ เรื่องชู้สาวและการนอกใจโดยมีผู้ตอบร้อยละ 74.9 หรือประมาณหนึ่งในสาม และร้อยละ 61.3 ระบุว่า เกิดจากความไม่รับผิดชอบต่อครอบครัว และร้อยละ 57.7 ระบุว่าเกิดจากการทำร้ายร่างกาย จึงทำให้เกิดปัญหาการหย่าร้างเพิ่มสูงขึ้นเป็นทวีคูณ ส่งผลให้เกิดครอบครัวที่มีหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้หญิงขยายตัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว (มติชนสุดสัปดาห์, 2548, น. 6)

ตารางที่ 2.3

สถิติการจดทะเบียนสมรสและจดทะเบียนหย่าร้าง ปี 2544 และ 2545

ในกรุงเทพมหานคร ทั้งหมด 50 เขต

สถิติการจดทะเบียนสมรส ปี 2544 และ 2545

เขต	จดทะเบียนสมรส สูงสุดปี 2545	เขต	จดทะเบียนสมรส สูงสุดปี 2544
1. บางรัก	4,184 ราย	1.เขตบางรัก	4,066 ราย
2. พระโขนง	3,140 ราย	2. พระโขนง	2,982 ราย
3. บางเขน	1,509 ราย	3. บางกะปิ	1,614 ราย
4.พระนคร	1,385 ราย	4.บางเขน	1,359ราย
5.บางซื่อ	1,277 ราย	5.บางซื่อ	1,235ราย
6. จตุจักร	1,013 ราย	6.พระนคร	1,184ราย
7. ดอนเมือง	892 ราย	7.จตุจักร	957ราย
8. คลองสาน	879 ราย	8.ดอนเมือง	893ราย
9. บางขุนเทียน	844 ราย	9.มีนบุรี	871ราย
10.ยานนาวา	785 ราย	10.ราชเทวี	815ราย
รวมทั้งหมด	15,908ราย	รวมทั้งหมด	15,976 ราย

ตารางที่ 2.4
สถิติการจดทะเบียนหย่าร้างปี 2544 และ 2545

เขต	จดทะเบียนหย่าร้าง สูงสุดปี 2545	เขต	จดทะเบียนหย่าร้างสูงสุด ปี 2544
1.บางเขน	919 ราย	1.เขตบางเขน	932 ราย
2. พระโขนง	687 ราย	2 พระโขนง	708 ราย
3. บางกะปิ	618 ราย	3. บางกะปิ	595 ราย
4. จตุจักร	497 ราย	4. ดุสิต	459 ราย
5. ดอนเมือง	446 ราย	5. จตุจักร	462 ราย
6. ดุสิต	408 ราย	6. ดอนเมือง	433 ราย
7. บางซื่อ	392 ราย	7. บางซื่อ	397 ราย
8. หลักสี่	382 ราย	8. ห้วยขวาง	358 ราย
9. ราชเทวี	373 ราย	9. ลาดพร้าว	334 ราย
10. หนองแขม	364 ราย	10. พญาไท	326 ราย
รวม	5,086 ราย	รวม	5,004 ราย

ที่มา:ข้อมูลจากกรมการปกครองและทะเบียน สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร

สถิติข้อมูลและตัวเลขเกี่ยวกับชีวิตคู่สมรสชาวไทย ล่าสุดของกรมการปกครอง ฝ่ายงานทะเบียนสำมะโนครัว ช่วงปี พ.ศ. 2537-2547 ซึ่ง เปรียบเทียบระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา ข้อมูลดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นประเด็นที่น่าสนใจอยู่ 2 ประเด็น คือ

1. ประเด็นแรก คือสะท้อนภาพ การใช้ชีวิตของคู่สมรสในปัจจุบันของสังคมไทยได้ ในช่วงปี พ.ศ.2546 -2548 จำนวนคู่สมรสที่จดทะเบียนหย่าร้างทั่วประเทศในแต่ละปี มีมากถึง 60,000-70,000 คู่ ซึ่งโดยเฉลี่ยช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีจำนวนคู่ที่จดทะเบียนหย่าร้างเพิ่มสูงขึ้น ประมาณ 10,000 คู่ต่อปี ซึ่งเป็นเพียงตัวเลขที่เป็นสถิติของกรมการปกครองยังไม่รวมคู่รักที่อยู่กินฉันสามีภรรยาโดยไม่จดทะเบียนสมรสและต้องแยกทางเดินในภายหลัง ซึ่งเพิ่มจำนวนขึ้นอีกเป็นทวีคูณ

2. ส่วนประเด็นที่สอง สถิติจำนวนคู่รักที่จดทะเบียนสมรส เมื่อเปรียบเทียบช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีปริมาณลดลงค่อนข้างมาก คือช่วง ปีพ.ศ. 2532-2534 มีประมาณ 400,000 กว่าคู่ ในขณะที่ช่วง ปีพ.ศ. 2541-2543 มีประมาณ 300,000 คู่เท่านั้น และยังคาดการณ์ว่าจะมีแนวโน้มลดลง ทุกปีตามค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปของคนไทยที่นิยมอยู่ด้วยกันโดยไม่จดทะเบียนสมรสหรืออยู่เป็นโสดมากขึ้น

นักจิตวิทยา ให้เหตุผลหลักที่คู่สมรสส่วนใหญ่มักจบลงด้วยการหย่าร้าง เกิดจากการสื่อสารที่เข้ากันไม่ได้ เพราะคู่รักหลายคู่ใช้เวลาศึกษากันน้อยเกินไป บางคู่คบกันปีสองปีก็ตัดสินใจแต่งงานแล้ว ทำให้อยู่กันไปก็เริ่มเกิดปัญหา แต่ถึงแม้คู่รักที่ดูใจกันมานาน ก็ยังแยกทางหย่าร้างกัน หลังจากมีลูกแล้วถึง 2 คน หรือแม้กระทั่งคู่สมรสที่จัดงานแต่งงานอย่างใหญ่โตหรูหรา หลายคู่เป็นคนร่ำรวย มีชื่อเสียงและเกียรติยศทางสังคม แต่ก็ไม่สามารถนำพาชีวิตคู่ไปได้ตลอดรอดฝั่ง เพราะฉะนั้น ความหล่อ ความสวย หรือความรวย จึงมิใช่สิ่งตัดสินได้เลยว่าชีวิตคู่จะมั่นคงยืนยาวแต่อย่างใด รวมถึงสภาพแวดล้อมในสังคม ซึ่งเปรียบเทียบเมื่อ 10 ปีก่อน กับวันนี้แตกต่างกันมาก ปัจจุบันแหล่งสันทนาการ สถานบันเทิงเรкреียชันทันสมัย แหล่งอบายมุข ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาครอบครัวแตกแยก และสั่นคลอนลงได้ทั้งสิ้น แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ ปัจจุบันคนเราขาดความอดทน รวมถึงอวดเก่ง ถือดี และมีทิฐิ ถ้าทุกคนล้วนแต่ละทิ้งสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด เติมความรัก ความซื่อสัตย์ ความอบอุ่นและเพิ่มสีสันของชีวิตครอบครัวให้แก่กันและกันชีวิตคู่ก็จะมีภูมิคุ้มกันมากยิ่งขึ้นและในสังคมปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิง ต่างก็มีโอกาสในการประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัวได้เท่าๆ กัน ผู้หญิงจึงไม่ต้องอาศัยและคอยวิตกกังวลว่าผู้ชายจะไม่หาเลี้ยงดูอีกต่อไป และการที่ผู้หญิงมีอิสระเสรีในการออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน ก็เป็นสาเหตุอีกประการหนึ่ง ให้มีโอกาสรพบปะผู้ชายอื่นที่มีชื่อเสียงของตน โอกาสที่จะถูกเนื้อต้องใจกับคนอื่นก็มีมากขึ้น จนกลายเป็นชนวนนำไปสู่การหย่าร้างได้ง่ายเช่นกัน

2.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรรณกรรมของประเทศไทย

อัฉรวา ยอดเพชร (2520, น. 15) วิจัยเรื่อง “หญิงที่ถูกสามีทอดทิ้ง ซึ่งมาขอรับความช่วยเหลือจากงานสงเคราะห์ครอบครัว สำนักสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร” พบว่า สาเหตุของการทอดทิ้งภรรยาสูงถึง ร้อยละ 68 เนื่องจากไปมีหญิงอื่นและส่วนใหญ่ฝ่ายชายที่แต่งงานเป็นครั้งที่ สองนั้น เนื่องมาจากทอดทิ้งภรรยาเดิมและครอบครัวไปอย่างขาดความรับผิดชอบ เห็นแก่ตัว ซึ่งแตกต่างจากฝ่ายหญิง การแต่งงานใหม่เกิดขึ้นเพราะต้องการที่พึ่ง และเพื่อความมั่นคงในชีวิตครอบครัว ซึ่งจะเกิดขึ้นเนื่องมาจากสามีถึงแก่กรรมหรือแยกทางกันไป น้อยมากที่จะมาจากการที่ภรณนอกใจแล้วไปแต่งงานใหม่อีกครั้ง

ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (2529, น. 72) รายงานการวิจัยเรื่อง “เด็กและวิกฤติการณ์ในครอบครัว” กล่าวถึง การที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไปมีเพศสัมพันธ์ทางเพศกับบุคคลที่ไม่ใช่คู่สมรสของตนเองส่งผลให้เกิดความเดือดร้อนในครอบครัว และสามีเองก็โยนปัญหาที่เกิดขึ้นว่าเป็นความผิดของผู้หญิงว่าขาดความเข้าใจบ้าง เขาจึงปราศจากความรักรวมทั้งภรรยามีความรู้สึกทางเพศเย็นชาบ้าง เป็นการไม่สมดุลกันทางเพศ ซึ่งล้วนแล้วแต่กล่าวโทษผู้หญิงด้วยความเห็นแก่ตัว และพร้อมที่จะทอดทิ้งภรรยาและลูกด้วย

บุญยงค์ เกศเทศ (2532, น. 93) รายงานการวิจัยเรื่อง “ค่านิยม และทัศนคติของสังคมไทยต่อสตรี ที่มีผลต่อปัญหาครอบครัวและสังคม” กล่าวว่าสถานภาพของสตรีไทยในวรรณกรรม ช่วง พ.ศ. 2325-2394 ในด้านกฎหมาย สตรีจะไม่ได้ได้รับความเสมอภาคเท่ากับผู้ชาย และสตรีจะได้รับบทลงโทษหนักกว่าผู้ชายแม้จะกระทำความผิดเท่ากันก็ตาม แสดงถึงสถานภาพสตรีในด้านกฎหมายที่ด้อยกว่าผู้ชายโดยสิ้นเชิง เมื่อใดก็ตามที่สามีตนเองไปมีผู้หญิงคนอื่น นั่นคือความรุนแรงที่เกิดขึ้นต่อภรรยา ต่อครอบครัว และแน่นอนว่าสถานภาพของผู้หญิงของภรรยาที่ถูกต้องตามกฎหมาย ก็จะถูกให้ลดค่าลงได้ รวมทั้งทุกขใจกับการกระทำของสามีอีกด้วย

โชติมา กาญจนกุล (2540, น. 70-71) จากการศึกษาผู้หญิงที่มาใช้บริการที่มูลนิธิผู้หญิง บ้านพักฉุกเฉิน และทัศนสถานหญิง จำนวน 14 คน พบว่าการเกิดความรุนแรงครั้งแรกเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่ครอบครัวได้สะสมความเครียดจากสาเหตุต่างๆ กันเป็นระยะเวลาาน พฤติกรรมและความรู้สึกทางลบจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้ทั้งสามีและภรรยามีปากเสียงกัน และเมื่อควบคุมสติอารมณ์ไม่อยู่ สามีก็จะทำร้ายร่างกายภรรยา

กฤตยา อาชวนิจกุล (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2544, น. 15) จากรายงานผลการวิจัยของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล มองว่าความรุนแรงในครอบครัวมีสาเหตุมาจากปัจจัยทางโครงสร้างสังคม พบว่าผู้หญิงทุกระดับการศึกษาและรายได้ ต่างถูกทำร้ายจากคนในครอบครัวทั้งสิ้น เพียงแต่คนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูง มักจะรักษาหน้าตา ไม่ยอมออกมาเปิดเผย ผิดกับคนมีการศึกษาน้อยหรือไม่มีการศึกษา ประเภทของสามีที่มีแนวโน้มทำร้ายภรรยาสูง คือ สามีมีนิสัยหึงหวง สามีเจ้าชู้ และปัญหาทางเศรษฐกิจของครอบครัวก็เป็นส่วนหนึ่งด้วย

วรรณกรรมของต่างประเทศ

เอลลิส Havelock Ellis (1957) ได้เขียนผลงานชื่อ "Parenthood as Crisis, Marriage and Family Living" กล่าวถึงอันตรายที่หนักกลัวที่สุดของการแต่งงาน คือการเบียดเบียน การบื้อยอกเกินไป จนทำให้รู้สึกน่าเบื่อ และหมดอาลัยตายอยากในชีวิต อันทำให้เกิดการเหินห่าง และสิ้นความนิยมซึ่งกันและกัน ทำให้ฝ่ายหญิงต้องได้รับความทุกข์ทรมานมากกว่าชายเพราะธรรมชาติได้สร้างให้เธอมีอารมณ์อ่อนไหวและต้องการความสัมพันธ์ส่วนตัวและรักครอบครัว

ลอมโบรโซ (Gina Lombroso: 1973) ผู้ซึ่งเป็นทั้งแพทย์หญิงและนักภาษาศาสตร์ให้ความเห็นว่า การที่ผู้ชายละทิ้งภรรยาของเขาให้ตกอยู่ในความว้าเหวทั้งของจิตใจและหัวใจนั้นเป็นการลงโทษที่เจ็บปวด ยิ่งเสียกว่าการถูกรังแก และทารุณโหดร้ายต่าง ๆ เป็นยาพิษแทรกซึมบ่อนทำลายจิตใจอยู่ทุกเวลานาทีของชีวิตที่ปราศจากความสุข เพราะมันเป็นสิ่งที่ทำให้ความหวังของชีวิตหมดสิ้นไป เกิดความท้อแท้และความแตกแยกขึ้นที่ซึ่งยืงนานวันเข้าก็ยิ่งเพิ่มความเข้มข้นมากขึ้น จนไม่สามารถแก้ไขให้ดีขึ้นเหมือนเดิมได้ อันเป็นการทรมานจิตใจที่รุนแรงและทารุณยิ่งกว่าการตำรา หรือการลงมือลงเท้าอย่างที่ไม่สามารถเปรียบเทียบกันได้ ความรุนแรงทางจิตใจเป็นสิ่งที่มองเห็นได้ยากและยังไม่ใช่ที่ยอมรับ ในทางกฎหมายศาลจะไม่รับฟ้อง ซึ่งเป็นความรุนแรงที่ไม่มีบาดแผล แต่ส่งผลกระทบที่รุนแรงต่อเนื่องเป็นลูกโซ่ไปอีก เช่นกรณีสามีมีภรรยาน้อย ก็เป็นความรุนแรงทางจิตใจ ที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในสังคมไทย เป็นจำนวนมาก

เกลเลส (Gelles, 1976 อ้างใน อริยา คัมภี, 2544, น. 659-668) ได้กล่าวไว้ในงานวิจัยในวารสารเรื่อง "Marriage and the Family" พบว่าภรรยาที่มักถูกทำร้ายจากสามี เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบพึ่งพา โดยเมื่อมีความรุนแรงเกิดขึ้น ภรรยาจะเป็นผู้ที่เก็บกดความคับข้องใจ ความโกรธเคืองที่มีต่อสามี

ไซมอนด์ (Symonds, 1980 อ้างถึงใน Dutton, 1988 , p. 95) อธิบายว่าลำดับขั้นของผลกระทบของหญิงที่ตกเป็นเหยื่อของการถูกทำร้ายมี 4 ขั้นตอน ลำดับแรกคือ อาการตกใจ ไม่เชื่อว่าเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นกับตน บางรายมีประสาทหลอน ต่อมา เมื่อเหยื่อยอมรับความเป็นจริงมากขึ้น จึงเริ่มเข้าสู่ลำดับที่สอง คือ เหยื่อจะสงบลง แต่เหตุการณ์ความรุนแรงยังคงเป็นสิ่งที่ฝังใจตลอดเวลา เกิดความรู้สึกโดดเดี่ยว อ่อนแอ จนถึงขั้นอาจจะลืมเหตุการณ์นั้นๆ ในขั้นที่สาม จะเป็นการปรับตัวหาทางแก้ไขปัญหา โดยการทบทวนเรื่องราวของชีวิตในอดีต และตั้งใจทำทุกอย่างให้ดีขึ้น และในขั้นสุดท้าย เกิดเป็นบาดแผลทางจิตใจ ผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อจะมีพฤติกรรมถดถอย เช่น อ่อนแอ ยอมตาม และเอาความพอใจของตนเองเป็นใหญ่ ถ้าขั้นสุดท้ายนี้ยังดำเนินต่อไป จะทำให้ผู้หญิงคนนั้นเลียนแบบความก้าวร้าวนำไปสู่ความรุนแรงที่มากขึ้น

โบแกรด (Bograd: 1983) ได้กล่าวไว้ในงานวิจัย "Domestic Violence : Perception of battered women abusive men and non-violence men and women" จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ชายจำนวน 18 คน พบว่าผู้ชาย 2 คนทำร้ายภรรยาเพราะภรรยาใช้ความรุนแรงทางร่างกายกับตนก่อน ผู้ชาย 8 คนทำร้ายภรรยาเพราะภรรยาใช้คำพูดก้าวร้าวกับตน โดยสามีที่ทำร้ายภรรยานั้นมองว่าการทำร้ายภรรยาเป็นการลงโทษที่ไม่สามารถทำตัวเป็นภรรยาที่ดีได้ และต้องการให้ภรรยา "เงียบ" หรือหยุดใช้คำพูดที่เขาไม่ชอบ ซึ่งผู้ชาย 14 คน ให้เหตุผลว่าภรรยาตนเองทำหน้าที่ของการเป็นภรรยาไม่สมบูรณ์ ได้แก่ การปล่อยให้ลูกร้อง บ่นสกปรก ทำอาหารไม่ถูกใจ ไม่ตอบสนองทางเพศ ไม่ให้ความนับถือสามีเท่าที่ควร ไม่สงบปากคำ และไม่ซื่อสัตย์ต่อสามี

เนลสัน (Janet Fowler Nelson: 1995 อ้างถึงใน อริยา คุ่มภัย, 2544, น.38) ได้กล่าวไว้ในงานวิจัย "Marriage and divorce" สาเหตุสำคัญของการหย่าร้าง ก็คือการนอกใจไปมีเพศสัมพันธ์ทางเพศกับผู้อื่น ซึ่งอาจแบ่งออกได้เป็นการสมสู่เพียงชั่วคราว หรือประพัตินั้นอยู่เป็นประจำ และ เคยกระทำมาแล้วแต่เพิ่งนำมาเปิดเผย การนอกใจเช่นนี้ ทำให้ภรรยาโกรธ และต่อมาก็จะเกิดการสั่นคลอนแคลนของชีวิตสมรสในอนาคต และความกลัวนี้จะนำไปสู่การทะเลาะเบาะแว้ง อันทำให้เกิดการหย่าร้างในที่สุด ส่งผลกระทบทางด้านสุขภาพจิตของสตรี ได้แก่ ย้ำคิดย้ำทำ วิตกกังวล ก้าวร้าว และซึมเศร้า

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แสดงให้เห็นว่า การที่สามีไปมีความสัมพันธ์ทางเพศกับบุคคลที่ไม่ใช่ภรรยาตนเอง ส่งผลให้เกิดความเดือดร้อนในครอบครัว และสามีเองก็โยนปัญหาที่เกิดขึ้นว่าเป็นความผิดของผู้หญิง เพราะขาดความเข้าใจ รวมทั้งภรรยามีความรู้สึกทางเพศเย็นชา เป็นความไม่สมดุลทางเพศ ซึ่งล้วนแล้วแต่กล่าวโทษผู้หญิงด้วยความเห็นแก่ตัวและพร้อมที่จะทอดทิ้งภรรยาและลูกด้วย รวมทั้งความรุนแรงในครอบครัวที่

เกิดขึ้น แน่นอนว่าสถานภาพของภรรยาที่ถูกต้องตามกฎหมาย ก็จะถูกลดค่าลงด้วย ต้องทุกข์ใจกับการกระทำของสามีอีกด้วย ความรุนแรงในครอบครัวมีสาเหตุมาจากปัจจัยทางโครงสร้างสังคม พบว่าผู้หญิงทุกระดับการศึกษาและทุกระดับรายได้ ต่างถูกทำร้ายจากคนในครอบครัวทั้งสิ้น เพียงแต่คนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูง มักจะรักษาหน้าตา ไม่ยอมออกมาเปิดเผย ซึ่งต่างกับคนที่มีการศึกษาน้อยหรือไม่มีการศึกษา และสาเหตุของการหย่าร้างคือการนอกใจไปมีเพศสัมพันธ์ทางเพศกับผู้อื่น

กรอบแนวความคิด

